

กระบวนการและวิธีพิจารณาในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี

4.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี

ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นชุมชนใดก็ตามเมื่อมีการมารวมกันเป็นหมู่เหล่าแล้วจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์เป็นข้อกำหนดความประพฤติให้อยู่ในขอบเขตอันดีงามนั้นใด¹ ในการประกอบวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดก็ตามจะต้องมีกฎเกณฑ์ในการควบคุมการปฏิบัติตัวของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น เช่นกัน นั่นก็คือ ผู้ที่ประกอบวิชาชีพจะต้องมีคุณลักษณะพิเศษอยู่ประการหนึ่งคือ การยอมรับที่จะมีความรับผิดชอบต่อสาธารณชนโดยทั่วไป โดยมีการสร้างหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพให้ปฏิบัติตาม² เป็นกฎเกณฑ์ที่สร้างขึ้นโดยสมาชิกของผู้ประกอบวิชาชีพนั่นเอง³ เป็นหลักยึดเหนี่ยวของผู้ประกอบวิชาชีพในการปฏิบัติงานวิชาชีพสอบบัญชีนี้ก็เช่นเดียวกัน การที่ประชาชนโดยทั่วไป รัฐบาลและผู้ที่เกี่ยวข้องในทางการพาณิชย์มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยรายงานทางการเงินรวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับ

---

¹ พยอม สิงห์เสนห์, การสอบบัญชี (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2535), หน้า 1-29.

² อูโร เพิ่มพูล, ปัญหาการสอบบัญชี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2527), หน้า 280.

³ E. Loeb, Stephen. Ethics in the Accounting Profession (New York : John Wiley & Sons, Inc, 1978), P.4.

กิจการงานต่าง ๆ ที่มีความถูกต้องแน่นอน และตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด เพราะสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญต่อชีวิตในทางเศรษฐกิจ และสังคมทำให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นผู้ที่มีความผูกพันเป็นอย่างมากกับสังคม เนื่องจากเมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นแล้ว การที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทำการตรวจสอบและรับรองบัญชีและงบการเงินต่าง ๆ ผู้ที่มาใช้ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมยากที่จะทราบหรือประเมินได้ว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น มีคุณภาพ หรือมีความน่าเชื่อถือเพียงใด แต่บุคคลเหล่านั้นก็ย่อมจะสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นมีความซื่อสัตย์หรืออาจจะกล่าวได้อีกประการหนึ่งว่าบุคคลผู้เข้ามาประกอบวิชาชีพนั้น ได้รับการสันนิษฐานไว้เป็นเบื้องต้นว่าบุคคลนั้นยอมรับข้อผูกพันในอันจะปฏิบัติตามหลักการแห่งวิชาชีพหรือกฎเกณฑ์แห่งวิชาชีพที่มีการวางเอาไว้และเป็นที่ยอมรับว่าจะปฏิบัติตามให้ได้ตามมาตรฐานต่าง ๆ ที่กำหนดเอาไว้และเพื่อเป็นหลักประกันให้แก่บุคคลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชีนี้จำเป็นที่สถาบันควบคุมจะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นเพื่อควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชี และคุ้มครองสาธารณชนโดยทั่วไป ซึ่งหลักเกณฑ์ที่สร้างขึ้นนั้นถือเป็นเครื่องชี้แนวทางของวิชาชีพ เพื่อให้ทราบว่าวิชาชีพสอบบัญชีจะดำเนินไปในแนวทางใด และเพื่อเป็นการกำหนดความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีไปในตัวด้วยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีจึงมีอยู่ 4 ประการหลัก คือ

4.1.1 มรรยาทของผู้สอบบัญชี

การประกอบวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดก็ตาม จำเป็นจะต้องมีการกำหนดมรรยาทของวิชาชีพนั้น เพื่อเป็นข้อกำหนดความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพ และเพื่อให้ผู้ประกอบการวิชาชีพยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่ของตนและในการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ก็เช่นเดียวกัน ก็ได้มีการกำหนดมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตขึ้นมา โดยการกำหนดมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนี้ ก็เป็นการกำหนดขึ้นโดยอาศัยพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ที่มีความประสงค์จะควบคุมมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีให้อยู่

ในมาตรฐานอันดี⁴ และให้เป็นที่ยอมรับนับถือจากสาธารณชนโดยทั่วไป⁵ และ
 ในหลักการที่ว่ามรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดังกล่าว ควรวางไว้เป็นข้อบังคับตายตัว
 หรือจะเป็นเพียงข้อแนะนำให้มีการปฏิบัติ นั้น ปัญหาหนึ่งคงจะไม่สามารถกำหนดชี้ชัดได้แน่นอน
 ซึ่งก็คงจะแล้วแต่ระบบกฎหมายที่มีความแตกต่างกันออกไป⁶ แต่อย่างไรก็ตามปัญหานี้ก็
 น่าคิดในแง่ที่ว่า ไม่ว่าจะมีการกำหนดมรรยาทไว้เป็นข้อบังคับตายตัว หรือเป็นเพียงข้อแนะ
 นำก็ตาม น่าจะไม่ใช้สิ่งที่เป็นสาระสำคัญ เพราะว่าในความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแล้ว
 เห็นว่าในการประกอบวิชาชีพใด ๆ ก็ตามแม้ว่าจะไม่มีการกำหนดมรรยาทไว้เป็นลายลักษณ์
 อักษร หรือมีการวางข้อบังคับไว้ก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพนั้นก็ยังคงจะต้องมีหน้าที่ในการที่จะ
 ต้องรักษามรรยาทของวิชาชีพนั้น ๆ อยู่แล้ว เมื่อย้อนกลับมาดูในประเทศไทยแล้วจะพบว่า
 เรื่องมรรยาทของผู้สอบบัญชีได้มีการบัญญัติไว้ในกฎกระทรวง⁷ ซึ่งเป็นเรื่องของการ
 กำหนดมรรยาทของผู้สอบบัญชีไว้โดยเฉพาะและในทางปฏิบัติขณะนี้ ก.บช. ถือว่าหากผู้สอบ
 บัญชีไม่ปฏิบัติตามประกาศ ก.บช. อีก 2 ฉบับ คือ ประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 18
 (พ.ศ. 2518) เรื่องการลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชี ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2518

⁴ ชนิดา สุวรรณจุกะ, "สถานภาพวิชาชีพการบัญชี," ใน ประสบการณ์วิชาชีพ
 การบัญชีหน่วยที่ 1-7 (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534),
 หน้า 32.

⁵ พยอม สิงห์เสนห์, การสอบบัญชี, หน้า 1-29.

⁶ กิตติ บุนนาค, ปัญหาการสอบบัญชี, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร :
 ห้างหุ้นส่วน โรงพิมพ์อักษรไทย, 2532), หน้า 62.

⁷ กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติ
 ผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505, ลงวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2534.

และประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2518) เรื่องมาตรฐานการสอบบัญชี ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2518 ก็ถือว่าเป็นการประพศติผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีเช่นเดียวกัน ส่วนในต่างประเทศบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรรยาทของผู้สอบบัญชีนี้ ทางสมาคมวิชาชีพจะเป็นผู้กำหนดขึ้น เพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามด้วย^๑

แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ไม่ว่าจะมีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือแนวทางปฏิบัติของผู้สอบบัญชีที่เคยปฏิบัติกันมาก็ตาม เราสามารถที่จะกำหนดเป็นหลักชั้นมูลฐานที่ผู้สอบบัญชีจะพึงปฏิบัติได้คือ^๒

1. ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ถูกชักจูงโดยความเห็นส่วนตัว และสามารถปฏิบัติงานอย่างมีอิสระจากลูกค้า
2. ต้องปฏิบัติงานโดยมีสมรรถภาพ โดยพิจารณาถึงมาตรฐานของวิชาชีพ และพยายามเพิ่มพูนความสามารถของตนอยู่เสมอ
3. ต้องปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบและสุภาพต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ในการปฏิบัติงานวิชาชีพของตน
4. ต้องพยายามและทำตนให้สนับสนุนส่งเสริมวิชาชีพของตน

4.1.2 มาตรฐานการสอบบัญชี

จากที่เราได้ทราบมาตั้งแต่บทต้น ๆ แล้วว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของ

^๑ กิตติ บุณนาค, ปัญหาการสอบบัญชี, หน้า 62.

^๒ สมฤกษ์ กฤษณามะระ, "ข้อคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับมรรยาทของผู้สอบบัญชี," เอกสารประกอบการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 6 เสนอที่หอประชุม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2522, หน้า 34.

การตรวจสอบงบการเงินก็เพื่อให้ได้หลักฐานสำหรับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้องตามที่ควรของงบการเงินนั้นและงบการเงินที่ได้ตรวจสอบและรับรองแล้วย่อมจะมีบุคคลหลายฝ่ายนำไปใช้เป็นหลักในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้น^{๑๐} และงบการเงินของกิจการที่มีการจัดทำขึ้นในแต่ละรอบปีบัญชีนั้น ย่อมจะเป็นประโยชน์ที่แท้จริงกับผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน และบุคคลอื่น ๆ ก็ต่อเมื่อได้มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตรวจสอบความถูกต้องและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระว่า งบการเงินที่ได้ทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองไว้แล้วนั้น ได้แสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการโดยมีความถูกต้องตามที่ควร และได้มีการจัดทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งได้ถือปฏิบัติเช่นเดียวกับปีก่อน ๆ ที่ผ่านมาหรือไม่เพียงใด^{๑๑}

จากเหตุผลดังกล่าวที่มีบุคคลเป็นจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้องกับงบการเงินของกิจการใดกิจการหนึ่ง จำเป็นที่เราจะสร้างหลักเกณฑ์บางประการขึ้น เพื่อให้ผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติตาม ภายใต้ข้อบังคับหรือมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด มิฉะนั้นแล้ว ผู้สอบบัญชีก็จะไม่มีหลักหรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่เรากำลังกล่าวถึงกันนั้นก็คือ มาตรฐานการสอบบัญชี โดยตัวมาตรฐานการสอบบัญชื่อนี้จะแสดงให้เห็นถึงระดับการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้สอบบัญชื่อนั้นจะต้องทำให้ได้ตามมาตรฐานที่มีการกำหนดไว้ ดังนั้นประเด็นปัญหาในที่นี้ก็คือ การกำหนดมาตรฐานขึ้นมาจะต้องมีการกำหนดกันไว้อย่างไรจึงจะถือว่าก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคลทุก ๆ ฝ่ายซึ่ง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๐} ปรีชา ลิ้มไทย, หลักการสอบบัญชี (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์แมสพับลิชชิ่ง จำกัด, 2533), หน้า 41.

^{๑๑} สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ร่วมกับคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี, "ข้อความทั่วไป," ในเอกสารประกอบการประชุม นักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 5 เลนอที่โรงแรมนารายณ์ วันที่ 27 มีนาคม 2519, หน้า 1.

เป็นปัญหาที่หน่วยงานรับผิดชอบในการกำหนดมาตรฐานจะต้องมีการพิจารณา แต่ประการที่
สำคัญที่จะหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ก็คือว่า การกำหนดมาตรฐานการสอบบัญชีนั้น จะต้องมีการ
กำหนดให้มีความสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงไป
อย่างรวดเร็ว¹² เพราะภาวะที่ประเทศของเรา กำลังมีการขยายตัวในทางเศรษฐกิจ
ไปอย่างรวดเร็วในขณะนี้ เทคโนโลยีหรือการปรับเปลี่ยนในระบบต่าง ๆ ทางธุรกิจก็มีการ
เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยตลอดเวลาและนอกจากนั้นแล้ว มาตรฐานการสอบบัญชีนี้ยังสามารถ
ที่จะใช้วินิจฉัยถึงความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีด้วย นั่นก็คือ หากผู้สอบบัญชีคนใดไม่ได้ปฏิบัติ
ตาม หรือปฏิบัติได้ไม่ถึงตามมาตรฐานที่มีการกำหนดไว้ก็ถือว่า ผู้สอบบัญชีคนนั้นประพฤติด
มรรยาททางวิชาชีพตามที่กล่าวถึงในหัวข้อที่แล้ว ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สอบบัญชีถูกลงโทษในทาง
วิชาชีพ ถือเป็น การคุ้มครองสังคมและประโยชน์ส่วนรวมของประชาชนได้ประการหนึ่ง

ในเรื่องมาตรฐานการสอบบัญชีของเรา นี้ หากพิจารณากันแล้วจะเห็นว่า มีการ
เริ่มต้นขึ้น นับแต่มีการก่อตั้งสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ขึ้นในปี
พ.ศ. 2491 นั่นก็คือ เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมตัวของผู้ประกอบวิชาชีพทางบัญชีไม่ว่าจะ
เป็นนักบัญชีหรือผู้สอบบัญชีได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อจะทำการพัฒนางานด้านวิชาชีพ
สอบบัญชีให้ดีขึ้นทัดเทียมได้มาตรฐานตามหลักสากลในทางบัญชีทั่วไป โดยมีการพยายามที่จะ
วางมาตรฐานการสอบบัญชี เพื่อให้ผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ปฏิบัติ และความพยายามนี้ก็
เกิดเป็นผลสำเร็จขึ้น เมื่อนักบัญชีและผู้สอบบัญชีได้ลงมติรับมาตรฐานการสอบบัญชีที่สมาคม
นักบัญชีและผู้สอบบัญชีแห่งประเทศไทย ได้เสนอขึ้นเพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติในการประชุมนักบัญชี

¹² พลลิริ บุณเกษม, "ทิศทางของมาตรฐานการบัญชีในประเทศอุตสาหกรรม
ใหม่." ในเอกสารวิชาการเรื่อง การปรับตัวของนักบัญชีกับการไปสู่ความเป็น NICS
เสนอที่โรงแรมแห่งกรี-ลา วันที่ 23-24 มิถุนายน 2532, หน้า 73.

ทั่วประเทศครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2509 และได้มีการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงมาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าวอีกครั้งในคราวที่มีการประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ. 2511 นอกจากนี้ ผลของการประชุมนักบัญชีครั้งแรกได้มีการยอมรับมาตรฐานการสอบบัญชีดังกล่าวแล้ว ระยะเวลาต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 มีการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ และได้มีการให้อำนาจแก่คณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ที่จะต้องกำหนดให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์หรือบริษัทรับอนุญาตทำการเปิดเผยงบดุลแก่ประชาชนผู้ลงทุนทั่วไปได้ทราบ และงบดุลนั้นจะต้องมีผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้อง เป็นการเน้นให้เห็นถึง บทบาทของผู้สอบบัญชีในกิจการนั้นที่มีต่อผู้ลงทุนโดยทั่วไปเราจึงอาจจะพิจารณาได้ว่าการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ขึ้นมาดังกล่าว ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่มีการพัฒนาผู้สอบบัญชีประการหนึ่ง กล่าวคือ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีความรับผิดชอบ ต้องปฏิบัติงานให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

ในขณะนี้ ถือได้ว่ามาตรฐานการสอบบัญชีเป็นสิ่งที่สำคัญกับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี มีการให้ความสำคัญเป็นอย่างมากจาก ก.บช. ที่เป็นหน่วยงานควบคุมวิชาชีพสอบบัญชีโดยตรง โดยได้มีการออกเป็นประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 19 (พ.ศ.2518) เรื่องมาตรฐานการสอบบัญชีขึ้นมา โดยประกาศ ก.บช. ได้มีกำหนดเป็นมาตรฐานไว้เป็น 3 หมวดใหญ่ ๆ คือ

1. มาตรฐานทั่วไป
  2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน
  3. มาตรฐานการรายงาน
- โดยในแต่ละมาตรฐานได้กำหนดเป็นรายละเอียดเพื่อให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติ ดังนี้

มาตรฐานทั่วไป

- ข้อ 1 ผู้สอบบัญชีต้องมีความรู้ความสามารถและมีความชำนาญงานในหน้าที่ผู้สอบบัญชี
- ข้อ 2 ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอิสระและเที่ยงธรรม
- ข้อ 3 ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบและเสนอรายงานการสอบบัญชีด้วยความระมัดระวังรอบคอบ

มาตรฐานการปฏิบัติงาน

- ข้อ 4 ผู้สอบบัญชีต้องวางแผนการตรวจสอบและควบคุมผู้ช่วย (ถ้ามี) ให้ปฏิบัติงานโดยถูกต้อง
- ข้อ 5 ผู้สอบบัญชีต้องประเมินประสิทธิภาพการควบคุมภายในของกิจการที่จะตรวจสอบเพื่อกำหนดขอบเขตการปฏิบัติงานตรวจสอบให้รัดกุมและเหมาะสม
- ข้อ 6 ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติงานตรวจสอบให้ได้มาซึ่งหลักฐานที่เพียงพอ โดยใช้วิธีการตรวจสอบอันเหมาะสมแก่กรณี

มาตรฐานการรายงาน

- ข้อ 7 ผู้สอบบัญชีต้องระบุขอบเขตการปฏิบัติงานตรวจสอบไว้ในรายงานการสอบบัญชีโดยรัดกุมและชัดเจน
- ข้อ 8 ผู้สอบบัญชีต้องแสดงความเห็นไว้ในรายงานสอบบัญชีว่างบการเงินที่ตรวจสอบแสดงให้เห็นฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการโดยถูกต้องตามที่ควรและได้ทำขึ้นตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปซึ่งถือปฏิบัติ เช่นเดียวกับปีก่อนหรือไม่เพียงใด
- ข้อ 9 ข้อความและรายการที่แสดงไว้ในงบการเงินให้ถือว่าครบถ้วนและถูกต้องเว้นแต่ผู้สอบบัญชีจะรายงานไว้เป็นอย่างอื่นในรายงานการสอบบัญชี

นอกจาก มาตรฐานที่มีการกำหนดขึ้นโดยหน่วยงานราชการดังกล่าวแล้ว ทางสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ก็ได้มีการออกแถลงการณ์มาตรฐานการสอบบัญชีขึ้นมา เพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีอีกด้วย และในขณะนี้ ทางสมาคมฯ ก็ได้ออกแถลงการณ์เกี่ยวกับการสอบบัญชีออกมาทั้งสิ้น 34 ฉบับแล้วนั้นก็แสดงว่าในการปฏิบัติงานนอกจากผู้สอบบัญชีจะปฏิบัติงานตามประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 19 แล้ว ยังจะต้องปฏิบัติตามแถลงการณ์มาตรฐานการสอบบัญชีของสมาคมฯ ด้วย

4.1.3 กฎหมายและคำวินิจฉัยของศาล

เนื่องจากวิชาชีพสอบบัญชีเป็นวิชาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ มีความเกี่ยวพันกับสาธารณชนและการลงทุนโดยทั่วไปดังได้ทราบมาแล้ว การกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี และการควบคุมจึงมีความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมรรยาท และมาตรฐานการสอบบัญชี นอกจากนั้นอาจจะต้องมีกฎหมายและคำวินิจฉัยของศาลเป็นสิ่งที่จะทำให้ควบคุมได้และค่อนข้างจะใช้ได้ดีกว่ามาตรการอย่างอื่นเนื่องจากสภาพบังคับทางกฎหมายเป็นสภาพบังคับที่เด็ดขาดกว่า ส่วนคำวินิจฉัยของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีก็อาจจะมีการนำมาใช้เป็นบรรทัดฐาน หรือแนวทางการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีได้ด้วย¹³ ถึงแม้ว่าคำวินิจฉัยของศาลจะไม่ถือเป็นกฎหมายและไม่มีสภาพบังคับเหมือนกับกฎหมายก็ตาม แต่ในประเทศไทยเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ยังไม่เคยมีการนำคดีไปฟ้องยังศาลแต่ประการใด จึงเห็นควรที่จะกล่าวถึงเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีเท่านั้น ซึ่งมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องดังนี้

¹³ สุวจิตต์ ณ นคร, ปัญหาการสอบบัญชี, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิคตอรี เพาเวอร์ พอยท์ จำกัด, 2524), หน้า 89.

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บทบัญญัติในลักษณะหุ้นส่วนและบริษัทได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการต่าง ๆ เช่น มีการกำหนดให้บริษัทจัดทำงบดุลและงบดุลนั้นจะต้องมีผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบและลงลายมือชื่อในงบดุล^{*} บางมาตราก็อาจจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีไว้ว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติอย่างไร^{**} หรืออาจจะมีการกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้สอบบัญชีรวมทั้งแนวทางการปฏิบัติงานให้ผู้สอบบัญชีไว้ด้วย^{***} เหล่านี้เป็นต้น

---

^{*} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1197. บัญญัติว่า "งบดุลนั้นต้องจัดให้มีผู้สอบบัญชีคนหนึ่งหรือหลายคนตรวจสอบ แล้วนำเสนอเพื่ออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายในสี่เดือน นับแต่วันที่ลงในงบดุลนั้น ..."

^{**} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1208. บัญญัติว่า "ผู้สอบบัญชานั้นจะเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทก็ได้ แต่บุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการงานที่บริษัททำโดยสถานอื่นอย่างหนึ่งอย่างใดนอกจากเป็นแต่ผู้ถือหุ้น ในบริษัทเท่านั้นแล้วทำว่าจะเลือกเอามาเป็นตำแหน่งผู้สอบบัญชีหาได้ไม่ กรรมการก็ดีหรือผู้อื่น ซึ่งเป็นตัวแทนหรือเป็นลูกจ้าง ของบริษัทก็ตีเวลาอยู่ในตำแหน่งนั้น ๆ ก็จะไม่เลือกเอามาเป็นตำแหน่งผู้สอบบัญชีของบริษัทหาได้ไม่"

^{***} ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1213 บัญญัติว่า "ให้ผู้สอบบัญชีทุกคนเข้ามามตรวจสอบสรรมลุดและบัญชีของบริษัทในเวลาอันสมควรได้ทุกเมื่อ และในการอันเกี่ยวข้องกับสมุดและบัญชีเช่นนั้นให้ไต่ถามสอบสวนกรรมการหรือผู้อื่น ๆ ซึ่งเป็นตัวแทนหรือเป็นลูกจ้างของบริษัทได้ไม่ว่าคนหนึ่งคนใด" และมาตรา 1214 บัญญัติว่า "ผู้สอบบัญชีต้องทำรายงานว่าด้วยงบดุลและบัญชีอื่นต่อที่ประชุมสามัญ

ผู้สอบบัญชีต้องแถลงในรายงานเช่นนั้นด้วยว่าตนเห็นว่างบดุลได้ทำโดยถูกต้องสมควรฟังว่าสำแดงให้เห็นการงานของบริษัทที่เป็นอยู่ตามจริงและถูกต้องหรือไม่"

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี ดังกล่าว เป็นการกำหนดกรอบของผู้สอบบัญชีที่จะทำการสอบบัญชีของบรรดาห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่าง ๆ และผู้สอบบัญชีก็จะต้องปฏิบัติตามนั้นด้วย

2. พระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคม และมูลนิธิ พ.ศ. 2499.

จากกฎหมายฉบับนี้มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี คือ บทบัญญัติของมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว กำหนดไว้ว่า

"ผู้สอบบัญชีใดของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือบริษัทจำกัด รับรองงบดุลหรือบัญชีอื่นใดอันไม่ถูกต้อง หรือทำรายงานเท็จ ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าว น่าจะถือเป็นสภาพบังคับที่สืบเนื่องมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กล่าวมา นั่นก็คือ เป็นการกำหนดถึงความผิดในเรื่องการรับรองงบดุลหรือบัญชีของกิจการไม่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง แล้วผู้สอบบัญชีก็อาจจะถูกลงโทษตามพระราชบัญญัตินี้ได้

3. พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน จำกัด พ.ศ. 2535

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ได้กำหนดถึงส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีไว้ อาทิเช่น ผู้สอบบัญชีของบริษัทมหาชนจำกัด มีอำนาจหน้าที่อย่างไร หรือจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งจะมีบทบัญญัติที่คล้ายกับในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะหุ้นส่วนและบริษัทที่กล่าวมาแล้ว เช่น ผู้สอบบัญชีจะต้องไม่เป็นกรรมการ พนักงาน ลูกจ้างหรือผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ใด ๆ ของบริษัทหรือผู้สอบบัญชีมีอำนาจตรวจสอบบัญชี เอกสารและหลักฐานอื่นใด ที่เกี่ยวกับรายได้ รายจ่าย ตลอดจนทรัพย์สินและหนี้สินของบริษัทได้ในระหว่างเวลาทำการของบริษัท เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีข้อนำสั่งเกิดประการหนึ่งว่า บริษัทมหาชนจำกัด ที่มีการนำหุ้นเข้าไปเสนอขายในตลาดหลักทรัพย์ จะต้องอยู่ในความควบคุมของ สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ด้วย ดังนั้น ผู้สอบบัญชีที่จะทำการตรวจสอบ และลงลายมือชื่อรับรองบัญชีของบริษัทมหาชนจำกัด ก็จะต้องอยู่ในความควบคุมของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ด้วย ซึ่งรายละเอียดต่าง ๆ ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3

4. ประมวลกฎหมายอาญา

ในส่วนบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา มีเรื่องที่กำหนดความผิดของผู้สอบบัญชีไว้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการทำรายงานเอกสารอันเป็นเท็จ^{*} นั่นก็คือ ผู้สอบบัญชีได้ทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อในงบดุล โดยเสนอเป็นรายงานการสอบบัญชี ซึ่งรายงานนั้นก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุน หรือผู้ใช้งบการเงินโดยทั่วไป ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีนั้นมีความผิดฐานทำคำรับรองเป็นเอกสารเท็จ

นอกจากนั้น ผู้สอบบัญชีอาจจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาอีกฐานหนึ่ง คือ เปิดเผยความลับของลูกค้า^{**} นั่นคือผู้สอบบัญชีได้รับทราบเอกสาร หรือความ

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 269. บัญญัติว่า "ผู้ใดในการประกอบ การงานในวิชาแพทย์ กฎหมาย บัญชีหรือวิชาอื่นใด ทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนต้องระวางโทษ ..."

** ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323. บัญญัติว่า "ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่ง ความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือ ผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นใน ประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดต้องระวางโทษ ..."

เป็นไปบางอย่างของลูกค้า เนื่องจากอาศัยวิชาชีพสอบบัญชีนี้แล้ว ผู้สอบบัญชีก็นำความลับของลูกค้าในกิจการนั้นไปเปิดเผยแก่บุคคลภายนอกผู้สอบบัญชีก็อาจจะต้องรับผิดชอบฐานเปิดเผยความลับของลูกค้าดังกล่าวด้วย

ข้อสังเกต

จากบทบัญญัติ ระหว่างพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับ ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 269 ที่กล่าวมานั้น จะเห็นว่า มีลักษณะบังคับที่เหมือนกัน กล่าวคือ เป็นบทบัญญัติสำหรับผู้สอบบัญชี ที่รับรองบุคคลหรือบัญชีไม่ถูกต้อง ทำรายงานเท็จ แต่เมื่อพิจารณาแล้วผู้เขียนมีความเห็นว่าระหว่างกฎหมายทั้งสองฉบับนั้น มีความแตกต่างกันในกรณี ที่ตามพระราชบัญญัติฯ เป็นบทบังคับเฉพาะซึ่งหากผู้สอบบัญชี รับรองบุคคล หรือบัญชีที่ไม่ถูกต้องหรือทำรายงานเท็จก็ถือว่าเป็นความผิดทันที แต่หากจะถือว่า เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือไม่นั้นต้องพิจารณาว่าการที่ผู้สอบบัญชีทำคำรับรองอันเป็นเอกสารเท็จ ซึ่งจะเป็นความผิดจะต้องเป็นลักษณะที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ดังนั้นหากผู้สอบบัญชีผู้หนึ่ง ทำรายงานเท็จ หรือทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จขึ้นมา ซึ่งน่าทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือประชาชน ย่อมจะเป็นความผิดทั้งพระราชบัญญัติฯ และประมวลกฎหมายอาญาเป็นลักษณะการกระทำความผิดเดียวผิดกฎหมายหลายบทซึ่งการลงโทษ ก็จะต้องลงโทษตามบทหนัก (ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 90) ในที่นี้ก็คือ ตามประมวลกฎหมายอาญานั้นเอง

5. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีโดยเฉพาะ

ในส่วนนี้หมายถึงพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 และกฎหมายลำดับรองที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะเป็นกฎกระทรวงหรือประกาศ ก.บช. ต่าง ๆ ตามที่ได้กล่าวรายละเอียดมาแล้ว พระราชบัญญัตินี้ฉบับดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีการตราขึ้นมาเพื่อจะใช้ควบคุมผู้ประกอบการวิชาชีพนี้โดยตรง หากผู้ประกอบการวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามแล้ว นอกจากจะ

เป็นความผิดตามกฎหมายอื่นที่กล่าวมาแล้ว ผู้สอบบัญชีนั้นก็อาจจะถูกลงโทษในทางวิชาชีพ จากพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชีนี้ได้ด้วย

4.1.4 มติของคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (ก.บช.)

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุม การประกอบวิชาชีพสอบบัญชีทั้งสามประการ ที่กล่าวมาเป็นหลักเกณฑ์ที่มีการบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและเป็นหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด ผู้สอบบัญชีสามารถที่จะทราบได้ว่าการกระทำอย่างไรของตนเอง ที่จะถือว่าเป็นการกระทำที่ต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการควบคุมนั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องมรรยาทของผู้สอบบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีหรือกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี แต่มีหลักเกณฑ์อีกอย่างหนึ่งก็คือว่าผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติตามนั่นก็คือ มติ ก.บช. มตินี้จะเกิดขึ้นจากการประชุมของ ก.บช. ในแต่ละคราว แล้วในแต่ละครั้งที่มีการประชุมนั้น ก.บช. ก็ลงมติในแต่ละเรื่องโดยให้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติของผู้สอบบัญชี หากผู้สอบบัญชีไม่ปฏิบัติตามมติของ ก.บช. นั้นก็อาจจะมิผลในการถูกลงโทษในทางมรรยาทวิชาชีพได้

มติของ ก.บช. ที่ถือว่าเข้ามามีส่วนควบคุมผู้สอบบัญชีนั้น จะมีบทบาท ตั้งแต่ตอนแรกเริ่มที่บุคคลจะเข้ามาประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เช่น คุณสมบัติของบุคคลที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้นั้น ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มาตรา 15(1) กำหนดว่า จะต้องเป็นผู้ได้รับปริญญาทางบัญชี หรือประกาศนียบัตรทางการบัญชีซึ่ง ก.บช. เทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี หรือเป็นผู้ที่ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีที่มีการศึกษาวิชาการบัญชี ซึ่ง ก.บช. เห็นสมควรให้เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ กรณีเช่นนี้เห็นว่า กฎหมายกำหนดให้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ในระดับหนึ่งซึ่ง ก.บช. ก็ได้มีมติออกมาเป็นหลักเกณฑ์ในการใช้พิจารณาคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ซึ่ง ก.บช. เทียบว่าเป็นปริญญาตรีทางการบัญชี หรือ

ประกาศนียบัตรทางการบัญชี¹⁴ โดยในมตินี้ก็กำหนดหลักเกณฑ์ถึงคุณสมบัติรวมทั้งจำนวนวิชาที่เคยศึกษาและสอบผ่านมาแล้วด้วย นอกจากนี้ ก.บช. ก็ยังได้มีมติออกมาเกี่ยวกับการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่ ก.บช. ได้เทียบว่า เป็นปริญญา หรือ ประกาศนียบัตรไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีที่มีการศึกษาวิชาการบัญชี¹⁵ ไว้ด้วย

นอกจากนั้น เมื่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตประกอบวิชาชีพแล้ว ก็ยังมีมติของ ก.บช. เป็นหลักเกณฑ์ในการควบคุมการปฏิบัติงานด้วย เช่น การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี จะต้องทำการสอบบัญชีและปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การสอบบัญชีและจะต้องมีความระมัดระวังรอบคอบในการปฏิบัติงาน มิฉะนั้นถือว่าการประพฤตินิยมรรยาทของผู้สอบบัญชี¹⁶ หรือกรณีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตปฏิบัติงาน โดยมีผู้ช่วยในการปฏิบัติงานด้วย ก.บช. ก็ยังมีมติออกมาควบคุมในส่วนนี้โดยวางเป็นข้อปฏิบัติว่าจะต้องทำการอธิบายให้ผู้ช่วยในการปฏิบัติงานนั้นได้เข้าใจแผนการสอบบัญชีที่วางไว้ และจะต้องคอยควบคุมและสอบทานการปฏิบัติงานของผู้ช่วยนั้นด้วย มิฉะนั้นถือว่าผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานโดยขาดความระมัดระวังรอบคอบ ก็ถือว่าปฏิบัติผิดนิคมรรยาทผู้สอบบัญชีได้¹⁷

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า มติ ก.บช. จะมีการออกมาในแต่ละคราว ที่มีการพิจารณาว่าการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เช่นนั้นเป็นการประพฤตินิยมรรยาทหรือไม่ และก็จะนำมาใช้กับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีกับผู้สอบบัญชีเป็นราย ๆ ไปซึ่งจะเห็นว่ามติของ ก.บช. ไม่มีความแน่นอนอาจจะมีการแปรเปลี่ยนไปตามสภาวะการณ์ของสังคม และ

¹⁴ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 47 (2/2500) วันที่ 10 เมษายน 2522.

¹⁵ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 48 (3/2522) วันที่ 8 พฤษภาคม 2522.

¹⁶ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 71 วันที่ 14 มีนาคม 2529.

¹⁷ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 90 วันที่ 25 ธันวาคม 2533.

เศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ การกระทำอย่างเดียวกันของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
มติ ก.บช. ในครั้งนี้ได้ทำการพิจารณาแล้วเห็นว่าผิดมรรยาทแต่หากกาลเวลาเปลี่ยนไปการ
กระทำนั้น ก.บช. อาจจะมีมติออกมาว่าไม่เป็นความผิดมรรยาทอีกต่อไปก็ได้ จะเห็นว่าแตก
ต่างกับหลักเกณฑ์การควบคุมทั้งสามประการที่กล่าวมา ซึ่งหากการกระทำเข้าตามหลักเกณฑ์ที่
มีการกำหนดไว้ก็ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดมรรยาทแทบทั้งสิ้น

4.2 ความหมายและขอบเขตของคำว่า "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี"

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับ ผู้สอบบัญชีได้กำหนดไว้ว่า "ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
ต้องรักษามรรยาทตามที่กำหนดโดยกฎกระทรวง"^{๑๕}

วิชาชีพสอบบัญชีเป็นวิชาชีพที่ จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน
นอกเหนือไปจากความรู้ทางด้านวิชาการอื่น ๆ และจะต้องผ่านการฝึกอบรม นอกเหนือไป
จากความรู้ทางด้านทฤษฎี โดยเฉพาะในส่วนของความคิดและอุดมคติ ผู้จะประกอบวิชาชีพ
ได้จะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่สมควรจะได้รับอนุญาตให้เป็นผู้สอบบัญชีได้เท่านั้น ในสังคม
ปัจจุบันที่มีการแข่งขันและมีการขยายตัวในทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการลงทุนใน
ประเทศและต่างประเทศเป็นอย่างมาก การลงทุนที่จำเป็นจะต้องใช้เงินและทรัพย์สินเป็น
จำนวนมาก ผู้ลงทุนจะต้องมีการคำนึงถึงปัจจัยภาวะแวดล้อมหลายอย่าง ทั้งภาวะทางการ
เมืองและสังคมของประเทศ แต่สิ่งหนึ่งที่ไม่ว่าผู้ลงทุนบุคคลใดก็ตามจะละเลยไม่ได้ คือ
ฐานะทางการเงินหรือความมั่นคงในการดำเนินกิจการที่ผ่านมาจากกิจการนั้น สิ่งที่ยืนยัน
ได้ก็คือ บัญชีหรืองบดุลของกิจการนั่นเอง และก็เป็นที่แน่ชัดว่าบุคคลภายนอกโดยทั่วไป ซึ่ง
ไม่ได้ศึกษาทางด้านวิชาการบัญชีมาโดยเฉพาะแล้วไม่สามารถที่จะทราบหรือวิเคราะห์ความ

^{๑๕} พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505, มาตรา 18.

ถูกต้องของบัญชีหรืองบคลุมนั้นได้เลย โดยเฉพาะกิจการที่มีรายรับ-รายจ่าย ที่จะต้องลงบัญชีมาก หรือกิจการที่มีการค้าหลาย ๆ อย่าง ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยผู้มีความรู้ทางด้านบัญชีมาเป็นผู้ทำการตรวจสอบ หรือวิเคราะห์สถานะทางการเงินของกิจการนั้น ซึ่งในที่นี้ก็คือ ผู้สอบบัญชี ดังนั้นผู้สอบบัญชีซึ่งได้รับใบอนุญาตจากสถาบันที่ทำหน้าที่ควบคุมตามกฎหมายเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแล้ว ก็จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามกรอบวินัยที่สถาบันควบคุมได้กำหนดขึ้น หรือที่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะเข้ากับเจ้าของกิจการที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรับตรวจสอบบัญชีอยู่ ผู้ถือหุ้น ผู้ลงทุนหรือบุคคลภายนอกโดยทั่ว ๆ ไป ที่จำเป็นจะต้องอาศัยบัญชีหรืองบการเงินของกิจการนั้น เพราะเจ้าของกิจการหรือบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับงบการเงินของกิจการนั้น ย่อมจะสันนิษฐานไว้ก่อนแล้วว่างบการเงินหรือบัญชีที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อไว้ เป็นอันถูกต้องตามความเป็นจริง และในทางความเป็นจริงแล้วบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นไม่อาจที่จะทราบได้เลยว่าผู้สอบบัญชีของกิจการนั้นมีความรู้ ความสามารถเพียงใด แต่ถือว่าบุคคลเหล่านั้นได้ให้ความไว้วางใจแก่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ให้ทำการบางอย่างเบื้องต้นเพื่อจะให้ข้อมูลนั้นในการประกอบการตัดสินใจบางอย่างซึ่งหากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใดได้กระทำการหรือไม่กระทำการบางอย่างตามอำนาจหน้าที่ของตนจนอาจเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นก็ถือว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับคนจำนวนมาก และอาจจะเลยไปถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยเพราะเหตุว่ามีการตัดสินใจดำเนินการบางอย่างลงไป ตามความเห็นของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้นแล้ว ดังนั้นจึงเห็นว่า หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใดประพฤติผิดไปจากกฎกระทรวงในเรื่องที่กำหนดเกี่ยวกับมรรยาทแล้วก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชีและหากมีการหยิบยกเรื่องการประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตขึ้นร้องเรียนต่อสถาบันที่มีอำนาจในการควบคุมไม่ว่าจะเป็นการร้องเรียนโดยบุคคลที่ได้รับการได้รับความเสียหายโดยตรงหรือจากการตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ตาม เราก็เรียกว่าเป็น "คดีมรรยาทผู้สอบบัญชี" ทั้งสิ้น ซึ่งในรายละเอียดที่ว่าจะอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นลักษณะของการประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี จะได้มีการกล่าวในหัวข้อต่อไป

ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี โดยเฉพาะในเรื่องของการประพฤตินิติมรรยาทผู้สอบบัญชี ตามมาตรา 18 พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 เราจะพบว่า มีการมุ่งเน้นที่จะควบคุมความประพฤติกับผู้สอบบัญชีที่ได้รับอนุญาต เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และจะมุ่งเน้นถึงในขณะปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเท่านั้น มิได้มุ่งหมายเลยไปถึงการปฏิบัติที่ถือเป็นทางส่วนตัวของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้ว เมื่อมีการร้องเรียนขึ้นก็คงจะต้องมีการพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปว่า การประพฤตินิติมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นเป็นการประพฤติปฏิบัติในหน้าที่ ของการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหรือการปฏิบัติในทางส่วนตัว

สำหรับขอบเขตของ "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี" นี้ โดยที่พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 2 พฤศจิกายน 2505 และในพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็ไม่ได้มีการระบุถึงพื้นที่ที่จะมีการใช้พระราชบัญญัตินี้ ในลักษณะโดยทั่วไปจึงถือว่า พระราชบัญญัติฉบับนี้มีผลใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร จึงมีผลบังคับสำหรับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ทั่วราชอาณาจักร ดังนั้น ผู้สอบบัญชีที่ยื่นขอจดทะเบียนไว้กับ ก.บช. ที่ถือเป็นสถาบันควบคุมวิชาชีพนี้แล้วไม่ว่าจะปฏิบัติหน้าที่อยู่สถานที่หรือจังหวัดใดก็ตาม หากมีการปฏิบัตินิติมรรยาท ของผู้สอบบัญชีที่มีการกำหนดไว้แล้วก็ถือว่าเป็น "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี" ทั้งสิ้น ดังนั้น ในขณะนี้จะถือว่า ก.บช. เป็นสถาบันหลักที่มีหน้าที่ในการสอดส่องดูแล ควบคุมความประพฤติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เนื่องจากเป็นสถาบันที่มีการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เอง

4.3 ลักษณะการกระทำที่จะเข้าข่ายเป็น "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี"

ก่อนที่เราจะไปพิจารณาถึงว่า การกระทำในพฤติการณ์อย่างใดของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะถือว่าเป็น "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี" นั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะทำความเข้าใจกับลักษณะเฉพาะของ "คติมรรยาทผู้สอบบัญชี" ก่อนเพราะผู้เขียนมีความเห็นว่าในเรื่องนี้เป็นความผิดเกี่ยวกับวิชาชีพ วัตถุประสงค์ของการลงโทษ หรือวิธีการต่าง ๆ น่าจะมีความแตกต่างไปจากคดีทั่ว ๆ ไปที่เราพบอยู่ในชีวิตประจำวันของเราไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือ

คดีอาญาก็ตามเนื่องจากเหตุผลก็คือว่า ความมุ่งหมายในการบังคับมีความแตกต่างกันออกไป การลงโทษในคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีนี้อาจจะกล่าวได้ว่ามีจุดมุ่งหมายมาจากความพยายามที่จะทำการควบคุมและส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพลอบบัญชี ให้อยู่ในกรอบแห่งความประพฤติอันดีงามในทางวิชาชีพข้อบัญญัติทางจริยธรรมจึงเห็นว่าจะมีความจำเป็นในการที่จะใช้ควบคุมมรยาทของผู้ลอบบัญชีรับอนุญาต เมื่อเราพิจารณาแล้วเห็นว่าจะมีความคล้ายคลึงกับกฎหมายอาญาที่เราใช้บังคับกับบุคคลในสังคมอยู่ที่ในจุดที่ว่ามีการบัญญัติถึงลักษณะการกระทำว่ากระทำอย่างไรถึงจะเป็นความผิดรวมทั้งมีการกำหนดโทษสำหรับบุคคลที่กระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัตินั้น ๆ ไปด้วย แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีก็ไม่เหมือนกับคดีอาญาเสียทีเดียว ซึ่งเราอาจจะพิจารณาให้เห็นถึงลักษณะของข้อแตกต่างระหว่างคดีทั้งสองประเภทได้ดังนี้^{๑๑}

๑. วัตถุประสงค์ในการลงโทษ การลงโทษในคดีมรยาทผู้ลอบบัญชี เป็นมาตรการอันหนึ่งที่ใช้ในการรักษาวินัย และทำการควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบการวิชาชีพลอบบัญชี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย และคุ้มครองประชาชนโดยส่วนรวมที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงบการเงินที่ผู้ลอบบัญชีได้ทำการตรวจสอบ และลงลายมือชื่อไว้ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการจะรักษามาตรฐาน ของวิชาชีพลอบบัญชีนี้ไว้ให้เป็นที่ เชื่อถือและศรัทธาของประชาชนในสังคมแม้ว่าในทางปฏิบัติแล้วการลงโทษในคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีนี้สถาบันควบคุมพึงจะใช้เป็นอันดับสุดท้าย ในการควบคุมมรยาทผู้ลอบบัญชี การลงโทษในคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีไม่ว่าจะเป็นสถานใดก็ตาม มิได้มีวัตถุประสงค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๑} สรุปลักษณะและเปรียบเทียบจาก ก่อศักดิ์ เจนสมุทรสินธุ์, "การสอบสวนและพิจารณาคดีมรยาททนายความ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 40-43.

ที่จะถือเป็นการตอบโต้ หรือทำการแก้แค้นต่อผู้ประพฤติดมรรยาทนั้นแต่อย่างใด ส่วน
มาตรการในการลงโทษทางอาญา สำหรับผู้ทำการฝ่าฝืนกฎหมายอาญานั้น มีวัตถุประสงค์ใน
การที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมและในบางขณะถือว่าเป็นการกระทำตอบแทน
หรือเป็นการแก้แค้นแก่บุคคลที่กระทำความผิดนั้น เนื่องจากการลงโทษทางอาญา เป็นการ
กระทำที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิ เสรีภาพ ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย หรือทางทรัพย์สินของ
ผู้กระทำความผิดนั่นเอง

2. ลักษณะของโทษ การลงโทษในคดีมรรยาทผู้ลอบบัญชีเป็นการกระทำที่เกี่ยว
กับสถานะในทางวิชาชีพ ของผู้ลอบบัญชีเท่านั้น กล่าวคือเป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์อันพึง
จะคาดหมายได้ของผู้ลอบบัญชีผู้หนึ่งที่มีต่อสิทธิในการประกอบวิชาชีพลอบบัญชีซึ่งได้แก่ โทษพัก
ใบอนุญาตซึ่งสั่งพักได้ไม่เกินหนึ่งปีหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ลอบบัญชีรับอนุญาตต่อไป²⁰
ส่วนการลงโทษในทางอาญานั้น ถือว่าเป็นการตัดสิทธิ เสรีภาพหรือทรัพย์สินขั้นพื้นฐานของ
บุคคลซึ่งได้แก่โทษ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับและริบทรัพย์สิน เมื่อพิจารณาโทษจาก
คดีมรรยาทผู้ลอบบัญชีและโทษทางอาญาแล้ว เห็นว่าลักษณะโทษทางอาญาจะมีความรุนแรง
กว่าโทษในคดีมรรยาทผู้ลอบบัญชี นอกจากนั้นเมื่อถือว่าโทษทางอาญามีลักษณะเป็นการตัด
สิทธิ เสรีภาพหรือทรัพย์สินขั้นพื้นฐานของบุคคล การกำหนดความผิดในทางอาญาจึงต้องมีการ
กำหนดไว้โดยชัดเจนแน่นอนโดยยึดถือหลัก "ไม่มีความผิดและไม่มิโทษ ถ้าไม่มีกฎหมาย"
(Nullum Crimen, nulla poena, sine lege) ซึ่งมีผลว่าการกำหนดที่จะเป็นความ
ผิดในทางอาญานั้น จะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ทั้งการกระทำที่กฎหมายจะถือว่า
เป็นความผิดรวมทั้งโทษในแต่ละสถานที่จะพึงมีสำหรับการกระทำความผิดต่อกฎหมายนั้น แต่
หลักดังกล่าวนี้ ไม่ได้มีการนำมาใช้ในการลงโทษคดีมรรยาทผู้ลอบบัญชีแต่อย่างใดเลย

²⁰: พระราชบัญญัติผู้ลอบบัญชี พ.ศ. 2505, มาตรา 19.

เนื่องจากการลงโทษทางวินัยหรือการลงโทษในทางวิชาชีพนี้ เป็นเพียงลักษณะของการตัดสิทธิ์หรือประโยชน์อันพึงจะคาดหมายได้ของผู้สอบบัญชี ที่มีต่อการประกอบวิชาชีพของตนเอง ดังนั้นการกำหนดลักษณะความผิดของคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีนี้ จึงสามารถที่จะนำไปปรับใช้กับกรณีการประพฤติดมรรยาทของผู้สอบบัญชีต่าง ๆ ได้ เช่น การประพฤติดมรรยาทของผู้สอบบัญชีอันอาจจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ²¹ โดยการประพฤติดังกล่าว ถือว่าเป็นการประพฤติดมรรยาทผู้สอบบัญชีข้อหนึ่ง ลักษณะนี้คำว่าประพฤติดมรรยาทอันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวว่าการประพฤติดมรรยาทผู้สอบบัญชีดังกล่าวนั้นเป็นความผิดต่อมรรยาทข้อดังกล่าวหรือไม่ ก็จะต้องมีการพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามพฤติการณ์ของกรณีเป็นเรื่อง ๆ ไปโดยจะต้องมีการคำนึงถึงมาตรฐานหรือระดับและทัศนคติของสังคมที่มีต่อวิชาชีพสอบบัญชีเป็นแนวประกอบการพิจารณา

3. ความคล่องตัวของวิธีพิจารณา ข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งก็คือลักษณะของคดีอาญานั้นจะตกอยู่ภายใต้กฎหมายที่มีการออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติแทบทั้งสิ้น ในขณะที่ลักษณะคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีนี้จะตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ถือว่ามีความคล่องตัวกว่า กฎเกณฑ์ หรือวิธีพิจารณาที่ใช้ในการพิจารณาคดีมรรยาทนี้ อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสถานะการณ์ เพื่อให้สอดคล้องกับความยุติธรรมที่ควรจะเป็นโดยการออกเป็นประกาศต่าง ๆ รวมทั้งการใช้มติของ ก.บช. ที่ออกมาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องของฝ่ายบริหารแทบทั้งสิ้น ดังนั้นในลักษณะการกระทำครั้งเดียวของผู้สอบบัญชีอาจจะถูกลงโทษได้ทั้งในลักษณะที่เป็นความผิดทางอาญาและถูกลงโทษในทางวิชาชีพได้ด้วย แต่ในบางขณะการ

²¹ กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ข้อ (2) (5) (ก).

กระทำของผู้สอบบัญชี ไม่อาจจะถูกลงโทษในทางอาญาได้ เนื่องจากการกระทำไม่ครบองค์ประกอบความผิดหรือยานหลักฐานไม่เพียงพอก็ตาม ผู้สอบบัญชีคนนั้นก็อาจจะถูกลงโทษในคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีได้ในลักษณะความผิดอย่างเดียวกัน

4. เกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ การลงโทษในคดีอาญานั้น เมื่อศาลได้ทำการพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ถ้าหากศาลเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องจริงศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยโดยลำพังไม่ได้ เนื่องจากตามบทบัญญัติในกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับในแต่ละลักษณะความผิด ได้มีการบัญญัติถึงโทษที่จะลงสำหรับลักษณะความผิดนั้น ๆ ไว้แล้ว ดังนั้น ศาลจะใช้ดุลพินิจของตนเองที่จะลงโทษทางอาญาแก่จำเลยให้แตกต่างไปจากที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมาย ในเรื่องนั้น ๆ ไว้แล้วไม่ได้ เช่น หากการกระทำของจำเลยนั้น กฎหมายกำหนดให้ลงโทษจำคุก ศาลจะไปใช้ดุลพินิจในการลงโทษทางอาญาเป็นโทษปรับกับจำเลยนั้นไม่ได้ แต่ในคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีนั้น ก.บ.ช. มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษในทางวิชาชีพแก่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชีได้ในสถานใดสถานหนึ่ง ตามที่กำหนดไว้ เช่น สั่งพักใบอนุญาตได้ไม่เกินครึ่งหนึ่งของปีหรือสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีคนนั้นได้ เป็นต้น

ที่กล่าวมาเป็นความแตกต่างระหว่างคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีกับคดีอาญานอกจากนั้นแล้ว คดีมรรยาทผู้สอบบัญชีก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกับคดีแห่งที่เราพบในชีวิตประจำวันของเราด้วยในแง่ลักษณะต่อไปนี้

1. ในลักษณะของคดีแห่งนั้นความรับผิดชอบของบุคคลผู้กระทำละเมิดนั้นจะต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับบุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำที่เป็นการละเมิดนั้น ในขณะที่การกระทำที่เป็นความผิดในคดีมรรยาทผู้สอบบัญชี ผลของการที่มีการประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี ไม่ได้ถือว่ามีผลกระทบต่อบุคคลผู้ถูกกระทำละเมิดโดยตรง หากแต่ถือว่าเป็นคดีวินัยของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีเท่านั้นหรือจะกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือผู้จะถูกกระทบจากการกระทำผิดมรรยาทก็คือตัวผู้สอบบัญชีนั่นเอง

2. ในคดีมรณาทผู้สอบบัญชี ในหลักเกณฑ์ของการสอบสวนและวิธีพิจารณาคดีมรณาทผู้สอบบัญชานั้น ไม่ได้มีส่วนใดหรือตอนใดของหลักเกณฑ์ ที่แสดงให้เห็นถึงสิทธิ หรือประโยชน์แก่บุคคลผู้ถูกกระทำละเมิดเหมือนเช่นในคดีแพ่งโดยทั่วไป ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า การลงโทษในคดีมรณาทผู้สอบบัญชี มิได้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการปกป้องผลประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเฉพาะตัว แต่หากมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวมโดยทั่วไปและถือว่าเป็นการรักษาศักดิ์ศรี และเกียรติศักดิ์ของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีทั้งหมด

3. บทบาทของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายในคดี เมื่อพิจารณาในคดีแพ่งโดยทั่วไป คู่ความหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายในคดีจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดำเนินคดีเป็นอย่างมาก โดยจะเริ่มตั้งแต่เป็นผู้ฟ้องคดี สืบพยาน ตลอดจนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีของตนด้วยตนเอง โดยจะมีศาลที่ทำหน้าที่เป็นคนกลางในการที่จะคอยควบคุมการพิจารณาคดี แต่ในคดีมรณาทผู้สอบบัญชีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถจะมีบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี ผู้เสียหายจะมีบทบาทเพียงเป็นผู้ร้องเรียนหรือเป็นผู้กล่าวหา และอาจจะมีหน้าที่เป็นพยานในคดีเพิ่มขึ้นมาเท่านั้น สภาพของการดำเนินคดีมรณาทผู้สอบบัญชินี้จะเป็นเรื่องระหว่างผู้สอบบัญชีที่ถูกกล่าวหากับอนุกรรมการมรณาทฯ หรือ ก.บช. เท่านั้น นอกจากนี้แล้ว ก.บช. ยังสามารถที่จะใช้ดุลพินิจของตนเองได้อย่างเต็มที่ ในการที่จะทำการพิจารณาและวินิจฉัยคดีโดยไม่ผูกพันกับคำร้องเรียนหรือคำกล่าวหาของผู้เสียหายแต่อย่างใด

จากลักษณะของความแตกต่าง ระหว่างคดีมรณาทผู้สอบบัญชีกับคดีอาญาและคดีแพ่งแล้ว จะพบข้อสังเกตอยู่อย่างหนึ่งว่า ทั้งการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งต่างก็มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ทั้งในลักษณะของกฎหมายที่เป็นสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ โดยวัตถุประสงค์และแนวความคิดในคดีอาญาและคดีแพ่ง ก็จะมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปจากคดีมรณาทผู้สอบบัญชี ดังนั้นการจะนำหลักเกณฑ์ ไม่ว่าจะ เป็นในกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่งไปใช้กับการดำเนินคดีมรณาทผู้สอบบัญชี จึงเป็นการ

ไม่ถูกต้องตามหลักการอย่างยิ่ง ²² ทั้งนี้จะต้องมีการคำนึงถึงแนวความคิด และ วัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีมรยาทเป็นสำคัญ โดยลักษณะพิเศษของคดีมรยาทในทาง วิชาชีพอธิเป็นคดีปกครองอันเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของส่วนรวม แต่ถึงอย่างไร ก็ตามหลักเกณฑ์ในบางประการซึ่งถือว่าเป็นหลักสากลที่เป็นที่ยอมรับและถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ ที่ใช้ร่วมกันได้ทั้งในกฎหมายอาญาและกฎหมายแพ่ง เช่น หลักเกณฑ์ในเรื่องการไม่มีส่วนได้ เลีย หรือหลักเกณฑ์ในเรื่องการรับฟังความทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือเป็นหลักสากลและเป็นที่ยอมรับ ของนานาชาติอารยะประเทศ ก็สามารถที่จะนำมาปรับใช้กับการพิจารณาในคดีมรยาทผู้ลอบ บัญชีได้ด้วย แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีพิจารณาความอื่น ๆ นั้นผู้เขียนเห็นว่า น่าจะมีการ บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะในการพิจารณาคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีไว้ เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการ พิจารณาคดีมรยาทได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเดียวกันจะได้ไม่เกิดลักษณะของการไม่เท่าเทียม กันในการพิจารณาคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีคนละคนกัน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือว่าไม่ว่าจะ เป็นผู้ลอบบัญชีคนใดก็ตามปฏิบัติตามคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีแล้ว ก็จะได้รับ การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และมาตรฐานที่วางไว้อย่างเดียวกัน นอกจากนี้ผู้เขียนก็ยังเห็นว่าลักษณะของการดำเนิน คดีมรยาทในทางวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดก็ตามมักจะมีแนวความคิดที่คล้ายคลึงกันก็คือ เป็นการคุ้มครองประชาชนหรือเป็นการคุ้มครองบุคคลที่จะเข้ามาใช้บริการจากวิชาชีพนั้น รวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานของวิชาชีพให้เป็นที่เชื่อถือ และศรัทธาของประชาชนด้วย จึงน่าจะมีวิธีการบางอย่างที่จะดำเนินการที่แตกต่างจากคดีอาญาหรือคดีแพ่งที่กล่าวมา

เมื่อเราได้ทราบถึงความหมายและขอบเขตของคดีมรยาทผู้ลอบบัญชีไปในหัวข้อ ที่ผ่านมาและได้ทราบถึงลักษณะเฉพาะของคดีมรยาทผู้ลอบบัญชี ที่มีความแตกต่างจากคดี อาญาหรือคดีแพ่งโดยทั่วไปมาแล้ว ต่อไปจะได้กล่าวถึงลักษณะหรือประเภทที่จะเข้าข่ายเป็น

²² ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 2380/2534

คดีมรรยาทผู้สอบบัญชีตามที่พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 ข้องกับมรรยาทของผู้สอบบัญชีโดยออกตามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ซึ่งในที่นี้ก็คือ
 กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ซึ่งถือเป็นกฎหมายในการกำหนดถึงเรื่องมรรยาท
 ของผู้สอบบัญชีโดยเฉพาะ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะแยกพิจารณาในเรื่องมรรยาทของผู้สอบบัญชี
 เป็น 4 หัวข้อ คือ

1. มรรยาทในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงข้อ 1 และข้อ 2.
2. มรรยาทต่อลูกค้า ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงข้อ 3
3. มรรยาทต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ข้อ 4
4. มรรยาททั่ว ๆ ไป ของผู้สอบบัญชี ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ข้อ 5

4.3.1 การประพฤติผิดมรรยาทในการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี

ในกรณีของการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชี มีหลักเกณฑ์ตามที่มีการกำหนดไว้ใน
 กฎกระทรวง และสามารถที่จะแยกพิจารณาได้ดังนี้

กฎกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบ
 บัญชี พ.ศ. 2505 ข้อ 2 ให้กำหนดมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดังนี้

(1) "ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต

ก. ไม่รับสอบบัญชีในกิจการที่ตนขาดความเป็นอิสระ

ข. ไม่รับสอบบัญชีในกิจการที่ตนขาดความเป็นกลางโดยมีผลประโยชน์ หรือ
 ตำแหน่ง เกี่ยวข้องกับกิจการนั้นหรือโดยมีเหตุอื่นที่อาจจะก่อให้เกิดความลำเอียง ยกเว้น
 ค่าธรรมเนียมที่ได้รับจากการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีหรือหน้าที่ในการประกอบวิชาชีพอิสระ
 อื่น ที่เกี่ยวกับกิจการนั้น

ค. ปฏิบัติงานสอบบัญชีด้วยความเที่ยงธรรมและซื่อสัตย์สุจริต

ง. ไม่ปกปิดข้อเท็จจริงหรือบิดเบือนความจริงอันเป็นสาระสำคัญของงบการเงิน

ที่ตนลงลายมือชื่อรับรองในรายงานโดยการแสดงความเห็นซึ่งอาจทำให้เกิดการหลงผิดและอาจเสียหายแก่กิจการที่สอบบัญชีนั้น หรือแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง"

และในประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 19 (พ.ศ. 2518) เรื่องมาตรฐานการสอบบัญชี ในหมวด มาตรฐานทั่วไป ข้อ 2 ได้กำหนดไว้ว่า "ผู้สอบบัญชีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอิสระและเที่ยงธรรม"

บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว มีพื้นฐานแห่งเจตนารมณ์ในการที่จะมุ่งคุ้มครองบุคคลภายนอกที่จะเข้ามาเกี่ยวพันกับงบการเงินของกิจการใดกิจการหนึ่งเนื่องจากว่าหน้าที่หลักของผู้สอบบัญชีนั้น ก็คือ การรายงานฐานะทางการเงิน รวมทั้งผลการดำเนินงานของธุรกิจที่ตนได้ทำการตรวจสอบแล้วและได้ลงความเห็นไปว่า งบการเงินนั้นมีความถูกต้องตามควรด้วยความเที่ยงธรรมหรือไม่ อันจะสามารถก่อให้เกิดประโยชน์และไม่เกิดลักษณะของการหลงผิดต่อบุคคลทุกฝ่ายที่จำเป็นต้องอาศัยงบการเงินนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ถือหุ้น กรรมการ ผู้บริหาร เจ้าหนี้ นักลงทุน ตลอดจนหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง หากผู้สอบบัญชีไม่สามารถมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานแล้ว ผลงานที่ได้มาจากการตรวจสอบ ย่อมจะต้องมีความบกพร่องไม่สมบูรณ์การรายงานการเงินนั้น ก็ย่อมจะหาความถูกต้องและหาความเที่ยงธรรมไม่ได้²³ ดังนั้น ความเป็นอิสระจึงถือว่ามีค่าสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้สอบบัญชีทุกคนจะต้องมี หากผู้สอบบัญชีคนใดปราศจากความเป็นอิสระแล้ว ผู้สอบบัญชีคนนั้นก็จะเป็นที่เชื่อถือในวงการธุรกิจอีกต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ นิรันดร์ ลีลาเมธวัฒน์, "ความเป็นอิสระและปัญหาบางประการในมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต," เอกสารประกอบการประชุมกับบัญชีทั่วประเทศครั้งที่ 6 เสนอที่ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 17-18 กุมภาพันธ์ 2522, หน้า 23-24.

นอกจากนั้นในเรื่องของความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี แลกเปลี่ยนมาตรฐานการสอบบัญชีของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ยังได้ขยายความในเรื่องความเป็นอิสระนี้ว่า²⁴ ผู้สอบบัญชีจะต้องเป็นอิสระในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า เพื่อให้ผลงานของผู้สอบบัญชีเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารงานและผู้ถือหุ้น และเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ผู้ลงทุนและผู้เกี่ยวข้องด้วย ความเป็นอิสระในที่นี้ หมายถึงการที่ผู้สอบบัญชีสามารถวางแผนการตรวจสอบและใช้วิธีการตรวจสอบต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักฐานที่เพียงพอตลอดจนแสดงความเห็นของตนได้โดยปราศจากความลำเอียง เพื่อให้ความเที่ยงธรรมแก่บุคคลทุกฝ่าย ความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า เกิดขึ้นได้เมื่อผู้สอบบัญชีละเว้นความสัมพันธ์บางอย่างกับลูกค้าที่ตนตรวจสอบบัญชี ซึ่งรวมทั้งความสัมพันธ์อันจะทำให้บุคคลภายนอกเชื่อว่าไม่อาจปฏิบัติงานโดยอิสระได้ ซึ่งการที่จะพิจารณาว่าผู้สอบบัญชีนั้นมี ความเป็นอิสระหรือไม่นั้นก็คงจะไม่สามารถวางข้อกำหนดไว้อย่างแน่นอนและตายตัว แต่ก็สามารถจะพิจารณาได้อย่างกว้าง ๆ ว่าผู้สอบบัญชีนั้นมีส่วนได้เสียกับกิจการที่ตนเองจะต้องทำการตรวจสอบบัญชีนั้นหรือไม่โดยทางสำนักงาน ก.บช. ก็ได้ออกคำชี้แจง²⁵ ออกมาว่า กรณีลักษณะอย่างไรจึงจะถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในกิจการนั้น เช่น ผู้สอบบัญชีเป็นหุ้นส่วนของกิจการที่ตนทำการตรวจสอบบัญชี²⁶ ซึ่งกรณีนี้ถือว่าการเป็นหุ้นส่วนของกิจการเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง เนื่องจากผู้ถือหุ้นจะได้รับผลประโยชน์จากกิจการในส่วน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁴ สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, "มาตรฐานการสอบบัญชี" ฉบับที่ 1, สิงหาคม 2518, หน้า 7.

²⁵ คำชี้แจงสำนักงาน ก.บช. เรื่องมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ลงวันที่ 4 เมษายน 2522.

²⁶ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 39 วันที่ 4 พฤษภาคม 2519.

ที่เป็นเงินปันผลซึ่งได้มาจากกำไรของกิจการนั้น หรือกรณีผู้สอบบัญชีเป็นเลขานุการของ คณะอนุกรรมการบริษัท และได้รับเบี้ยประชุมจากการประชุมนั้นเป็นรายปี²⁷ ในกรณีนี้ก็ ถือว่าผู้สอบบัญชานั้นเป็นลูกจ้างบริษัทนั่นเอง และโดยลักษณะทั่วไปแล้วการเป็นพนักงาน หรือ ลูกจ้างของบริษัทย่อมจะต้องทำในสิ่งที่เป็นการสนองตอบ หรือ ทำตามคำสั่งของนายจ้างจึง ถือว่าผู้สอบบัญชานั้นไม่สามารถจะแสดงความคิดเห็นของงบการเงินนั้นได้โดยอิสระเต็มที่หรือ กรณีผู้สอบบัญชีรับสอบบัญชีในกิจการที่ตนเองได้รับส่วนแบ่งค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีใน อัตราที่กำหนด เช่น หนึ่งในสามของค่าธรรมเนียมการสอบบัญชีที่กิจการได้รับจากนิติบุคคล อื่น ซึ่งเป็นลูกค้าของกิจการ และผู้สอบบัญชานั้นก็เป็นผู้รับรองการสอบบัญชีของกิจการนั้น ด้วย²⁸ หรือกรณี ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานร่วมในสำนักงานซึ่งจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ประกอบกิจการรับตรวจสอบบัญชี บริการจดทะเบียนนิติบุคคล และให้บริการเกี่ยวกับภาษี อากรและลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินของนิติบุคคล โดยกิจการดังกล่าวบันทึกบัญชีรายได้ ค่าสอบบัญชีที่ได้รับจากลูกค้าเป็นรายได้ทั้งจำนวน แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการจ่ายค่าสอบ บัญชีให้กับผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานร่วมในสำนักงานสอบบัญชีแต่อย่างใด ซึ่งก็ถือว่าเป็นการ ปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยมีส่วนได้เสียในผลประโยชน์ซึ่งจะนำมาซึ่งทรัพย์สินหรือตำแหน่งหน้าที่ นั้นเอง²⁹ การกระทำต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ถือว่าผู้สอบบัญชีขาดความเป็นอิสระในการ ปฏิบัติงานซึ่งถือว่าเป็นการผิดมรรยาทตามกฎกระทรวงและประกาศ ก.บช. ฉบับดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁷ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 46 วันที่ 27 มีนาคม 2522, มติ ก.บช. ครั้งที่ 76 วันที่ 11 พฤศจิกายน 2530, มติ ก.บช. ครั้งที่ 77 วันที่ 19 เมษายน 2531.

²⁸ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 67 วันที่ 27 ธันวาคม 2521.

²⁹ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 84(1/2533) วันที่ 8 มกราคม 2533.

นอกจากความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้สอบบัญชีแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ นั่นก็คือ ผู้สอบบัญชีจะต้องมีความเที่ยงธรรมในการที่จะสามารถตัดสินใจโดยไม่มี ความลำเอียง และการปฏิบัติงานใด ๆ ของผู้สอบบัญชีจะต้องกระทำไปโดยปราศจากอคติ^{๓๐} สามารถที่จะแสดงความเห็นในงบการเงินได้อย่างตรงไปตรงมา เช่น การที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและรับรองบัญชีนั้น ในการบันทึกบัญชีจะต้องปรากฏตามความเป็นจริงและจะต้องมีเอกสารประกอบการลงบัญชีนั้น เป็นสิ่งยืนยันด้วย หากผู้สอบบัญชีตรวจพบการลงบัญชีแต่ไม่ปรากฏเอกสารประกอบการลงบัญชี หรือมีการบันทึกบัญชีแต่ไม่ครบถ้วนตามเอกสารประกอบการลงบัญชี ผู้สอบบัญชีจะต้องมีการทักท้วงหรือจะต้องเขียนข้อโต้แย้งไว้ในรายงานการสอบบัญชี หากไม่มีการโต้แย้งไว้ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีมีเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์ ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีมิได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงธรรม และซื่อสัตย์สุจริต^{๓๑} อันถือเป็นการผิดมรรยาทอย่างหนึ่ง

ในการแสดงความเห็นในงบการเงินของผู้สอบบัญชี จะต้องมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงที่ถือว่ามีความถูกต้องตรงตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงให้มากที่สุดเพื่อมิให้เกิดการหลงผิดหรือเข้าใจผิดและเกิดความเสียหายแก่กิจการ หรือผู้ซึ่งบุคคลและบัญชีนั้น เช่น ผู้สอบบัญชีทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินของกิจการ โดยไม่มีการเปิดเผยนโยบายการบัญชีที่สำคัญให้ทราบอย่างชัดเจนซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านหรือผู้ซึ่งงบการเงินนั้นตีความในงบการเงินผิดไปหรือกรณีในงบดุลของกิจการผู้สอบบัญชีตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองบัญชีว่ามีเงินสดในมืออยู่หนึ่งล้านบาท แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว ทางกิจการมีเงินสดใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๓๐} สุวจิตต์ ณ นคร, ปัญหาการสอบบัญชี, หน้า 113.

^{๓๑} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 81 วันที่ 6 กันยายน 2532, มติ ก.บช. ครั้งที่ 83 วันที่ 2 พฤศจิกายน 2532, มติ ก.บช. ครั้งที่ 87 วันที่ 5 กันยายน 2533.

มือเพียงหนึ่งแสนบาท ก็ถือว่าการรับรองงบการเงินเช่นนี้อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการนั้นได้ โดยทำให้บุคคลนั้นมีความเข้าใจว่ามีเงินสดอยู่เป็นจำนวนมากแต่ในความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีประพฤติดิฉิมรรยาทเช่นกัน

การที่ผู้สอบบัญชีทำการสอบบัญชีโดยปราศจากความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม หรือความซื่อสัตย์สุจริตในหมวดนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าสาเหตุที่สำคัญก็คือผู้สอบบัญชีส่วนมากจะทำงานเป็นบางเวลาตามสำนักงานจัดทำบัญชีทั่ว ๆ ไปเมื่อสำนักงานจัดทำบัญชีรับทำบัญชีของกิจการใดกิจการหนึ่งแล้วก็จะเอาบัญชีที่มีการจัดทำนั้นมาให้ผู้สอบบัญชีลงชื่อซึ่งผู้สอบบัญชีอาจจะไม่มีเวลาที่จะเข้ามาตรวจสอบได้อีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากไม่มีเวลาพอเพราะตนเองก็มีงานประจำทำอยู่แล้วหรืออาจจะอีกสาเหตุหนึ่งก็คือในฐานะที่สำนักงานจัดทำบัญชีนั้นเราถือว่าเป็นนายจ้างของผู้สอบบัญชี ซึ่งผู้สอบบัญชานั้นอาจจะทำงานโดยได้รับค่าจ้างเป็นเงินเดือนโดยลักษณะทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้สอบบัญชีก็คงจะไม่สามารถที่จะไปขัดหรือแย้งกับการกระทำของบุคคล ผู้เป็นนายจ้างได้ ก็จะเป็นไปในลักษณะที่ว่ามีการเสนอให้ลงลายมือชื่อก็ลงลายมือชื่อไป ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ผลร้ายที่ติดตามมาก็จะเกิดกับบุคคลทั่ว ๆ ไปไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการหรือประชาชนที่จำเป็นจะต้องอาศัยงบการเงินอันนั้น ดังนั้นบทบัญญัติในเรื่องของความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริตนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดไว้ในเรื่องมรรยาทของผู้สอบบัญชี และผู้สอบบัญชีทุกคนก็ควรจะมีคุณลักษณะในข้อนี้ด้วย

(2) ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงานซึ่งในเรื่องนี้สามารถแยกพิจารณาได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

(ก) ไม่สอบบัญชีในกิจการที่เกินความรู้ความสามารถของตนที่จะปฏิบัติงานได้

ในการกำหนดมรรยาทข้อนี้เป็นกรบ่งชี้ให้เห็นถึงว่าการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีให้ได้ผลดีและเกิดประโยชน์มากที่สุดกับบุคคลโดยทั่วไปนั้น ผู้สอบบัญชีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษเช่นเดียวกับการประกอบวิชาชีพสาขาอื่น ๆ โดยเหตุผลประการหนึ่งที่จะพิจารณาว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่นั้น ก็คือปริมาณงานที่ผู้สอบบัญชีรับไว้ตรวจสอบและลงลายมือชื่อในงบการเงินนั้น ซึ่ง

ก็เป็นลักษณะธรรมดาทั่ว ๆ ไปว่าการทำงานโดยคนเดียวในปริมาณที่มากแล้วผลงานที่ออกมาจะดีทุกอย่างย่อมจะเป็นไปได้ยาก แต่ก็คงจะกะเกณฑ์ได้ยากกว่าปริมาณงานแค่ไหนจึงจะถือว่ามากเกินไปสำหรับผู้สอบบัญชีคนนั้น เราก็คงจะไม่สามารถกำหนดได้แน่นอน แต่จะต้องพิจารณาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างประกอบกัน จึงจะสามารถสรุปได้ว่า ปริมาณงานหรือลักษณะการทำงานของผู้สอบบัญชีคนนั้น เกินความรู้ความสามารถของตนเอง เช่น รับสอบบัญชีในปริมาณที่มากถึง 500-700 ราย ทั้ง ๆ ที่เป็นผู้สอบบัญชีที่ปฏิบัติงานบางเวลาโดยมีผู้สอบบัญชีร่วมสำนักงานและปฏิบัติงานบางเวลาเพียง 1 คน มีผู้ช่วยในการปฏิบัติงานวุฒิปริญญาตรี 5 คน และนักศึกษาฝึกงานเพียง 30-40 คน ลักษณะเช่นนี้เห็นว่า ผู้สอบบัญชีน่าจะไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะคุมงานทั้งหมดให้มีประสิทธิภาพได้ ก็ถือว่าเป็นการกระทำผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีได้^{๓๒}

(ข) ปฏิบัติงานสอบบัญชีด้วยความระมัดระวังและรอบคอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

ในการที่ผู้สอบบัญชีรับสอบบัญชีของกิจการ ถือว่าผู้สอบบัญชีได้ทำการเสนอการบริการของตนเองต่อกิจการ ซึ่งถือว่าเป็นลูกค้าในฐานะที่ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ชำนาญการ ซึ่งลูกค้าจ้างผู้สอบบัญชีให้ทำการปฏิบัติงาน โดยมีความหวังว่าผู้สอบบัญชีจะใช้ความระมัดระวังรอบคอบเป็นพิเศษเยี่ยงผู้ชำนาญการโดยทั่วไปจะพึงปฏิบัติ นั่นก็แสดงว่า หากผู้สอบบัญชีได้ดำเนินการตรวจสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่ยอมรับกันทั่วไปแล้ว และผู้สอบบัญชีได้ใช้ความระมัดระวังรอบคอบในการตรวจสอบบัญชีเหมือนอย่าง เช่น ผู้ประกอบวิชาชีพอิสระโดยทั่วไปพึงปฏิบัติกัน ตามวิสัยและพฤติการณ์แล้ว ก็ย่อมน่าจะถือว่าผู้สอบบัญชีได้ปฏิบัติหน้าที่

^{๓๒} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 79. วันที่ 15 พฤศจิกายน 2531, มติ ก.บช. ครั้งที่ 84(1/2535) วันที่ 8 มกราคม 2533.

ด้วยความระมัดระวัง และรอบคอบอย่างเพียงพอแล้ว การที่จะพิจารณาว่าผู้สอบบัญชีได้ใช้ ความระมัดระวังและรอบคอบเพียงพอแล้วหรือไม่ ก็คงจะต้องขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ และ สิ่งแวดล้อมในแต่ละกรณีไป เช่น ในข้อเท็จจริงที่ว่าผู้สอบบัญชีเป็นข้าราชการซึ่งรับราชการ อยู่ในต่างจังหวัด แต่ปรากฏว่าผู้สอบบัญชีรายนี้กลับลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินในส่วน กลางเป็นจำนวนมาก กรณีนี้ น่าจะถือว่า การปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีไม่ได้เป็นไปตาม มาตรฐานการสอบบัญชีและขาดความระมัดระวังรอบคอบในการสอบบัญชี^{๓๓} เพราะโดย ลักษณะความจริงแล้ว การที่ผู้สอบบัญชีอยู่ในที่แห่งหนึ่ง แต่รับสอบบัญชีของกิจการที่ตั้งอยู่อีก แห่งหนึ่ง ย่อมจะไม่สามารถทราบข้อเท็จจริง และวิธีการดำเนินงานของกิจการในระยะ เวลาที่ผ่านมาได้อย่างดีพอ จึงน่าจะถือว่าใช้ความระมัดระวังรอบคอบไม่เป็นที่เพียงพอใน การปฏิบัติงาน หรือกรณีผู้สอบบัญชีมีผู้ช่วยในการปฏิบัติงานแต่ปรากฏว่าผู้สอบบัญชีได้ลงลาย มือชื่อในบัญชีที่ผู้ช่วยได้จัดทำมาโดยมิได้มีการตรวจสอบก่อนก็ถือว่าผู้สอบบัญชีนั้นมิได้ใช้ความ ระมัดระวังรอบคอบในการปฏิบัติงานตามสมควร หรือกรณีผู้สอบบัญชีไม่สามารถจะทำการ ชี้แจงถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการลงลายมือชื่อในงบการเงินได้ และ ผู้สอบบัญชีไม่มี กระดาษทำการหรือหลักฐานอื่นใด ซึ่งจะเป็นสิ่งแสดงให้เห็นได้ว่าปฏิบัติงานสอบบัญชีตาม มาตรฐานการสอบบัญชีโดยทั่วไปได้แล้ว ก็ย่อมจะถือว่าการกระทำนั้นของผู้สอบบัญชีเป็น การผิดมรรยาทนั่นเอง^{๓๔}

(ค) ไม่ลงลายมือชื่อรับรองในรายงานโดยการแสดงความเห็นเกี่ยวกับการคาด คคะเนรายการใด ๆ ของกิจการที่ตนรับสอบบัญชี เว้นแต่เป็นการสอบบัญชี หรือสอบทานตาม มาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

^{๓๓} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 77 วันที่ 19 เมษายน 2531.

^{๓๔} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 81 วันที่ 6 กันยายน 2532.

จุดมุ่งหมายของการบัญชีหลักเกณฑ์ในข้อนี้ไว้ ก็น่าจะเนื่องมาจาก ป้องกันผู้สอบบัญชีที่ทำการตรวจสอบหลักฐานบางส่วนแล้วก็แสดงความเห็นในงบการเงินนั้นซึ่งอาจจะเกิดข้อผิดพลาดหรือความเสียหายขึ้นได้ เนื่องจากว่าในการลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีหรือการแสดงความเห็นเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการใดแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องทำการตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นให้เพียงพอและครบถ้วนจนสามารถที่จะแสดงความเห็นของตนในงบการเงินได้อย่างถูกต้องตรงต่อความเป็นจริงมากที่สุด หากผู้สอบบัญชี เพียงแต่คัดคะเนแล้วแสดงความเห็นไปเลย นอกจากจะมีความผิด ในคดีมรรยาทตามข้อนี้ที่ไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชีแล้ว อาจผิดมรรยาทในการปฏิบัติงานที่ไม่ใช้ความระมัดระวังรอบคอบอีกด้วย

(ง) ไม่ลงลายมือชื่อรับรองในรายงาน โดยการแสดงความเห็นในการสอบบัญชีของกิจการใดที่ตนมิได้ปฏิบัติงานสอบบัญชีหรือควบคุมการสอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป

การสอบบัญชีโดยอาศัยผู้สอบบัญชีนั้น ระหว่างเจ้าของกิจการกับตัวผู้สอบบัญชีเอง นั้นมักจะเป็นกรณีที่เจ้าของกิจการย่อมมีความเชื่อถือและไว้วางใจผู้สอบบัญชีคนนั้น จึงได้มีการมอบหมายให้ทำการสอบบัญชีของกิจการ ดังนั้น การสอบบัญชีจึงเป็นลักษณะของการอาศัยความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคล ผู้สอบบัญชีที่รับงานสอบบัญชีแล้ว ก่อนที่จะลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินของกิจการใด แล้วจะต้องทำการตรวจสอบงบการเงินของบริษัทนั้นว่าได้ลงบัญชีถูกต้องสมบูรณ์แล้ว หรือหากกรณีผู้สอบบัญชีคนนั้นมิได้ทำการตรวจสอบบัญชีของกิจการด้วยตนเองแต่มีผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบแล้ว ตนเองเพียงแต่ลงลายมือชื่อเท่านั้น กรณีเช่นนี้ ก็ถือเป็นหน้าที่ของผู้สอบบัญชีที่จะทำการควบคุมผู้ช่วยให้ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องตามมาตรฐานทั่ว ๆ ไปด้วย นอกจากนั้นถือเป็นหน้าที่ของผู้สอบ

บัญชีที่จะต้องอธิบายให้ผู้ช่วยเข้าใจถึงแผนการสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีได้วางแผนไว้ด้วย^{๓๓} ซึ่งหากผู้สอบบัญชีคนใดลงลายมือชื่อในงบการเงินหรือบัญชี โดยมิได้ทำการตรวจสอบก่อน เช่นหากมีข้อบกพร่องเกิดขึ้นในงบการเงินนั้นแล้ว ผู้สอบบัญชีไม่สามารถจะชี้แจงถึงข้อบกพร่องนั้นได้ก็ย่อมจะสันนิษฐานไว้ก่อนได้ว่า ผู้สอบบัญชีมิได้ตรวจสอบก่อนลงลายมือชื่อ^{๓๔} ก็ถือว่าเป็นการประพฤตินิคมรรยาทในข้อนี้

(จ) ไม่ยินยอมให้ผู้อื่นอ้างว่าตนเป็นผู้ทำการสอบบัญชีในกิจการใด โดยตนมิได้ปฏิบัติงานสอบบัญชีหรือควบคุมการสอบบัญชีในกิจการนั้น

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต จะต้องไม่รับรองหรือยินยอมให้บุคคลอื่นอ้างว่า ตนเองเป็นผู้สอบบัญชีในกิจการใดโดยตนเองมิได้เป็นผู้ควบคุมการสอบบัญชีในกิจการนั้น เช่น นาย ก. เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตได้ยินยอมให้ นาย ข. อ้างว่า เขาเป็นผู้ทำการสอบบัญชีในกิจการใดกิจการหนึ่งในนามของนาย ก. โดยที่นาย ก. มิได้เป็นผู้ควบคุมการสอบบัญชีของกิจการแห่งนั้น ในการกระทำของนาย ก. เช่นนี้ ถือว่าเป็นการประพฤตินิคมรรยาท

(ฉ) ให้บันทึกความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชี เมื่อปรากฏว่ากิจการที่ตนรับสอบบัญชานั้นมีการปฏิบัติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการบัญชี ที่รับรองทั่วไปและมีผลกระทบที่สำคัญต่องบการเงิน

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะต้องบันทึกความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชีของตนเอง ในเมื่อปรากฏว่า กิจการที่ตนเองรับสอบบัญชานั้น มีการปฏิบัติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป โดยในแถลงการณ์มาตรฐานการสอบบัญชีของสมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย ฉบับที่ 15 ได้ให้ความหมายของคำว่าหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป

^{๓๓} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 90 วันที่ 25 ธันวาคม 2533.

^{๓๔} มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 81 วันที่ 6 กันยายน 2532.

หมายถึง การบัญชีซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยกฎหมายบัญชี หรือโดยผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและสอบบัญชีส่วนใหญ่ ซึ่งมักจะมีที่มาจากกฎเกณฑ์หรือประเพณี ที่นักบัญชีถือปฏิบัติติดต่อกันมา นั่น ก็แสดงว่าการที่ผู้สอบบัญชีจะทำการสอบบัญชีจะต้องดูว่าการจัดทำบัญชีของกิจการนั้น ได้มีการจัดทำบัญชี ตามหลักการที่นักบัญชีทั่วไป ได้ปฏิบัติกันหรือไม่ หากผู้สอบบัญชี ตรวจสอบแล้วปรากฏว่ามีการจัดทำบัญชีที่แตกต่างออกไป จากหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไปผู้สอบบัญชีมีหน้าที่จะต้องรายงานการลงบัญชีที่แตกต่างนั้นไว้ในรายงานของผู้สอบบัญชีเองด้วย เช่น ตามหลักการจัดทำบัญชีโดยทั่วไปจะต้องมีการคิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ถาวรไว้ในบัญชีด้วย แต่ปรากฏว่าในการจัดทำบัญชีไม่มีรายการดังกล่าว ผู้สอบบัญชีจะต้องรายงานเหตุการณ์ดังกล่าวไว้ด้วย หากผู้สอบบัญชีไม่เขียนรายงานบันทึกไว้ ก็ถือว่าเป็นการประพฤตินิรยาศ³⁷ ซึ่งการจะพิจารณาว่าการจัดทำบัญชีเป็นไปตามหลักการทั่ว ๆ ไป หรือไม่ก็จะต้องมีการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

(ข) การลงลายมือชื่อรับรอง โดยการแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชี โดยมีเงื่อนไขหรือโดยไม่แสดงความเห็น หรือโดยแสดงความเห็นว่างบการเงินไม่ถูกต้องต้องแสดงเหตุผลไว้ในรายงานนั้นด้วย

ในเรื่องของแนวทางการปฏิบัติในการลงลายมือชื่อของผู้สอบบัญชี ได้มีประกาศ ก.บช. ฉบับที่ 18 (พ.ศ.2518) เรื่องการลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชี ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2518 ได้กำหนดให้ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีและกำหนดให้ผู้สอบบัญชีจะต้องเขียนรายงานการสอบบัญชีไว้ด้วย โดยปกติแล้ว การที่ผู้สอบบัญชีได้ลงลายมือชื่อ

³⁷ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 84 (1/2533) วันที่ 8 มกราคม 2533, มติ ก.บช. ครั้งที่ 86 (3/2533) วันที่ 9 พฤษภาคม 2533., มติ ก.บช. ครั้งที่ 90 วันที่ 25 ธันวาคม 2533.

รับรองการสอบบัญชีก็ต่อเมื่อผู้สอบบัญชีแน่ใจแล้วว่า งบการเงินนั้นได้มีการจัดทำขึ้นตามหลัก การบัญชีและถือว่ามีความถูกต้องพอสมควร แต่ก็มีความกรณีที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า หากเกิดเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นตามที่กำหนดไว้ ผู้สอบบัญชีจะต้องลงลายมือชื่อรับรอง การสอบบัญชีโดยมีเงื่อนไข เช่น ในงบการเงินที่ทำการตรวจสอบนั้น มิได้ทำการเปิดเผย ข้อความ และ รายการโดยครบถ้วนเพียงพออันอาจจะทำให้เกิดการหลงผิด หรือเกิดความ เสียหายแก่กิจการที่สอบบัญชีหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น หรือมีบางกรณีที่กฎหมายบังคับให้ ผู้สอบบัญชีจะต้องรายงานว่าไม่แสดงความเห็นเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน ของกิจการที่สอบบัญชานั้น ถ้าหากเข้าเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่ง เช่น ผู้สอบบัญชีไม่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ผู้สอบบัญชีได้ตามอำนาจ หน้าที่ที่กฎหมายกำหนด หรือตามมาตรฐานการ สอบบัญชี ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญในการตรวจสอบไม่ว่าด้วยเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ถ้าหากผู้ สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานการสอบบัญชีอย่างใดอย่างหนึ่งที่กล่าวมา กฎหมายก็ บังคับให้ผู้สอบบัญชีจะต้องรายงานถึงเหตุผลที่จะต้องเขียนรายงานเช่นนั้นด้วย หากไม่เขียน เหตุผลไว้ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีปฏิบัติผิดมรรยาท

การควบคุมมรรยาทของผู้สอบบัญชีในข้อนี้ น่าจะมีเหตุผลมาจากการคุ้มครองผล ประโยชน์ของบุคคลทั่ว ๆ ไปที่เกี่ยวข้องกับกิจการนั้นอย่างหนึ่ง เพื่อบุคคลภายนอกนั้นจะใช้ เหตุผลของผู้สอบบัญชี ที่มีการแสดงไว้เป็นเครื่องประกอบการตัดสินใจ ควบคู่ไปกับงบการเงินนั้นซึ่งอาจจะ เป็นจุดสังเกตให้แก่ผู้ใช้งบการเงินได้ประการหนึ่งว่าการที่ผู้สอบบัญชีแสดงความ เห็นและเหตุผลในรายงานที่มีเงื่อนไข น่าจะเกิดปัญหาบางประการกับกิจการนั้นจะได้ ใช้ข้อมูลนี้ว่าจะตัดสินใจในการลงทุนกับกิจการนั้นต่อไปหรือไม่ เป็นต้น

4.3.2 การประพฤตินิยมมรรยาทต่อลูกค้า

จากที่กล่าวมาแล้วว่า ผู้สอบบัญชีจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และ ความเที่ยงธรรม หน้าที่ที่น่าจะถือว่าเป็นภารกิจอันสำคัญของวิชาชีพสอบบัญชีอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้บริการแก่ลูกค้า (ซึ่งในที่นี้ก็คือ เจ้าของกิจการที่ผู้สอบบัญชีรับสอบบัญชีให้นั่นเอง) ผู้ สอบบัญชีจะต้องให้บริการแก่ผู้ที่เป็นลูกค้าให้สมประโยชน์ของลูกค้าอย่างเต็มที่ นอกจากนี้จะ

ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้เป็นลูกค้าแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณชนโดยทั่วไปด้วย นอกจากนั้นแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องมีความระมัดระวังและจะต้องรักษาไว้ซึ่งความไว้วางใจที่ลูกค้ามีให้แก่ตน มีบางสิ่งบางอย่างที่ผู้เป็นเจ้าของกิจการไม่สามารถจะเปิดเผยให้แก่บุคคลภายนอกทราบได้ ไม่ว่าจะเพราะเหตุผลในการแข่งขันทางการค้าหรือเหตุผลใด ๆ ก็ตาม แต่เจ้าของกิจการไว้วางใจบอกแก่ผู้สอบบัญชีเพื่อให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและรับรองงบการเงินของกิจการต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างถูกต้อง ผู้สอบบัญชีจะต้องไม่เอาเปรียบจากลูกค้าซึ่งเป็นเจ้าของกิจการ จะต้องอุทิศตนให้แก่ลูกค้าและส่วนรวมอย่างสุดความสามารถ และจะต้องกระทำการให้อยู่ในกรอบของกฎหมายและจริยธรรมแห่งวิชาชีพอย่างเคร่งครัดด้วย สำหรับในส่วนมรรยาทของผู้สอบบัญชีต่อลูกค้านี้เราสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

(ก) ไม่เปิดเผยความลับของกิจการที่ตนได้รู้มาในหน้าที่จากการสอบบัญชีเว้นแต่กรณีต้องให้ถ้อยคำในฐานะพยานตามกฎหมาย

ผู้สอบบัญชีอยู่ในฐานะที่เป็นบุคคลที่รู้ความลับของกิจการที่ตนเองทำการตรวจสอบบัญชีหรืองบการเงิน เป็นเอกสิทธิ์และหน้าที่ของผู้สอบบัญชีที่จะไม่ทำการเปิดเผยความลับนั้น นอกจากนั้น ถ้าหากผู้สอบบัญชีเปิดเผยความลับของกิจการที่ตนได้ทราบมาจากการสอบบัญชี นอกจากจะถือว่าเป็นการผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีตามข้อนี้แล้ว ยังอาจจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 323 หากการเปิดเผยความลับของผู้สอบบัญชีนั้น น่าจะเกิดความเสียหายขึ้น ปัญหาที่น่าคิดต่อไปก็คือว่า การห้ามเปิดเผยความลับของผู้สอบบัญชีนี้อาจมีขอบเขตระยะเวลากำหนดไว้หรือไม่ นั่นก็คือ ห้ามผู้สอบบัญชีเปิดเผยความลับเพียงในขณะปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการนั้นเท่านั้น หรือจะเป็นการห้ามผู้สอบบัญชีตลอดไป ปัญหานี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าหน้าที่ในการรักษาความลับของกิจการโดยผู้สอบบัญชีน่าจะมีอยู่ตลอดไป แม้ว่าผู้สอบบัญชีจะปฏิบัติหน้าที่ในการสอบบัญชีของกิจการนั้นเสร็จแล้วก็ตาม และแม้ว่า ผู้สอบบัญชีไปปฏิบัติหน้าที่ในการสอบบัญชีของกิจการอื่น ที่อาจจะต้องนำความลับของกิจการที่ตนเองได้ทราบมาไปเปิดเผยก็ไม่ได้เช่นกัน

แต่การห้ามเปิดเผยความลับของกิจการตามมรรยาทข้อดังกล่าว ก็มีไว้ที่จะห้ามโดยเด็ดขาด เพียงแต่กฎหมายห้ามไว้ในลักษณะทั่ว ๆ ไปแต่หากผู้สอบบัญชีมีความจำเป็นที่จะต้องไปเป็นพยานในศาล และจะต้องมีการกล่าวอ้างถึงหรือเบิกความพาดพิงถึงข้อมูลของกิจการที่ตนได้รับทราบมา ผู้สอบบัญชีนั่นก็สามารถเปิดเผยในศาลได้ ไม่ถือเป็นการผิดมรรยาทแต่อย่างใด

(ข) ไม่ละทิ้งการปฏิบัติงานสอบบัญชีที่รับไว้แล้ว โดยไม่มีเหตุอันสมควร

ผู้สอบบัญชีจะต้องอุทิศเวลาและความรู้ความสามารถให้แก่ลูกค้าเมื่อรับปฏิบัติงานสอบบัญชีให้เขาแล้ว ผู้สอบบัญชีจะต้องจัดการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทางบัญชี อีกทั้งจะต้องทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย การละทิ้งการปฏิบัติงานสอบบัญชี โดยไม่มีเหตุอันสมควรจะสร้างผลเสียหายให้เกิดกับเจ้าของกิจการรวมทั้งบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกิจการเป็นอย่างยิ่ง ผลของการละทิ้งการปฏิบัติงานสอบบัญชีนั้น อาจจะทำให้เจ้าของกิจการยื่นบัญชีขอล้มละลายได้ไม่ทันภายในระยะเวลาที่กำหนดหรืออาจทำให้เจ้าของกิจการยื่นเสียหายต่อกรมสรรพากรได้ไม่ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด เพราะงบบุคคลต่าง ๆ ที่กิจการจัดทำขึ้นมาจะต้องมีผู้สอบบัญชีเป็นผู้ตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองก่อนจึงจะใช้ได้ตามกฎหมายผลจากการที่เจ้าของกิจการดำเนินการจัดส่งงบดุลไม่ทันหรือยื่นชำระภาษีอากรไม่ทัน ก็อาจจะมีผลทำให้เจ้าของกิจการต้องเสียทรัพย์สินเพิ่มมากกว่าที่ควรจะเสียเป็นเบี้ยปรับหรือบางกรณีก็อาจจะมีโทษในทางอาญาถึงจำคุก เป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่เจ้าของกิจการโดยตรงหรือผลของการละทิ้งหน้าที่นี้ มีผลกระทบต่อบุคคลภายนอก เช่น ผู้จะมาลงทุนไม่ทราบผลการดำเนินการของกิจการทำให้เสียโอกาสในการตัดสินใจบางอย่างไป ซึ่งก็อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมาได้ ดังนั้นการที่ผู้สอบบัญชีละทิ้งการปฏิบัติงานจึงถือว่าผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี

4.3.3 การประพฤตินิยมมรรยาตต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพ

การปฏิบัติหน้าที่ตามวิชาชีพ ต้องอาศัยผู้ร่วมงานหลายฝ่ายนอกจากเจ้าของกิจการ ที่เข้าไปทำการตรวจสอบบัญชีแล้วยังมีบุคคลอื่น ๆ อีกหลายฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้สอบบัญชีร่วมสำนักงาน หรือบุคลากรในสำนักงานที่จะมีส่วนช่วยให้งานของผู้สอบบัญชีสัมฤทธิ์ผลและมีประสิทธิภาพถูกต้อง ส่วนตัวของผู้สอบบัญชีก็จะต้องมีการปฏิบัติตามมรรยาตที่ดีและมาตรฐานต่าง ๆ ที่มีการกำหนดไว้ ไม่ว่าจะเป็นที่มีการกำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษรหรือประเพณีปฏิบัติที่ผู้ประกอบการวิชาชีพทั้งหลายจะพึงปฏิบัติ ซึ่งในเรื่องมรรยาตต่อเพื่อนร่วมวิชาชีพนี้เราสามารถจะแยกพิจารณาได้เป็น

(ก) ไม่แย่งงานสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอื่น

การกำหนดมรรยาตในข้อนี้คงจะไม่รวมถึงการที่เจ้าของกิจการจะแต่งตั้งผู้สอบบัญชีอีกคนหนึ่งหรือหลายคนเข้าร่วมทำงานกับผู้สอบบัญชีคนเดิม และในกรณีเช่นนี้เราไม่ควรจะมองว่าเจ้าของกิจการไม่ไว้วางใจหรือไม่เชื่อถือผู้สอบบัญชีคนเดิม กรณีที่น่าจะเป็นเรื่องของความสมัครใจของเจ้าของกิจการที่เห็นว่าเอกสารต่าง ๆ ของกิจการมีจำนวนมากมาย ซึ่งหากผู้สอบบัญชีคนเดียวทำการ อาจจะเกินความสามารถหรือผลงานที่ออกมาอาจจะขาดประสิทธิภาพจึงมีการจัดหาผู้สอบบัญชีอีกคนหนึ่งเข้ามาช่วย แต่อย่างไรก็ตามโดยมรรยาตทางสังคมแล้ว แม้จะเป็นความสมัครใจและเป็นความประสงค์ของเจ้าของกิจการก็ตามหากผู้สอบบัญชีคนใหม่มีความรู้สึกที่ ผู้สอบบัญชีคนเดิมไม่พอใจผู้สอบบัญชีคนใหม่ก็ไม่ควรที่จะเข้าร่วมสอบบัญชีในกิจการนั้นแต่อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมแล้ว ผู้สอบบัญชีย่อมมีสิทธิที่จะแนะนำแก่เจ้าของกิจการซึ่งมาขอความช่วยเหลือ เพราะเห็นว่าผู้สอบบัญชีเดิมที่มีอยู่แล้ว ไม่ซื่อสัตย์หรือละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งกรณีเช่นนี้ ผู้สอบบัญชีคนใหม่ก็ควรที่จะเข้าไปทำการช่วยเหลือ โดยปราศจากความหวั่นเกรงหรือเห็นแก่หน้ากัน โดยทั่วไปแล้วก็ควรจะทำการแจ้งให้แกผู้สอบบัญชีคนเดิมได้ทราบถึงข้อกล่าวหาที่ก่อน

(ข) ไม่ทำการสอบบัญชีเกินกว่าที่ได้รับมอบหมาย จากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอื่น
เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้มอบหมายนั้น

มรรยาทในข้อนี้เป็นลักษณะของการมีผู้สอบบัญชีของกิจการอยู่แล้วแต่ขณะใดขณะ
หนึ่งผู้สอบบัญชีคนนั้นไม่อยู่ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ก็อาจจะมอบหมายให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
อีกคนหนึ่งทำการสอบบัญชีแทน ซึ่งผู้สอบบัญชีคนเดิมจะต้องกำหนดขอบเขตให้ผู้สอบบัญชีรับ
อนุญาตคนที่มาแทนได้ทราบอย่างชัดเจนแน่นอนว่าเขามีอำนาจหน้าที่ในการกระทำการแทน
เท่าใดและผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่ทำการแทนก็กระทำได้ภายในขอบเขตนั้นเท่านั้น ไม่มี
อำนาจกระทำการนอกขอบเขต ถ้าหากกระทำเกินขอบเขตที่ได้รับมอบหมายถึงแม้ว่าการ
กระทำนั้นจะมีได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่บุคคลใดก็ตาม ก็ถือว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคน
นั้นประพฤตินิยมมรรยาท ซึ่งหากมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้น ก็จะมีการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป เช่น
ผู้สอบบัญชีของกิจการมีความจำเป็นจะต้องเดินทางไปต่างประเทศเป็นระยะเวลา 6 เดือน
เพื่อมิให้เป็นการเสียเวลา จึงมอบหมายให้ นาย ก. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอีกคนหนึ่งทำการ
สอบบัญชีเงินสดของกิจการที่ตนเองรับสอบบัญชีอยู่ นาย ก. ได้ถือโอกาสในขณะที่ผู้สอบบัญชี
คนเดิมของกิจการไม่อยู่ ทำการตรวจสอบบัญชีอื่น ๆ ของกิจการด้วยเกินกว่าที่ได้รับ
มอบหมายทั้ง ๆ ที่การดำเนินการตรวจสอบของ นาย ก. เป็นลักษณะการตรวจสอบธรรมดา
ทั่ว ๆ ไป ที่ผู้สอบบัญชีจะพึงปฏิบัติและมีได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่กิจการนั้นแต่อย่างใดก็
ถือว่าการกระทำของนาย ก. นั้นเป็นการประพฤตินิยมมรรยาท

4.3.4 การประพฤตินิยมมรรยาททั่วไป

(ก) ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
บทบัญญัติในข้อนี้เป็นลักษณะที่ให้ความหมายที่ค่อนข้างจะกว้างเพื่อให้ครอบคลุม
ถึงการกระทำ หรือ พฤติกรรมของผู้สอบบัญชี ที่จะถือว่าเป็นลักษณะที่เป็นการเสื่อมเสีย
เกียรติศักดิ์ของวิชาชีพสอบบัญชีและเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว เห็นว่าน่าจะมี
ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีโดยทั่วไป กล่าว
คือ การกระทำหรือพฤติกรรมในการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

ความสุจริต และผู้สอบบัญชีคนนั้น จะต้องมีความสำนึกอยู่เสมอว่าตนอยู่ในฐานะเป็นผู้สร้างความถูกต้องในทางเศรษฐกิจให้แก่สังคม ดังนั้น จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตและจะต้องคำนึงถึงสถาบันผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีโดยส่วนรวมด้วย

แต่อย่างไรก็ตาม แม้บทบัญญัติดังกล่าว มีลักษณะที่ค่อนข้างจะครอบคลุมพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้สอบบัญชีก็ตาม แต่ในทางความเป็นจริงแล้ว ก็ย่อมจะเป็นการยากที่จะพิจารณาว่าการกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมของผู้สอบบัญชีนั้น เป็นความเลื่อมเสีย เกียรติศักดิ์ แห่งวิชาชีพสอบบัญชีหรือไม่ ซึ่งหากการกระทำบ่งบอกอย่างชัดเจนว่าจะทำให้เลื่อมเสีย เกียรติศักดิ์ แห่งวิชาชีพแล้วก็จะไม่มีปัญหาในการตีความแต่อย่างใดแต่ก็มีในบางกรณีว่าการกระทำของผู้สอบบัญชีไม่มีความแจ่มชัด จึงเป็นการยากที่จะพิจารณาแล้ววางเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวถึงการกระทำนั้น ๆ ดังนั้น การพิจารณาถึงการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้สอบบัญชีดังกล่าว จึงจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงตามพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น ผู้สอบบัญชีรับรองการสอบบัญชีของนิติบุคคลเป็นจำนวน 9 ราย โดยลงวันที่ในรายงานการสอบบัญชีวันเดียวกับที่ผู้สอบบัญชีคนก่อน ซึ่งใบอนุญาตขาดต่ออายุได้ลงลายมือชื่อรับรองไว้³⁸ ผู้สอบบัญชีได้ทำลายหลักฐานของการตรวจสอบโดยการเผาเอกสารนั้นทิ้งไป³⁹ ผู้สอบบัญชีได้มีการแนะนำให้เจ้าของกิจการหลีกเลี่ยงการเสียภาษีอากรโดยจัดทำบัญชีขึ้นมา 2 ชุด ไม่ตรงกัน⁴⁰ ผู้สอบบัญชีได้ลงลายมือชื่อและระบุชื่อเลขทะเบียนสถานที่ตั้งของสำนักงานในกระดาษเปล่าโดยไม่มีข้อความรายงานการสอบบัญชี

³⁸ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 39 วันที่ 4 พฤษภาคม 2519.

³⁹ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 33 วันที่ 2 พฤษภาคม 2517.

⁴⁰ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 86(3/2533) วันที่ 9 พฤษภาคม 2533.

แต่อย่างใด ⁴¹ การที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ และลงลายมือชื่อรับรองการสอบบัญชีเป็นจำนวนมาก ซึ่งหากพิจารณาแล้วปรากฏว่า มีพฤติกรรมชัดเจนว่าเป็นลักษณะของการรับจ้างลงลายมือชื่อรับรองบัญชี ⁴² ฯลฯ จากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่กล่าวมาของผู้สอบบัญชี ถือว่าเป็นการกระทำซึ่งอาจจะนำมา ซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ อันถือว่าเป็นการประพฤตินิยมรรยาททั้งสิ้น

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาที่น่าคิดติดตามมาในทางปฏิบัติอีกก็คือ บรรดาการกระทำทั้งหลายที่ผู้สอบบัญชีทำลงไปเป็นการเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ เช่น การค้าของที่ผิดกฎหมายหรือเป็นการประพฤตินิยมศีลธรรมในทางชั่วหรือเปิดบ่อนการพนัน ผู้สอบบัญชีมักจะหาทางออกโดยการแก้ตัวว่าการกระทำดังกล่าวนี้มีได้กระทำในฐานะเป็นผู้สอบบัญชี แต่กระทำในฐานะส่วนตัว ที่เป็นประชาชนโดยทั่วไปเท่านั้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเช่นนี้ ก็จะต้องทำการพิจารณาจากบรรดาข้อเท็จจริง และพฤติกรรมเป็นเรื่อง ๆ ไป โดยสามารถจะพิจารณาถึงการกระทำนั้นว่า มีความใกล้ชิดกับลักษณะการใช้ความรู้ความสามารถ หรือคุณสมบัติในฐานะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีมาใช้เป็นประโยชน์ หรือเกี่ยวข้องกับการกระทำนั้นหรือไม่ ถ้าหากมีความเกี่ยวข้องกันแล้วก็น่าจะสันนิษฐานได้ว่าการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนั้น กระทำการอันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพอันเป็นการประพฤตินิยมรรยาทผู้สอบบัญชี

(ข) ไม่โฆษณาหรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาด้วยประการใด ๆ ซึ่งการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เว้นแต่การแสดงชื่อ คุณวุฒิ ที่อยู่ หรือชื่อและที่ตั้งสำนักงานของตน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴¹ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 87(4/2533) วันที่ 5 กันยายน 2533.

⁴² มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 98(4/2535) วันที่ 28 กันยายน 2535,

มติ ก.บช. ครั้งที่ 100(6/2535) วันที่ 29 ธันวาคม 2535.

โดยปกติในการทำธุรกิจโดยทั่วไป ย่อมมีการแจ้งความโฆษณาหาลูกค้าซึ่งถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่พึงกระทำในทางการค้า แต่การกระทำดังกล่าวกลับเป็นการต้องห้ามสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี การโฆษณาย่อมจะเป็นการต้องห้ามเกือบทั้งสิ้นไม่ว่าจะกระทำโดยวิธีใดก็ตามและก็ไม่ว่าจะเป็นวิธีการโดยตรงหรือทางอ้อมก็ตาม โดยใบปลิวแจ้งความ ป้ายสำนักงาน การลัษณ์หนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเป็นการยกย่องตัวเอง แต่หากเป็นลักษณะของการใช้นามบัตรตามประเพณีนิยมน่าจะไม่ใช่เป็นการต้องห้ามแต่อย่างใด การลงโฆษณาในสิ่งพิมพ์ สำหรับวงการวิชาชีพทางบัญชีโดยเฉพาะควรทราบซึ่งเป็นลักษณะไม่เป็นการลวงให้หลง แต่จะต้องมีใช้ลักษณะของการยกยอหรือเป็นการอวดอ้างถึงสรรพคุณลงในเอกสารทางวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้วยกันทราบจะได้ใช้บริการของตนเองได้ เช่นนี้ถือว่าน่าจะทำได้ มิได้เป็นการต้องห้าม แต่หากเป็นลักษณะการตอบปัญหาเกี่ยวกับทางบัญชีของกิจการใดกิจการหนึ่งในทางหนังสือพิมพ์เช่นนี้ น่าจะถือว่าเป็นลักษณะของการโฆษณาตนเองโดยทางอ้อมน่าจะเป็นการต้องห้ามเช่นเดียวกัน แต่หากผู้สอบบัญชีทำการเขียนบทความที่ถือว่าเป็นการให้ความรู้ในทางบัญชี น่าจะทำได้ไม่ถือเป็นการผิดมรรยาท เพราะถือว่าเป็นการให้ความรู้สำหรับบุคคลโดยทั่วไปมิได้เป็นการเจาะจงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

กรณีที่จะถือว่าเป็นลักษณะของการโฆษณาที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดมรรยาททางวิชาชีพสอบบัญชีและมติ ก.บช. ก็มีกรณีวินิจฉัยเป็นความผิดเช่น ผู้สอบบัญชีออกหนังสือเวียนในนามของสำนักงานบัญชี และทนายความเสนอบริการจัดทำบัญชีและสอบบัญชี ไปยังธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งจดทะเบียนจัดตั้งใหม่⁴³ วัตถุประสงค์ที่กฎหมายมีการห้ามโฆษณาไว้ก็น่าจะเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า ไม่มีความประสงค์ให้วิชาชีพสอบบัญชีนี้มุ่งในทางการค้ามากเกินไป

⁴³ มติที่ประชุม ก.บช. ครั้งที่ 49 วันที่ 24 กรกฎาคม 2522.

ซึ่งหากเป็นลักษณะของการมุ่งการค้า หากกำไรจนเกินไปแล้ว ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ก็ย่อมจะลดน้อยลงต่อไปจะเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ของการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ที่ถือว่าเป็นการบริการแก่สังคมประการหนึ่งแม้ว่าการประกอบวิชาชีพจะต้องมีสิ่งตอบแทนกลับมาแต่ก็มีใช้ว่าต้องการสิ่งตอบแทนโดยไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น จึงต้องมีขอบเขต หรือหลักเกณฑ์ที่เข้ามาเป็นตัวกำหนด เพราะการสอบบัญชีถือเป็นวิชาชีพในลักษณะการให้บริการต่อสังคมอย่างหนึ่ง

(ค) ไม่ให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้บุคคลอื่นแนะนำหรือจัดหางานสอบบัญชีมาให้ตนทำ

ผู้สอบบัญชีจะให้หรือรับว่า จะให้ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นใดเป็นการตอบแทนบุคคลอื่นที่หางานสอบบัญชีมาให้ตนไม่ได้ เพราะตามหลักโดยทั่วไปแล้วผู้สอบบัญชีจะแบ่งค่าสอบบัญชีกับคนอื่นที่มีใช้ผู้สอบบัญชีด้วยกันไม่ได้ การจะแบ่งค่าสอบบัญชีกับผู้สอบบัญชีคนอื่นจะต้องแบ่งตามผลงานหรือความรับผิดชอบในการสอบบัญชีของกิจการนั้น จะมีคนกลางเป็นผู้ติดต่อระหว่างผู้สอบบัญชีกับลูกค้า ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการไม่ได้ เป็นเรื่องระหว่างผู้สอบบัญชีที่จะติดต่อเองกับลูกค้าโดยตรงและการสอบบัญชีถือว่าเป็นการดำเนินการ ที่จะต้องอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวผู้สอบบัญชี

(ง) ไม่เรียกรับทรัพย์สินหรือประโยชน์จากบุคคลใด เมื่อบุคคลนั้นได้รับงาน เพราะการแนะนำหรือการจัดหางานของตนในฐานะที่เป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของกิจการนั้น การกระทำผิดมรรยาทผู้สอบบัญชีในข้อนี้อาจเกิดขึ้นได้ ในกรณี เช่น นาย ก. เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการแห่งหนึ่งได้ทำการแนะนำให้กิจการที่ตนรับสอบบัญชีอยู่ ทำการประกันวินาศภัยกับบริษัทประกันภัยแห่งหนึ่ง และผู้สอบบัญชีได้รับค่านายหน้า จากบริษัทประกันภัยแห่งนั้นจำนวนหนึ่ง ถือว่าการกระทำของนาย ก. ดังกล่าว เป็นการประพฤติผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี ถือเป็นการปรามผู้สอบบัญชีมิให้แสวงหาผลประโยชน์อื่น ในฐานะที่ตนปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอบบัญชีของกิจการ

(จ) ไม่กำหนดค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนโดยถือเอาอัตราสูงต่ำของยอดเงิน หรือของมูลค่าทรัพย์สินที่ตนสอบบัญชีหรือมีส่วนร่วมในการสอบบัญชีเป็นเกณฑ์

ค่าธรรมเนียมหรือค่าตอบแทนในการสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีจะคิดโดยวิธีแบ่งจากมูลค่าของทรัพย์สินของกิจการที่ตนสอบบัญชีหรือมีส่วนร่วมในการสอบบัญชีไม่ได้ เช่น ผู้สอบบัญชีจะคิดค่าตอบแทนเป็นอัตราร้อยละของกำไร ของกิจการที่ตนรับสอบบัญชีอยู่นั้นไม่ได้ ถือเป็นการประพฤติดมรรยาท โดยมีคำพิพากษาซึ่งเคยเกิดขึ้นกับผู้ประกอบวิชาชีพ ทัศนายน ความ ** โดยศาลฎีกาถือว่าการที่ทัศนายนเรียกค่าจ้างว่าความโดยวิธีแบ่งเอา ส่วนจากทรัพย์สินที่เป็นมูลนิพาทอันจะพึงได้แก่ ลูกความ ไม่ว่าจะเรียกร้อยแบ่งส่วนก็ เปอร์เซ็นต์ก็ตาม โดยศาลฎีกาถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย และถือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนด้วย ซึ่งเมื่อนำมา ปรับเข้ากับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีผลที่ออกมาก็คงจะเป็นลักษณะคล้าย ๆ กัน แต่หากผู้ สอบบัญชีคิดค่าตอบแทนเป็นเปอร์เซ็นต์จากทรัพย์สินของกิจการที่ทำการตรวจสอบบัญชี แล้ว กำหนดเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวไปแล้ว เช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่าผู้สอบบัญชิน่าจะกระทำ ได้ไม่ถึงเป็นการผิดมรรยาทแต่อย่างใด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** คำพิพากษาฎีกาที่ 988/2507, 492/2511.

4.4 หลักในการควบคุมมรรยาทผู้สอบบัญชี

ในการควบคุมมรรยาทของผู้สอบบัญชีโดยสถาบันที่มีหน้าที่ตามกฎหมายนั้นสามารถพิจารณาถึงลักษณะการควบคุมได้ 2 ลักษณะ คือ การควบคุมในรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งในที่นี้ ก็คือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี หรือ ก.บช. และอีกรูปแบบหนึ่งคือ การควบคุมโดยบุคคลคนเดียว ซึ่งในที่นี้ก็คือกรมสรรพากร โดยอธิบดีกรมสรรพากร ในส่วนนี้จะขอกล่าวถึง การควบคุมใน 2 รูปแบบนี้เท่านั้นและจะแยกให้เห็นถึงข้อดี ข้อเสียของแต่ละรูปแบบโดยจะนำมาปรับกับการควบคุมวิชาชีพสอบบัญชี ดังนี้

4.4.1 การควบคุมมรรยาทผู้สอบบัญชีโดยคณะกรรมการ

การดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการนั้น จะเป็นลักษณะของกลุ่มบุคคลที่มีการกำหนดกันขึ้น โดยคณะกรรมการนี้จะทำงานแต่เฉพาะในรูปแบบของกลุ่ม (Group) และต้องการความอิสระในการแลกเปลี่ยนแนวความคิดระหว่างกรรมการด้วยกันเอง⁴⁵ นอกจากนี้การดำเนินการของคณะกรรมการนี้ก็จะเป็นการดำเนินการในรูปขององค์ประชุม (quorum) โดยรวมเอาบุคคลจากหลาย ๆ ฝ่ายมาช่วยกันพิจารณา และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น⁴⁶ และการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการนี้ อำนาจเด็ดขาดในการควบคุมและสั่งการต่าง ๆ ถือว่าเป็นอำนาจร่วมกันจากบุคคลที่มาประกอบเป็นคณะกรรมการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁵ W.H. Newman แปลโดย ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศาสตร์. "คณะกรรมการ : การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ," วารสารกฎหมายปกครอง 2 (เมษายน 2526):63.

⁴⁶ ลีพันธ์ พลรบ, "คณะกรรมการในทางปกครองตามพระราชบัญญัติในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 25.

กล่าวคือ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจะรวมอยู่ที่คณะบุคคล (collective responsibility) และจากหลักการและเหตุผลดังกล่าวนี้จึงเห็นว่า การดำเนินงานในรูปแบบของบุคคลหลายคนในคณะกรรมการนั้น น่าจะเป็นหลักการที่ถูกต้องและเหมาะสมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่จะต้องอาศัยเสียงส่วนมากเป็นเกณฑ์ตัดสินในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังถือเป็นหลักประกันว่าการดำเนินการต่าง ๆ นั้น เป็นการดำเนินการไปด้วยความรอบคอบเพราะการจะหันเหให้บุคคลผู้เป็นคณะกรรมการดำเนินการไปในทางไม่ถูกต้องทั้งหมดนั้นคงจะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในทางปฏิบัติ นอกจากนั้นการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการนี้จะต้องเป็นการกระทำโดยอาศัยเหตุผลจากมติของบุคคลส่วนใหญ่ มิใช่เป็นการดำเนินงานตามอำเภอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

จากแนวคิดและเหตุผลในการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการนั้น เราจะพบว่า เป็นรูปแบบที่มีการใช้อยู่โดยทั่วไปโดยเฉพาะในเรื่องการบริหารงานของรัฐ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะงานที่กว้างขวางซับซ้อนพอสมควร ซึ่งหากเมื่อเราพิจารณาแล้วจะพบว่า การดำเนินงานในรูปของกลุ่มบุคคล ในระดับสูงสุดของการบริหารประเทศแล้วก็คือคณะรัฐมนตรี โดยที่การตัดสินใจดำเนินการบางอย่างจะต้องผ่านการประชุมออกมาเป็นมติคณะรัฐมนตรีจึงจะสามารถดำเนินการได้ หากเมื่อพิจารณาในระดับที่ต่ำลงมาก็จะพบว่ามีคณะกรรมการภายในของฝ่ายบริหาร หรือในระดับฝ่ายปกครอง ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นในหลายรูปแบบเพื่อจะทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน และกรณีหนึ่งก็คือ คณะกรรมการที่มีการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง โดยในส่วนของคณะกรรมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ที่กำลังกล่าวถึงในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้นั้น ก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มบุคคลเป็นคณะกรรมการขึ้นมาควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ให้ปฏิบัติตามมรรยาท และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชี ซึ่งในที่นี้ก็คือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เป็นการจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 โดยในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ได้มีการกำหนดถึงคุณสมบัติและองค์ประกอบของบุคคลที่จะเข้ามาเป็นคณะกรรมการนี้ไว้โดยคณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจหน้าที่ที่จะควบคุมผู้จะเข้ามาประกอบวิชาชีพสอบบัญชี เริ่มตั้งแต่ตอนเริ่มต้นที่จะต้องมีการทดสอบ

ความรู้ต่าง ๆ ให้ได้ตามมาตรฐานรวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีและเป็นไปด้วยความซื่อสัตย์ สุจริตและความเที่ยงธรรม อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์แก่รัฐ และบุคคลที่มีความจำเป็นจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชีนี้และในส่วนของ ก.บช.ที่มีการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการนี้ผู้เขียน เห็นว่าน่าจะถูกต้องตามหลักการ เพราะวัตถุประสงค์หลักของการควบคุมวิชาชีพต่าง ๆ ก็ คือการควบคุมมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น หากมีการประพฤติผิดมรรยาทก็จะต้องมีการ ลงโทษทางมรรยาท โดยก่อนจะมีการสั่งลงโทษไม่ว่าจะเป็นกรณีใด ๆ ก็ตาม การพิจารณา จะต้องมีความรอบคอบแน่นอนและถูกต้อง เพราะหากมีการสั่งลงโทษไปแล้วย่อมจะไปกระทบ ถึงสิทธิของบุคคลนั้นอย่างแน่นอน การดำเนินการในรูปของคณะกรรมการนี้ก็หลักประกัน อย่างหนึ่งว่า ผู้ถูกลงโทษทางมรรยาทวิชาชีพนั้นได้รับการพิจารณากลับกรองจากบุคคลหลาย ฝ่ายก็ย่อมจะเป็นสิ่งยืนยันถึงความถูกต้องได้ในระดับหนึ่ง

4.4.2 การควบคุมมรรยาทผู้สอบบัญชีโดยบุคคลคนเดียว

การดำเนินงานในรูปแบบของบุคคลคนเดียว ที่มีอำนาจในการตัดสินใจนั้น เรา สามารถที่จะพบได้ในการบริหารกิจการทั่ว ๆ ไป เนื่องจากว่าการบริหารกิจการใดกิจการ หนึ่งย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องให้มีผู้ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ของหน่วยงานนั้น และจะต้องรับผิดชอบการดำเนินการต่าง ๆ ของหน่วยงานนั้น ตลอดจนการเป็นหัวหน้าของ การดำเนินการดังกล่าว ซึ่งลักษณะที่ปรากฏนี้จะเป็นลักษณะ ที่มีความรับผิดชอบจะตกอยู่กับ บุคคลคนเดียวที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าขององค์กรนั้น ๆ (individual responsibility) โดยเราสามารถที่จะพบได้เช่นในระดับสูงสุดของการบริหารประเทศ จะมีนายกรัฐมนตรีใน ฐานะหัวหน้ารัฐบาลและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่าง ๆ ในฐานะหัวหน้ากระทรวงที่ตนเอง รับผิดชอบอยู่ โดยนายกรัฐมนตรีจะต้องดำเนินการให้การบริหารประเทศเป็นไปด้วยความ เรียบร้อยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงก็จะต้องรับผิดชอบงานในกระทรวง ทบวงที่ตนเอง รับผิดชอบอยู่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีอำนาจหน้าที่ ในการที่จะบังคับบัญชา ข้าราชการในการปฏิบัติราชการของกระทรวงหรือทบวงนั้นด้วย

นอกจากนั้นแล้ว การดำเนินการโดยบุคคลคนเดียวนี้เราอาจจะพบได้ในกรณีที่มิ
 กฎหมายเฉพาะเรื่องกำหนดให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย เช่น กำหนดให้อธิบดี
 หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ มีอำนาจในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเจ้าหน้าที่
 นั้นเองก็ถือว่าเป็นลักษณะของการดำเนินงานในรูปแบบของบุคคลคนเดียวทั้งสิ้น ซึ่งมีลักษณะ
 ที่น่าสังเกตว่าการดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียวนี้ อำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจย่อมจะตก
 อยู่กับบุคคลนั้นคนเดียวเท่านั้น ห้ามบุคคลใดมีอำนาจที่จะโต้แย้งความคิดเห็นของบุคคลนั้น
 แต่อย่างใดไม่ ซึ่งแตกต่างกับการดำเนินงานโดยคณะกรรมการซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า การดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียว น่าจะมีความเหมาะสม
 กับงานบริหารโดยทั่ว ๆ ไปที่จำเป็นจะต้องมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ แต่สำหรับ
 งานบางส่วนที่จำเป็นจะต้องอาศัยความละเอียด รอบคอบและแน่นอน เช่น การพิจารณาและ
 สั่งการลงโทษบุคคลต่าง ๆ อาจจะพิจารณาได้ว่า การใช้อำนาจตัดสินใจโดยบุคคลคนเดียว
 น่าจะมีข้อผิดพลาดขึ้นได้ และผลที่เกิดขึ้นย่อมจะกระทบถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่ง
 เมื่อพิจารณาในส่วนของการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอยบัญชี เราจะพบว่าตามประมวล
 รัษฎากร มาตรา 3 สัตต ได้กำหนดให้อำนาจแก่อธิบดีกรมสรรพากรที่จะสามารถมีคำสั่ง
 เพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอยบัญชีรับอนุญาตได้ ถือว่าเป็นการสั่งลงโทษทางมรรยาทวิชาชีพ
 และการสั่งการของอธิบดีกรมสรรพากร ก็เป็นการใช้อำนาจโดยเด็ดขาดของตัวบุคคล ผู้
 เป็นอธิบดีกรมสรรพากรหาวิธีพิจารณาได้ส่วนผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าประพฤติผิดมรรยาทแต่อย่าง
 ใดไม่ ซึ่งน่าจะขัดกับหลักการสั่งลงโทษโดยทั่ว ๆ ไปถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติแล้วหากอธิบดี
 กรมสรรพากรได้มีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต ผู้สอยบัญชีรับอนุญาตคนใดไปแล้ว และมีความ
 เสียหายหรือความไม่ถูกต้องขึ้นแล้วจะกำหนดคนรับผิดชอบได้ คือ อธิบดีกรมสรรพากรก็
 ตามแต่ ก็ไม่อาจจะเป็นการประกันความถูกต้องและเป็นธรรมในการสั่งลงโทษได้อย่างแท้
 จริง เพราะถือว่าเป็นการทำความเห็นชี้ขาดโดยการให้เหตุผลของบุคคลคนเดียว ห้าม
 ความเห็นโต้แย้งของบุคคลอื่นมาให้เลือกไม่

4.4.3 ข้อดี ข้อเสียของการควบคุมโดยคณะกรรมการและการควบคุมโดยบุคคลคนเดียว

จากที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานโดยรูปของคณะกรรมการและการดำเนินงานในรูปของบุคคลคนเดียว โดยได้นำมาปรับกับการควบคุมการประกอบวิชาชีพ สอนบัญชี ก็คือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอนบัญชี และกรมสรรพากรตามลำดับไปแล้ว และในส่วนของการทำงานทั้งสองรูปแบบย่อมจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียอยู่ในตัวเอง แตกต่างกันไป ดังนั้นเราจึงควรจะทราบถึงข้อดีข้อเสียของการดำเนินงานในแต่ละรูปแบบ ดังนี้ ⁴⁷

ข้อดี ข้อเสีย ของการดำเนินงานโดยคณะกรรมการ

ข้อดี เราสามารถที่จะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. กรณีมีปัญหาที่ยุ่งยาก และมีความซับซ้อนเกินกว่าที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวคนเดียวแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการปรึกษาหารือหรือมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อที่จะหาข้อยุติสำหรับปัญหานั้น โดยหากมีความคิดเห็นหลากหลายก็สามารถจะตัดสินปัญหานั้นได้โดยอาศัยเสียงข้างมากของคณะกรรมการนั้นและก็เป็นที่น่าอนว่าการตัดสินปัญหาในที่ประชุมนั้น จะต้องได้รับการแสดงความคิดเห็นหรือมีการลงมติโดยอาศัยเหตุผลและหลักการเป็นสำคัญ

2 การดำเนินการในรูป ของคณะกรรมการถือว่าเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาในระดับสูงบางเรื่องหรือบางกรณี โดยมีการระดมความคิดเห็นและเหตุผลในบุคคลหลาย ๆ คน ที่ร่วมกันเป็นคณะกรรมการเพื่อเสนอต่อผู้บังคับบัญชาระดับสูงประกอบ

⁴⁷ สรุปความจาก เรื่องเดียวกัน, หน้า 24-29.

การตัดสินใจบางประการ

3. การดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการถือเป็นลักษณะประสานประโยชน์ของบุคคล 2 ฝ่ายที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกัน เพื่อจะนำไปสู่ข้อประนีประนอมในตอนท้าย

4. การดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการถือเป็นการระดมความคิด สติปัญญาของบุคคลในหน่วยงานมาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งการฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะด้วย

ข้อเสีย เราสามารถที่จะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความล่าช้าและจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากเนื่องจากการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการจะต้องรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย และอาจจะมีการเลื่อนประชุมหลายครั้งเพราะผู้เป็นกรรมการมีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้การหาข้อมูลสำหรับปัญหานั้นจะต้องเน้นช้าออกไปอีก

2. การดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการเป็นการดำเนินการในรูปแบบของกลุ่มบุคคลหลายคนเมื่อมีการตัดสินใจดำเนินการอะไรไปแล้วการจะหาคนรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในแต่ละเรื่องนั้นเป็นไปได้โดยยาก และจะหาว่าใครรับผิดชอบมากกว่ากันก็เป็นไปไม่ได้ เพราะการตัดสินใจในรูปแบบของคณะกรรมการนี้ จะต้องเป็นไปตามเสียงข้างมากภายในกลุ่มนั้น

3. การดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการนี้เป็นการเปิดโอกาสให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันได้ และจากมูลเหตุนี้หากบุคคลใดบุคคลหนึ่งในคณะกรรมการไม่มีใจกว้างพอที่จะรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นแล้ว ก็อาจจะเกิดการกระทบกระทั่งหรือเกิดการไม่ชอบพอกันต่อไปได้

ข้อดี ข้อเสีย ของการดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียว

ข้อดี เราสามารถจะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การดำเนินงานในบางลักษณะจำเป็นที่จะต้องมิบุคคลที่เป็นหัวหน้าเพื่อจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งบุคคลนั้นจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้น และจะเป็นผู้ตัดสินใจบางอย่าง ซึ่งถือว่าเป็นขั้นที่สูงสุดในหน่วยงานนั้น
2. ก่อให้เกิดความคล่องตัวและรวดเร็วในการดำเนินงาน เนื่องจากบุคคลนั้นเพียงคนเดียวก็สามารถตัดสินใจดำเนินการได้ทันที ในขณะที่โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรอฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นแต่ประการใด ซึ่งก็ส่งผลให้มีการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานไปในตัวด้วย

ข้อเสีย เราสามารถจะแยกพิจารณาเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. การตัดสินใจดำเนินการ ของบุคคลที่มีอำนาจอาจจะขาดความละเอียดรอบคอบในการดำเนินการนั้น หากบุคคลนั้นไม่มีความรู้ความสามารถที่เพียงพอ
  2. อาจเกิดความไม่เป็นธรรมในการดำเนินการนั้นได้ เนื่องจากการยึดถือความเห็นและเหตุผลของบุคคลเพียงคนเดียว
  3. การดำเนินการโดยบุคคลคนเดียวนี้ไม่มีความเหมาะสมกับงานในลักษณะที่ถือว่าเป็นการระดมความคิด การประสานงานในการดำเนินการต่าง ๆ
- จากที่กล่าวมา พอจะเห็นถึง ข้อแตกต่างของการดำเนินงานในทั้งสองรูปแบบดังกล่าว การจะนำระบบใดไปใช้กับการดำเนินการอย่างใดนั้น ก็คงจะต้องแล้วแต่ความเหมาะสม เช่น ถ้าเป็นการดำเนินงานที่ผลไม่น่าจะกระทบถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของบุคคลหรือประชาชนโดยทั่วไปแล้วก็มักจะมีการใช้ระบบการดำเนินงานโดยบุคคลคนเดียวได้ แต่หากปรากฏว่า ลักษณะการดำเนินงานใดที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลหรือประชาชนแล้ว มักจะใช้ระบบการดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ เพื่อจะเป็นหลักประกันว่าการพิจารณาดำเนินการในเรื่องนั้นเป็นไปด้วยความรอบคอบและเป็นธรรมมากที่สุด

ในส่วนของการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีที่ถือว่าเป็นการควบคุมมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพ และถือว่ามีอำนาจที่จะทำคำสั่ง วินิจฉัยลงโทษในทางมรรยาทวิชาชีพได้ด้วย การจะพิจารณาว่าควรจะใช้ระบบการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยคณะกรรมการ (collective judgement) หรือจะใช้ระบบการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทโดยบุคคลคนเดียว (individual judgement) จึงจะมีความเหมาะสมมากกว่ากันนั้น เราคงจะต้องพิจารณาถึงข้อแตกต่างของทั้งสองระบบแล้วเปรียบเทียบระหว่างข้อดี ข้อเสีย ของทั้งสองระบบว่าอย่างใดมีข้อดีมากกว่ากัน ซึ่งจากที่กล่าวมาพอจะสรุปข้อแตกต่างได้ว่า การชี้ขาดโดยคณะบุคคลมีผลดีในด้านของความรอบคอบ และป้องกันการใช้อำนาจในลักษณะรวมอำนาจโดยตัวบุคคล แต่มีผลเสียในด้านที่กำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบไม่ได้แน่ชัด เพราะการชี้ขาดที่กระทำโดยมติของคณะบุคคล ย่อมไม่สามารถจะกำหนดให้เป็นความรับผิดชอบของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะได้ทั้ง ๆ ที่คำชี้ขาดในบางกรณีนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นมติที่ปราศจากเหตุผลพอเพียง แต่ในทางกลับกัน การชี้ขาด หรือการใช้อำนาจโดยตัวบุคคลคนเดียว มีผลดีในด้านที่ทางราชการสามารถกำหนดตัวบุคคลผู้รับผิดชอบได้แน่นอน แต่ก็มีผลเสียคือ การใช้อำนาจเป็นไปโดยไม่รอบคอบหรือใช้อำนาจโดยไม่ชอบธรรมของบุคคลนั้น ⁴⁰

การควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือการควบคุมมรรยาทของผู้สอบบัญชีนั้น ในความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแล้ว น่าจะมีการใช้การควบคุมในระบบกรรมการ เพราะที่เคยกล่าวมาแล้วว่าสถาบันที่เข้ามาควบคุมมีอำนาจ ที่จะพิจารณาลงโทษผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ปฏิบัติผิดมรรยาทได้ และผลจากคำสั่งนั้นย่อมจะกระทบต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้นอย่างแน่นอน เพื่อเป็นหลักประกันว่าการพิจารณานั้นถูกต้องแน่นอนแล้ว ก็

⁴⁰ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, กฎหมายปกครอง, (กรุงเทพมหานคร: หจก. ป. สัมพันธ์พาณิชย์, 2529), หน้า 170.

ควรจะมีการพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการนี้ เพราะถือว่าการพิจารณา หรือการมีคำสั่งวินิจฉัยนั้น มิได้ขึ้นกับความคิดเห็นของบุคคลหนึ่ง บุคคลใดโดยเฉพาะ เช่น การดำเนินงานของ ก.บช. ที่อยู่ในรูปของคณะกรรมการจำนวน 15 คน หากกรรมการคนหนึ่งเห็นควรสั่งลงโทษโดยการเพิกถอนใบอนุญาต แต่อีกคนหนึ่งเห็นควรสั่งลงโทษโดยการสั่งพักใบอนุญาตมีกำหนดระยะเวลา 6 เดือนเช่นนี้ เห็นว่ามีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ก่อนจะหาข้อยุติว่าจะลงโทษในสถานใด ก็จะต้องให้ที่ประชุมแสดงความคิดเห็น และเหตุผลแล้วจึงจะลงมติว่าที่ประชุมเห็นควรลงโทษอย่างไร ซึ่งเห็นว่าน่าจะเกิดความเป็นธรรมมากกว่า ในทางกลับกันหากเป็นการใช้อำนาจโดยบุคคลคนเดียว ก็คือ อธิบดีกรมสรรพากรโดยมีการสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หากในทางความเป็นจริงความผิดของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตไม่สมควรจะถูกเพิกถอนใบอนุญาต แต่หาบบุคคลใดที่จะมีอำนาจไปโต้แย้งอำนาจของอธิบดีกรมสรรพากรดังกล่าวไม่ จึงต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งของอธิบดีกรมสรรพากรนั้นเลย ซึ่งอาจจะไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้นเท่าใดนัก หากมีการเปรียบเทียบกับรูปแบบของคณะกรรมการ

4.5 วิธีพิจารณาคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีของสถาบันควบคุม

4.5.1 วิธีการของคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี

(ก.บช.)

การดำเนินการ ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีของ ก.บช. ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 เป็นการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ (Committee) การประชุมของ ก.บช. จะต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมดจึงจะถือเป็นองค์ประชุม โดยการประชุมถ้าหากจะมีการลงมติในเรื่องใด

ให้ถือมติเสียงข้างมาก^{๔๙} ยกเว้น ในเรื่องของการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาต หรือการมีมติให้รับผู้สอบบัญชีที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว ให้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตใหม่ จะต้องประกอบด้วยเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด^{๕๐} แต่เมื่อพิจารณาตามบทกฎหมายแล้ว จะเห็นว่าไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีมรรยาทเพื่อให้ ก.บช. ปฏิบัติหรือมิได้มีข้อบังคับไว้เป็นการเฉพาะในการพิจารณาคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีแต่อย่างใด โดยในการปฏิบัติที่ผ่านมา ๆ มาของ ก.บช. มักจะยึดถือวิธีการที่มีการปฏิบัติต่อ ๆ กันมา และได้อาศัยมติ ก.บช. ที่มีการออกมากำหนดหลักเกณฑ์บางอย่างเป็นคร่าว ๆ ไป และวิธีการพิจารณาของ ก.บช. ก็ไม่ค่อยจะมีหลักเกณฑ์หรือวิธีปฏิบัติมากนัก เพราะฉะนั้นในล้นวิธีพิจารณาคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีของ ก.บช. ที่จะกล่าวถึงนี้ จะกล่าวถึงการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่ในทางปฏิบัติขณะนี้ โดยจะกล่าวเป็นลำดับของการปฏิบัติงานไป ดังต่อไปนี้

ในการดำเนินคดีมรรยาทของผู้สอบบัญชี จะเริ่มตั้งแต่มีคำกล่าวหาของบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้สอบบัญชี หรือการทำคำกล่าวโทษ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ซึ่งในที่นี้ก็คือเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ก.บช.) โดยระยะเวลาที่จะต้องยื่นคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษ กฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่าจะต้องยื่นภายในระยะเวลาเท่าใด ก็แสดงว่าบุคคลที่ได้รับความเสียหาย หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถที่จะยื่นเรื่องการประพฤติดมรรยาทของผู้สอบบัญชีมาให้ ก.บช. ทำการพิจารณาได้ตลอดเวลา ซึ่งวิธีปฏิบัติในขณะนี้คือ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจะทำการตรวจสอบงบการเงินของกิจการต่าง ๆ ที่มีผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นผู้ตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองงบการเงินนั้น ถ้าหากมีการพบว่า

^{๔๙} พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505, มาตรา 9.

^{๕๐} พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505, มาตรา 10.

งบการเงินที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตลงลายมือชื่อรับรองมานั้น มีข้อบกพร่องหรือมีข้อสังเกตอื่น ๆ เช่นตัวเลข ในงบการเงินนั้นไม่สอดคล้องกัน หรือกรณีที่ธุรกิจนั้นทำการค้าขายกับต่างประเทศ โดยในบัญชีนั้นไม่มีการระบุว่าทำการค้าขายกับต่างประเทศ แต่ปรากฏในงบกำไรขาดทุน มีค่าธรรมเนียมการธนาคาร ดอกเบี้ยจ่าย ในงบดุลไม่มีรายการที่เกี่ยวข้องกับธนาคารเลย เช่น บัญชีเงินฝาก การกู้ยืมเงินบัญชีของธนาคาร เป็นต้น เมื่อมีการตรวจสอบและพบข้อบกพร่องดังกล่าว เจ้าหน้าที่ก็จะทำการเชิญผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นมาทำการชี้แจงถึงเหตุบกพร่องที่เกิดขึ้นโดยหากไม่สามารถจะทำการชี้แจงถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นได้ก็ถือว่าการกระทำของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ดังกล่าว น่าจะเป็นการผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชี เจ้าหน้าที่ที่ตรวจพบความผิดปกติดังกล่าว ก็จะทำการกล่าวโทษยื่นต่อ ก.บช. เพื่อพิจารณาต่อไป หรือหากบุคคลภายนอกอื่น ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของผู้สอบบัญชีนั้นก็สามารยยื่นคำกล่าวหาผู้สอบบัญชีได้ โดยลักษณะของการทำคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษนี้ ในกฎหมายก็ได้มีการระบุถึงรูปแบบไว้เป็นการแน่นอนว่าจะต้องเป็นอย่างไร แต่คำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษในทางปฏิบัติแล้วก็คงจะเป็นการระบุถึงข้อเท็จจริงที่ผู้สอบบัญชีปฏิบัติผิดมรรยาท ซึ่งก็คงจะไม่เคร่งครัดหรือยุ่งยากเหมือนกับการทำคำฟ้องเสนอต่อศาล

เมื่อมีการทำคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษแล้ว สำนักงาน ก.บช. ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบ ก็จะทำการเรียกผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ให้จัดส่งกระดาษทำการซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีมาให้ทางสำนักงาน ก.บช. ตรวจสอบรวมทั้งจะต้องเรียกให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นมาทำการชี้แจงถึงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นนั้นด้วย โดยในการกำหนดระยะเวลาให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจัดส่งกระดาษทำการ รวมทั้งการเรียกมาชี้แจงถึงข้อบกพร่องนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะกำหนดระยะเวลาให้ต้องส่งกระดาษทำการหรือจะต้องมาชี้แจงภายในกำหนด 15 วันนับแต่วันที่กำหนดในหนังสือที่เรียกไปนั้น แต่หากผู้สอบบัญชีไม่สามารถส่งเอกสารหรือไม่สามารถที่จะมาทำ

การชี้แจงได้ภายในกำหนดระยะเวลานั้น ก็อาจจะยื่นเรื่องเป็นหนังสือขอขยายระยะเวลาออกไปได้อีกแต่ไม่เกิน 15 วันในการขอขยายระยะเวลาออกไปเช่นนี้ ก็คงจะมีใช้หมายความว่า จะขอขยายเมื่อใดก็ได้ แต่ควรจะขอขยายระยะเวลาก่อนจะครบ 15 วัน ตามที่สำนักงาน ก.บช. กำหนดให้ในครั้งแรกโดยในการยื่นส่งเอกสารและการมาชี้แจงของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกกล่าวหา นั้นนับว่ามีความสำคัญพอสมควร เนื่องจากเอกสารต่าง ๆ รวมทั้งคำชี้แจงของผู้สอบบัญชีนั้น ก.บช. จะใช้ประกอบการพิจารณาตีความพร้อมทั้งคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษและ ก.บช. ก็จะทำการพิจารณาเฉพาะเอกสารหรือข้อมูลที่มีอยู่เท่านั้น และในเรื่องนี้ก็ให้มีประกาศสำนักงาน ก.บช. ออกมา^{๕๑} โดยในประกาศฉบับดังกล่าวมีข้อกำหนดว่า "ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตผู้ใดถูกกล่าวหาหรือมีการกระทำอันเป็นที่สงสัยว่าเป็นผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีโดยฝ่าฝืนกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบคำสั่งหรือประกาศใดและผู้นั้นไม่ทำการชี้แจงหรือนำส่งพยานหลักฐาน เพื่อแก้ข้อกล่าวหาแก่ ก.บช. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ให้แก่ผู้นั้น ก.บช. จะพิจารณาผลการปฏิบัติงานสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีดังกล่าว ตามพยานหลักฐานเท่าที่มีอยู่แล้วเท่านั้น" นั่นก็แสดงว่าหากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษนั้นได้รับหนังสือจากทางสำนักงาน ก.บช. แล้วก็ต้องส่งเอกสาร และจะต้องไปชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ภายในระยะที่มีการกำหนดไว้เพื่อประโยชน์ของตนเอง นอกจากนั้นในคำชี้แจงข้อกล่าวหาของผู้สอบบัญชีก็ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบไว้แต่อย่างใด แต่ก็น่าจะเป็นลักษณะว่าจะยอมรับหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษทั้งหมดหรือบางส่วนรวมทั้งเหตุผลประกอบการยอมรับหรือปฏิเสธด้วย

^{๕๑} ประกาศสำนักงาน ก.บช. เรื่องการพิจารณาการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ลงวันที่ 7 ตุลาคม 2535.

เมื่อมีการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษรวมทั้งเอกสาร และคำชี้แจงของผู้สอบบัญชีที่ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษแล้ว เห็นว่าข้อมูลชัดเจนเพียงพอว่าน่าจะมีการประพฤติดังผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี สำนักงาน ก.บช. ก็จะนำเรื่องทั้งหมด เสนอต่อคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อทำการพิจารณาเป็นเบื้องต้น

ในลักษณะการดำเนินงานของคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ นี้จะเริ่มขึ้นเมื่อได้รับข้อมูลมาจากสำนักงาน ก.บช. แล้วเลขานุการคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ (ซึ่งในที่นี้ก็คือ หัวหน้างานวิชาการบัญชี) ก็จะทำการนัดคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ ทำการประชุมปรึกษาหารือไต่สวนข้อเท็จจริง รวมทั้งพยานหลักฐานต่าง ๆ อีกครั้งหนึ่ง แล้วทำรายงานสรุปข้อเท็จจริงทั้งหมดเสนอต่อคณะกรรมการมรรยาทฯ รวมทั้งจะต้องเสนอความเห็นว่าจะลงโทษผู้สอบบัญชีในสถานใดตามกฎหมาย ซึ่งอาจจะเป็นการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต แต่หากคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ เห็นว่าการกระทำของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นอาจจะมิใช่ความผิดที่ร้ายแรงจนถึงขนาดสั่งพัก หรือเพิกถอนใบอนุญาต ควรจะมีการว่ากล่าวตักเตือนเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติตัวใหม่เช่นนี้ ก็ให้คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ ทำความเห็นเสนอต่อคณะกรรมการมรรยาทฯ เพื่อทราบเรื่องก็ถือว่าสิ้นสุดลงแต่หากทางคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ เห็นว่าสมควรลงโทษก็จะมีการพิจารณาตามขั้นตอนต่อไป

เมื่อคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ ทำการรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นรวมทั้งความเห็นแล้ว ก็จะส่งพยานหลักฐานพร้อมความเห็นไปยัง คณะกรรมการมรรยาทฯ ในการปฏิบัติงานช่วงนี้จะไม่มีการกำหนดระยะเวลาไว้เป็นที่แน่นอนว่า คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ จะต้องส่งเรื่องภายในระยะเวลาเท่าใด แต่ในทางปฏิบัติขณะนี้ คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ จะทยอยส่งเรื่องให้คณะกรรมการมรรยาทฯ พิจารณาเหตุผลก็คือ ในการทำงาน of คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ นี้ เป็นการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้าแห่งประเทศไทย และในการพิจารณามรรยาทของผู้สอบบัญชีคนหนึ่งจำเป็นที่จะต้องอาศัยเจ้าหน้าที่หลายคน การทำงานก็จะไม่เสร็จพร้อมกัน

แต่จะทยอยส่งหลักฐานให้แก่คณะกรรมการมรรยาทฯจนครบ ในชั้นการพิจารณาของ คณะอนุกรรมการมรรยาทฯ ก็จะพิจารณาจากพยานหลักฐานที่ส่งมาจากคณะทำงานไต่สวน ข้อเท็จจริงฯ หากคณะอนุกรรมการมรรยาทฯ เห็นว่าพยานหลักฐานที่มีอยู่นั้นน่าจะไม่ใช่เป็นการเพียงพอหรือจำเป็นจะต้องหาพยานหลักฐานอื่นเพิ่มเติม คณะอนุกรรมการมรรยาทฯ ก็อาจจะมีคำสั่งให้คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ หาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

เมื่อคณะอนุกรรมการมรรยาทฯ ทำการพิจารณาและเสนอความเห็นถึงการกระทำของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นแล้วก็ต้องมีการส่งเรื่องให้ ก.บช. พิจารณาเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยในช่วงนี้สำนักงาน ก.บช. จะเป็นผู้นำ ก.บช. ประชุม แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนแต่อย่างใด ในทางปฏิบัติแล้วทางสำนักงาน ก.บช. จะมีแผนปฏิบัติงานกำหนดไว้คือ จะมีการประชุม ก.บช. ประมาณ 2 เดือนต่อครั้งเพื่อทำการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต แม้ว่าจะมีแผนปฏิบัติงานกำหนดไว้ก็ตามแต่ ก.บช. ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกแทบทั้งสิ้น ระยะเวลาในแผนปฏิบัติงานที่กำหนดไว้ก็อาจจะมีการคลาดเคลื่อนไปบ้าง ซึ่งก็อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า กรรมการว่างไม่ตรงกัน ทำให้องค์ประชุมของคณะกรรมการไม่ครบก็มีความจำเป็นที่จะต้องเลื่อนออกไป ในชั้นการพิจารณาของ ก.บช. นี้ก็จะทำการพิจารณาจากพยานหลักฐาน ประกอบกับความเห็นของคณะอนุกรรมการมรรยาทฯ แล้วมีคำสั่งลงโทษ ในขั้นนี้มีข้อที่น่าสังเกตว่า ถึงแม้จะมีความเห็นของคณะอนุกรรมการมรรยาทฯ เสนอขึ้นมาด้วยก็ตาม แต่ ก.บช. ก็ไม่ผูกพันกับความเห็นของคณะอนุกรรมการมรรยาทฯ ก.บช. สามารถทำการพิจารณาแล้วมีคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยไปได้เลย ซึ่งอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกับที่คณะอนุกรรมการมรรยาทฯ เสนอความเห็นให้ลงโทษได้ เช่น คณะอนุกรรมการมรรยาทฯ มีความเห็นว่าสมควรจะลงโทษผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยการสั่งพักใบอนุญาต 1 ปี แต่หาก ก.บช. ทำการพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำความผิดของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นเป็นความผิดที่ร้ายแรง สมควรจะสั่งลงโทษเพิกถอนใบอนุญาตเช่นนี้แล้ว ก.บช. ก็สามารถจะมีคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้นได้เลย

ในคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีนี้ เมื่อ ก.บช. ทำการพิจารณาแล้วมีคำสั่งประการใด ก็จะต้องมีการปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นทันที โดยที่ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกลงโทษนั้นไม่มีสิทธิที่จะทำการอุทธรณ์ไปยังหน่วยงานใดได้เลย เว้นแต่หากผู้ได้รับความเสียหายเห็นว่า การปฏิบัติงานของ ก.บช. มิได้เป็นไปด้วยความสุจริต หรือ ก.บช. ดำเนินขั้นตอนไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ได้รับความเสียหายก็สามารถนำคดีไปฟ้องยังศาลยุติธรรมได้ แต่ที่ใดกล่าวไปแล้วว่าศาลยุติธรรมพยายามจะจำกัดบทบาทของตัวเองจะไม่เข้าไปพิจารณาถึงว่าการใช้ดุลพินิจของ ก.บช. นั้นถูกต้องหรือดีที่สุดแล้วหรือไม่ เพราะถือเป็นอำนาจฝ่ายบริหารโดยตรง แต่ศาลยุติธรรมจะเข้าไปตรวจสอบเพียงในเรื่องความชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

4.5.2 วิธีการของสถาบันควบคุมอื่น

ในส่วนของสถาบันควบคุมอื่น ไม่ว่าจะเป็นกรมสรรพากร, ธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. เท่าที่ผ่านมามีลักษณะของการเพิกถอนใบอนุญาตหรือเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตน้อยมากหรือในบางหน่วยงานยังไม่เคยใช้อำนาจในการเพิกถอนแต่อย่างใด ดังนั้น ปัญหาในทางปฏิบัติของหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้น จึงไม่ค่อยจะเกิดขึ้น แต่ผู้เขียนจะขอก้าวถึงการดำเนินการในหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านั้น พอสังเขป จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากในบางหน่วยงานก็หาวิธีระเบียบวิธีที่กำหนดไว้เป็นที่แน่นอนไม่ ดังต่อไปนี้

ก. กรมสรรพากร

ตามที่ผู้เขียนได้เคยกล่าวมาในหัวข้อก่อน ๆ แล้วว่าในส่วนของกรมสรรพากรนั้นมีจุดมุ่งหมายหลัก ที่จะทำการควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีของกิจการต่าง ๆ นั่นก็คือ กรมสรรพากรจะเข้ามาเน้นหนักการตรวจสอบผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ในกรณีที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นได้มีส่วนรู้เห็นหรือมีการกระทำโดยผู้สอบบัญชีรับ

อนุญาตคนนั้น เป็นไปในทางที่จะเป็นเหตุให้ไม่ต้องเสียภาษี หรือเสียภาษีน้อยกว่าที่ควรจะต้องเสีย โดยในล่วนนี้ทางกรมสรรพากรก็ได้มีการจัดตั้ง คณะทำงานขึ้นมา คือคณะกรรมการพิจารณาการปฏิบัติงานตรวจสอบและรับรองบัญชีของผู้สอบบัญชี หรือ ก.พ.บ. ให้มีหน้าที่ในการติดตาม และสอดส่องดูแลการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรวมทั้งมีหน้าที่ในการไต่สวนพฤติการณ์ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง แล้วสรุปผลการไต่สวนที่ได้มานั้นทำการเสนอต่ออธิบดีกรมสรรพากรเพื่อมีคำสั่งต่อไป โดยในทางปฏิบัติทางกรมสรรพากรได้มีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่สรรพากรทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค สอดส่องการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีที่ตรวจสอบบัญชี และลงลายมือชื่อรับรองบัญชีที่ยื่นเสียภาษี ต่อกรมสรรพากร หากทางเจ้าหน้าที่ตรวจพบพฤติการณ์ของผู้สอบบัญชีซึ่งน่าจะเป็นการฉ้อโกงหรือ มีพฤติการณ์ที่จะทำให้กิจการไม่ต้องเสียภาษี หรือเสียภาษีน้อยกว่าที่ควรจะต้องเสียแล้ว เจ้าหน้าที่เหล่านั้นก็จะทำการรายงานมายัง ก.พ.บ. เพื่อจะทำการพิจารณาต่อไป แต่กระบวนการหรือวิธีพิจารณาของ ก.พ.บ. ในขณะนี้ผู้เขียนไม่สามารถที่จะค้นพบได้ เพราะเหตุจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องถูกไฟไหม้ไปหมด เนื่องจากความผันแปรทางการเมือง เมื่อเดือนพฤษภาคม 2535

อย่างไรก็ตามในกระบวนการพิจารณาของ ก.พ.บ. จากข้อเท็จจริงที่ทราบมาน่าจะไม่แตกต่างกับกระบวนการพิจารณาของคณะกรรมการอื่น ๆ นั่นคือ เมื่อเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพากรได้รายงานพฤติการณ์ของผู้สอบบัญชีมายัง ก.พ.บ. แล้ว ก.พ.บ. ก็คงจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกกล่าวหาได้มาชี้แจงหรือยื่นพยานเอกสารต่าง ๆ เพื่อลบล้างข้อกล่าวหา แล้ว ก.พ.บ. จะเป็นผู้พิจารณาว่าการกล่าวหาของเจ้าหน้าที่นั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ แล้วก็จะทำการสรุปข้อเท็จจริงและผลการไต่สวนนี้เสนออธิบดีกรมสรรพากรสั่งการ เป็นที่น่าสังเกตุว่าแม้การพิจารณาในเรื่องผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจะมี ก.พ.บ. เป็นผู้พิจารณาก็ตาม แต่อำนาจเด็ดขาดและการใช้อำนาจขั้นสุดท้ายอยู่ที่อธิบดีกรมสรรพากรจึงถือว่าเป็นการใช้อำนาจโดยบุคคลคนเดียวอยู่นั่นเอง

อนึ่ง ในกรณีที่เคยมีข้อเท็จจริงที่อธิบดีกรมสรรพากรสั่งเพิกถอนใบอนุญาตของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตหนึ่งรายนั้น (คำสั่งอธิบดีกรมสรรพากรที่ พ.1/2532 เรื่องเพิกถอนใบอนุญาตตรวจสอบและรับรองบัญชีตามมาตรา 3 ลัดต แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2532) เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานแล้วเสนอให้อธิบดีกรมสรรพากรสั่งการเลย โดยไม่ได้มีการผ่านกระบวนการพิจารณาของ ก.พ.บ. แต่อย่างใด ดังนั้น จึงอาจจะสรุปได้ว่า ตั้งแต่มีการตั้ง ก.พ.บ. ขึ้นมายังไม่เคยมีการดำเนินการโดย ก.พ.บ. แต่อย่างใดเลย จึงยังอาจจะมองไม่เห็นปัญหาในทางปฏิบัติแต่ประการใด

ข. ธนาคารแห่งประเทศไทย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่าในกรณีของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้มีส่วนเข้ามาควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่จะเข้าไปตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองบัญชีของธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินต่าง ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ และฝ่ายกำกับและตรวจสอบสถาบันการเงิน ของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยได้มีการกำหนดถึงหลักเกณฑ์และคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเพิ่มเติมไว้และการพิจารณาให้ความเห็นชอบ ก็เป็นการพิจารณาโดยเจ้าหน้าที่ภายในหน่วยงานนั้นเอง ซึ่งในการพิจารณาการให้ความเห็นชอบก็จะทำการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นว่ามีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้กำหนดไว้หรือไม่ และดูผลการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ผ่านมาว่า ได้มาตรฐานตามหลักทั่วไปหรือไม่ หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ไม่มีคุณสมบัติตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด หรือผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น มีข้อบกพร่องหรือการปฏิบัติงานไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็อาจจะไม่ให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว หากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวขึ้น ทางเจ้าหน้าที่ในฝ่ายกำกับและตรวจสอบธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงินจะไม่มีโอกาสไม่ให้ความเห็น

ชอบผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นเสียทีเดียว แต่จะแก้ปัญหาโดยการมีหนังสือถึงบริษัทที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นจะทำการตรวจสอบบัญชี ให้ยื่นขอความเห็นชอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใหม่เข้ามาให้ทางธนาคารแห่งประเทศไทยทำการพิจารณา

เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใดแล้ว ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็อาจจะทำการเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นได้ โดยผลที่ตามมาคือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกเพิกถอนการให้ความเห็นชอบไม่สามารถทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองบัญชีของธนาคารพาณิชย์หรือสถาบันการเงินได้ สำหรับวิธีพิจารณาการเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตของธนาคารแห่งประเทศไทยก็ไม่มีวิธีการอะไรที่ยุ่งยากมากนัก นั่นก็คือธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะดูเพียงว่า ในขณะที่อยู่ในระยะเวลาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ให้ความเห็นชอบนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีคุณสมบัติตามที่ทางธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดไว้หรือไม่ และได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้สอบบัญชีหรือไม่ รวมทั้งดูวิธีการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตว่ามีข้อบกพร่องหรือทำการรับรองงบการเงินที่ไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง อันอาจจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชนทั่วไปหรือไม่ซึ่งหากมีการตรวจพบข้อบกพร่องดังกล่าวแล้ว ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็อาจจะทำการเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น โดยการพิจารณาตรวจสอบเช่นนี้ ก็เป็นการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ในแต่ละฝ่ายนั่นเอง แต่จากการสอบถามปรากฏว่าตั้งแต่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในลักษณะนี้ ยังไม่เคยมีกรณีที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตรายใดเลย หากเจ้าหน้าที่ตรวจพบข้อบกพร่องของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้ว ก็จะมีการแจ้งต่อบริษัทที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นได้ทำการตรวจสอบบัญชีว่ามีข้อบกพร่องเกี่ยวกับการทำงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้น ในรอบปีบัญชีหน้าให้ยื่นขอความเห็นชอบจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใหม่เข้ามา โดยทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะทำการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใหม่ ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้แทนที่ธนาคารแห่งประเทศไทย จะ

มีคำสั่งเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ซึ่งอาจจะทำให้ชื่อเสียงของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นเสียไป เพราะการเพิกถอนการให้ความเห็นชอบนั้นก็น่าจะถือเป็นการลงโทษอย่างหนึ่ง

ค. สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต.)

สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อในบัญชีของบริษัทหลักทรัพย์และงบการเงินที่ปรากฏในคำขออนุญาตเสนอขายหลักทรัพย์ที่ออกใหม่ต่อประชาชนหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. จะเข้ามาควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในกิจการที่จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก โดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนั้น จะต้องได้รับความเห็นชอบจาก สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก่อนซึ่งก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะทำการตรวจสอบ และลงลายมือชื่อรับรองบัญชีของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินจะต้องได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน โดยทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็ได้ออกหลักเกณฑ์เพิ่มเติมมาสำหรับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองบัญชีของกิจการที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต.

ผู้เขียนได้เคยกล่าวมาแล้วว่า สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. เป็นหน่วยงานที่เพิ่งจะตั้งขึ้นใหม่ในปี 2535 ในขณะที่ยังไม่ได้มีการเคลื่อนไหวในเรื่องของการให้ความเห็นชอบผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแต่ประการใด แม้ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ได้มีการกำหนด ให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะทำการตรวจสอบและลงลายมือชื่อในกิจการที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. จะต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็ตามโดยทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ยังมิได้มีการพิจารณาให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาต การเพิกถอนการ

ให้ความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็ยังมีได้มีการดำเนินการแต่อย่างใดเช่นกัน รวมทั้งระเบียบวิธีพิจารณาดำเนินการต่าง ๆ สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็ยังมีได้มีการกำหนดไว้เช่นกัน แต่ในความเห็นของผู้เขียนแล้วเห็นว่า หากจะมีการพิจารณาเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนใดก็คงจะมีวิธีการที่คล้ายกันในส่วนของธนาคารแห่งประเทศไทย คือ ดูว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้น ขาดคุณสมบัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนดหรือไม่ หรือมีการปฏิบัติงานบกพร่องอันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลโดยทั่วไปหรือไม่ ซึ่งก็จะเป็นการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. นั่นเอง หากพบว่าผู้สอบบัญชีรับอนุญาตขาดคุณสมบัติตามที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. หรือปฏิบัติงานบกพร่องทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็อาจจะเพิกถอนการให้ความเห็นชอบกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตคนนั้นได้

เมื่อเราพิจารณากันถึง วิธีพิจารณาคดีมรรยาทวิชาชีพสอบบัญชีของสถาบันต่าง ๆ ที่กล่าวมาไม่ว่าจะเป็น ก.บช. กรมสรรพากร ธนาคารแห่งประเทศไทยและสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. แล้วจะพบว่า วิธีพิจารณาของ ก.บช. ค่อนข้างจะมองเห็นได้ชัดและมีลักษณะในทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นได้มากกว่าสถาบันควบคุมอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า ก.บช. มีหน้าที่ในการควบคุมมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพโดยตรงส่วนสถาบันควบคุมอื่นทำหน้าที่ควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องในสถาบันของตนเท่านั้น การควบคุมก็เป็นลักษณะควบคุมในสถาบันนั้น บุคคลภายนอกหากมิใช่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันนั้น จะไม่สามารถทราบได้เลยว่า สถาบันนั้นทำการควบคุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตอยู่ ประกอบกับในทางปฏิบัติหากมีปัญหาเกิดขึ้น ก็จะมีการแจ้งให้ ก.บช. ที่เป็นสถาบันควบคุมโดยตรงเป็นผู้ดำเนินการ การดำเนินการของสถาบันต่าง ๆ เหล่านั้น จึงไม่เกิดผลในทางปฏิบัติมากนัก แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนเคยกล่าวมาแล้วว่า ขณะนี้สถาบันนั้น ๆ พยายามไม่ให้อำนาจที่ตนเองมีอยู่ จะเป็นลักษณะประสานกันระหว่างสถาบันที่เกี่ยวข้องเราไม่สามารถจะทราบได้แน่ชัดว่าสถาบันนั้น ๆ จะหยิบยกอำนาจที่มีกฎหมายรองรับอยู่นั้นขึ้นมาใช้เมื่อใด ซึ่งเมื่อถึงจุดนั้นก็คงจะเกิดความวุ่นวายขึ้นพอสมควร

4.6 การเปรียบเทียบระหว่างวิธีพิจารณาของการควบคุมวิชาชีพสอบบัญชีกับวิธี พิจารณาของการควบคุมวิชาชีพอื่นในประเทศไทย

คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพที่มีอยู่ในปัจจุบัน จะพบว่ามียู่หลายคณะกรรมการ ซึ่งได้แก่ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ คณะกรรมการแพทยสภา คณะกรรมการสภาการพยาบาล คณะกรรมการสภานายความ คณะกรรมการควบคุมการบำบัดโรคสัตว์ และ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มีการกล่าวถึงในส่วนของคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ไปแล้ว และในหัวข้อนี้จะมีการเปรียบเทียบกับคณะกรรมการที่ควบคุมวิชาชีพอย่างอื่น ในด้านของวิธีพิจารณาคดีมรรยาทเมื่อผู้ประกอบวิชาชีพนั้นกระทำผิดมรรยาทว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และมีลักษณะที่คล้ายคลึง หรือแตกต่างกับคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีที่กล่าวไปแล้วอย่างไรบ้าง แต่ที่กล่าวมาแล้วว่า คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพมีอยู่หลายคณะกรรมการ แต่การเปรียบเทียบในหัวข้อนี้ผู้เขียนคงจะไม่เปรียบเทียบในทุกวิชาชีพ แต่จะขอเปรียบเทียบในบางคณะกรรมการคือ คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพวิศวกรรม หรือ ก.ว. คณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือ ก.ส. คณะกรรมการแพทยสภาและคณะกรรมการสภานายความเท่านั้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพอิสระ ที่รู้จักกันค่อนข้างจะแพร่หลาย โดยการเปรียบเทียบนี้ผู้เขียนจะขอก้าวเป็นลำดับขั้นตอนคล้ายกับขั้นตอนการดำเนินการพิจารณาคดีในศาล โดยจะเริ่มพิจารณาจากขั้นตอนก่อนเริ่มคดี ขั้นตอนการพิจารณาคดีและขั้นตอนภายหลังการพิจารณาคดีเป็นลำดับไปดังต่อไปนี้

4.6.1 ขั้นตอนการเริ่มคดี

ก. ผู้มีสิทธิกล่าวหา

ผู้มีสิทธิกล่าวหา หรือกรณีเป็นผู้เสียหายที่จะมีอำนาจกล่าวหาว่าผู้ประกอบวิชาชีพ ได้กระทำความผิดมรรยาทในทางวิชาชีพ เพื่อให้สถาบันที่มีอำนาจในการควบคุมได้ทำการ พิจารณาและลงโทษในทางมรรยาทวิชาชีพนั้น กฎหมายได้บัญญัติถึงตัวบุคคลที่จะถือว่าเป็นผู้เสียหายไว้แตกต่างกันกล่าวคือ ในกรณีเป็นวิชาชีพเวชกรรม วิชาชีพทนายความ ^{๕๒} ได้ มีบทบัญญัติของกฎหมายกำหนดไว้โดยชัดแจ้ง ว่าบุคคลที่จะมีสิทธิกล่าวหาว่ามีการประพฤติด มรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ก็คือ บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย จากการประพฤติด มรรยาทนั้นโดยตรง แต่สำหรับกรณี วิชาชีพทนายความซึ่งจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลใน กระบวนการยุติธรรมอีกหลายฝ่าย ดังนั้น บุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับดังกล่าว ก็อาจจะเป็น ผู้มีสิทธิกล่าวหาได้ ซึ่งก็ได้แก่ ศาล พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนหรือทนายความที่พบ เห็นการกระทำอันเป็นการผิดมรรยาทนั้น นอกจากนั้น แล้วกฎหมายยังได้กำหนดให้สถาบัน หรือคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่ ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้น สามารถที่จะทำ คำกล่าวโทษผู้ประกอบวิชาชีพที่ประพฤติดมรรยาทนั้นได้ด้วย

ส่วนวิชาชีพอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิชา ชีพสอบบัญชีไม่มีบทกฎหมายใดเลยที่มีการกำหนดว่าใครเป็นผู้ที่มีสิทธิที่จะยื่นคำกล่าวหาได้แต่ ในทางปฏิบัติเห็นว่า น่าจะไม่มี ความแตกต่างกับวิชาชีพเวชกรรม หรือวิชาชีพทนายความ นั้นก็คือ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติดมรรยาทนั้น มีสิทธิทำคำกล่าวหาได้ และตัวสถาบัน หรือคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุมก็มีอำนาจทำคำกล่าวโทษ หรือหยิบยก

^{๕๒} พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 32.

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64.

เรื่องนั้นขึ้นพิจารณาได้และในส่วนของวิชาชีพสอบบัญชีขณะนี้ในทางปฏิบัติผู้ที่นำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของคณะกรรมการก็คือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชี โดยกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ โดยหากมีความสงสัยว่าผู้สอบบัญชีน่าจะกระทำการอันน่าจะเป็นการฉ้อโกงแล้ว ก็จะนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของ ก.บช. โดยในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่กฎหมายได้มีการบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งย่อมจะเป็นการดีกว่า เพราะเป็นที่ทราบแน่นอน โดยไม่ต้องมีการโต้แย้งกันเลยว่าใครที่มีสิทธิยื่นคำกล่าวหาหรือกล่าวโทษได้

ข. การทำคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษ

ในเรื่องของการทำคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ในวิชาชีพเวชกรรมและวิชาชีพทนายความ ได้มีการระบุไว้ว่าให้ทำเรื่องยื่นต่อคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพนั้น ๆ^{๕๓} โดยให้ทำคำกล่าวหาเป็นหนังสือระบุถึงข้อเท็จจริงและเรื่องราวที่ถือว่าผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ปฏิบัติซึ่งถือว่าเป็นการฉ้อโกงของวิชาชีพนั้น ซึ่งคำกล่าวหาในทางปฏิบัติก็คงจะไม่ยุ่งยากหรือเคร่งครัดเหมือนกับคำฟ้องคดีแพ่งหรือคดีอาญาในศาล คงเป็นไปในลักษณะทำนองของการบรรยายถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการฉ้อโกงอย่างไรเท่านั้น

ส่วนในวิชาชีพอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรมหรือวิชาชีพสอบบัญชี กฎหมายมิได้มีการกำหนดถึงลักษณะการทำคำกล่าวหาของผู้เสียหายไว้แต่ประการใด และก็มีได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการทำกล่าวโทษ กรณีที่คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพตรวจพบการกระทำผิดนั้นไว้แต่ประการใด ซึ่งในทางปฏิบัติการทำ

^{๕๓} พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 32.

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64.

คำกล่าวหาของผู้ได้รับความเสียหายใน 3 วิชาชีพนี้ ก็คงจะเรียบง่ายเหมือนกับวิชาชีพ
เวชกรรม และวิชาชีพทนายความ และหากปรากฏว่ามีผลจากการกระทำผิดมรรยาทเกิดขึ้น
แต่ผู้ได้รับความเสียหายไม่กล่าวโทษขึ้นมา คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพนั้น
ก็จะทำการสืบสวนหาข้อเท็จจริงเบื้องต้น หากปรากฏว่ามีมูลน่าจะเป็นการผิดมรรยาท คณะ
กรรมการนั้น ก็จะทำคำกล่าวโทษผู้ประกอบการวิชาชีพนั้นเอง แล้วก็จะทำการพิจารณาไปตาม
ขั้นตอนที่กฎหมายได้มีการกำหนดไว้

ค. อายุความในการเสนอคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษ

อายุความในการเสนอคำกล่าวหาของผู้ได้รับความเสียหาย หรือเสนอคำกล่าว
โทษของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุม หากเราพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
แล้วจะพบว่า ยังมีความแตกต่างและหลากหลายกันอยู่ กล่าวคือ ในบางวิชาชีพก็มีการ
กำหนดอายุความเอาไว้ ก็คือ วิชาชีพเวชกรรม และวิชาชีพทนายความ จะมีการกำหนด
อายุความเอาไว้ คือ มีกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้
กล่าวโทษได้ทราบการประพฤติดันเป็นการผิดมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น และเมื่อรู้ตัว
ผู้กระทำนั้นว่าเป็นใคร แต่อย่างไรก็ตามจะต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่มีการประพฤติดันเป็น
การผิดมรรยาทนั้น ⁵⁴

ส่วนกรณีบางวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรมและ
วิชาชีพสอบบัญชี เมื่อพิจารณาตามตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องแล้ว กฎหมายมิได้มีการกำหนด
ถึงอายุความที่จะทำคำกล่าวหาหรือทำคำกล่าวโทษไว้แต่ประการใด นั่นก็แสดงว่าหากมีการ
ประพฤติดันเป็นการผิดมรรยาทของวิชาชีพนั้นแล้ว ผู้ได้รับความเสียหายหรือคณะกรรมการที่

⁵⁴ พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 32.

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64.

ทำหน้าที่ในการควบคุมอาจจะยื่นคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษได้ตลอดระยะเวลาแม้ว่าระยะเวลาที่ผู้ประกอบวิชาชีพนี้ได้ปฏิบัติผิดมรรยาทนั้นจะล่วงเลยมานานเท่าใดก็ตาม ซึ่งเห็นว่าน่าจะไม่ก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษเท่าใดนัก เพราะเป็นไปในลักษณะที่ว่ากระทำความผิดครั้งนั้นแล้ว ความผิดนั้นติดตัวตลอดไป โดยไม่มีกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดและอีกประการหนึ่ง ในกรณี ไม่มีการกำหนดอายุความไว้เช่นนี้ พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะนำมาประกอบการพิจารณาความผิดนั้น อาจจะเสื่อมสลายหรือสูญหายไปก็ได้

ง. สิทธิในการมีทนายความ

ในการพิจารณาคดีของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นชั้นไต่สวน ชั้นสอบสวน หรือชั้นพิจารณาชี้ขาดคดีก็ตาม ในวิชาชีพทนายความ วิชาชีพวิศวกรรม และวิชาชีพสถาปัตยกรรม จะไม่อนุญาตให้มีบุคคลอื่นหรือทนายความหรือผู้ให้คำแนะนำอยู่ด้วยในระหว่างการดำเนินการพิจารณาคดี^{๕๕} แต่ถึงแม้ว่าวิชาชีพเวชกรรมและวิชาชีพสอบบัญชี จะไม่มีกฎหมายกำหนดห้ามไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับ 3 วิชาชีพดังกล่าวก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งวิชาชีพเวชกรรมและวิชาชีพสอบบัญชีก็จะไม่อนุญาตให้บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องหรือทนายอยู่ด้วยในระหว่างการพิจารณา (ยกเว้นวิชาชีพสอบบัญชีที่อนุญาตให้มีผู้ช่วยปฏิบัติงานเข้าร่วมชี้แจงได้) เนื่องจาก ถือว่าพยานหลักฐานหรือการ

^{๕๕} ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการสอบสวนคดีมรรยาททนายความ พ.ศ. 2530 ข้อ 11.

ข้อบังคับ ก.ล. ว่าด้วยการไต่สวน การสั่งพัก เพิกถอนใบอนุญาตวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2532 ข้อ 16.

ข้อบังคับ ก.ว. ว่าด้วยการไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2508 ข้อ 17.

พิจารณาคดีนั้นเป็นความลับ

ผลจากการที่กฎหมายไม่อนุญาตให้มีทนายความ หรือผู้ที่จะให้คำแนะนำด้านกฎหมายอยู่ด้วยในระหว่างการพิจารณา ของคณะกรรมการเหมือนกับขั้นตอนการดำเนิน กระบวนการพิจารณาคดีในศาลแล้ว เห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาในวิชาชีพอื่น ๆ นอกจากวิชาชีพทนาย ความแล้วมักจะไม่รู้กฎหมายดีเท่าที่ควร การแก้ข้อกล่าวหาหรือการหาพยานหลักฐานมาเพื่อ หักล้างกับคำกล่าวหา หรือคำกล่าวโทษอันเป็นหลักในการค้นหาความจริงในการต่อสู้คดีก็ ไม่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่ ความเป็นธรรมที่จะเกิดขึ้นในการพิจารณาถึงแม้จะมีท นบัญญัติห้ามแต่งตั้งทนายความเข้ามาทำหน้าที่แก้ต่างคดีก็ตาม แต่ตามข้อบังคับดังกล่าวยังเปิด โอกาสให้ทนายความผู้ถูกกล่าวหา นั้น ทำการซักถามพยานได้เมื่อได้รับอนุญาต จากคณะกรรมการสอบสวน ซึ่งก็หมายความว่าในทางความเป็นจริง ทนายความย่อมถือว่าเป็นผู้มี ความรู้ในทางกฎหมายเป็นอย่างดี การที่กฎหมายเปิดโอกาสให้เช่นนี้ก็เปรียบเสมือนว่า การพิจารณาคดีมรยาทของวิชาชีพทนายความสามารถมีทนายความเข้าอยู่ร่วมในการ พิจารณาคดีด้วยโดยปริยาย แต่ในวิชาชีพอย่างอื่นที่กล่าวมาหามีทบัญญัติเหมือนเช่นนี้ไม่

จ. การแจ้งถึงสิทธิและเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษทราบ ในการดำเนินคดีมรยาททางวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพทนายความ วิชาชีพ เวชกรรม วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพสอบบัญชี นั้นได้มีทบัญญัติ ของกฎหมายกำหนดไว้ว่า เมื่อคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุมวิชาชีพนั้น ได้มีการตั้งข้อ กล่าวหาหรือข้อกล่าวโทษสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพนั้นแล้ว จะต้องมีการส่งข้อกล่าวหาหรือ ข้อกล่าวโทษนั้นให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษได้ทราบด้วย ^{๕๕} เพื่อที่ผู้ถูกกล่าวหา

^{๕๕} ข้อบังคับสภาพทนายความว่าด้วยการสอบสวนคดีมรยาททนายความ พ.ศ.

หรือถูกกล่าวโทษนั้นจะได้ทราบถึงเรื่องราวที่ถูกกล่าวหาหรือกล่าวโทษจะได้มีโอกาสทำคำ
 แก้อภัยโทษหรือขอกล่าวโทษนั้น โดยที่ระยะเวลาแก้อภัยโทษหรือขอกล่าวโทษนั้น
 กฎหมายจะกำหนดไว้ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ในวิชาชีพทนายความจะต้องยื่นคำแก้ขอกล่าวหา
 เป็นหนังสือภายใน 8 วัน นับแต่วันได้รับสำเนาคำกล่าวหาหรือคำแจ้งขอกกล่าวหา แต่
 สำหรับกรณีวิชาชีพเวชกรรม กำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวโทษทำคำชี้แจงภายใน 15
 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งขอกกล่าวหาหรือขอกกล่าวโทษ ส่วนในวิชาชีพอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพ
 วิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพสอบบัญชีกฎหมายไม่ได้มีการระบุไว้อย่าง
 ชัดเจนว่า จะต้องยื่นคำชี้แจง หรือคำแก้ขอกล่าวหา หรือขอกกล่าวโทษภายในระยะเวลา
 เท่าใด แต่ในทางปฏิบัติแล้ว คณะกรรมการที่ควบคุมวิชาชีพนั้น จะกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหา
 หรือผู้ถูกกล่าวโทษทำคำชี้แจงกลับภายในระยะเวลาเท่าใดลงไปพร้อมกับคำกล่าวหา
 แต่อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่ชัดเช่นนี้ การปฏิบัติก็ย่อมจะขึ้นอยู่กับ
 ทัศนคติของคณะกรรมการซึ่งคงจะมีการนิยามกันเป็นเรื่อง ๆ ไปและการจะพิจารณา
 ว่าระยะเวลาที่กำหนดให้แค่นั้นจริงจะถือว่าเหมาะสมตามสมควร ก็คงจะไม่สามารถกำหนด
 ได้เป็นหลักแน่นอน ต้องแล้วแต่ขอกกล่าวหาหรือขอกกล่าวโทษนั้น

(ต่อ) พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. มาตรา 38.

ข้อบังคับ ก.ว. ว่าด้วยการไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2508

ข้อ 11.

ข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการไต่สวน ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ.

2532 ข้อ 11.

พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มาตรา 19.

4.6.2 ขั้นตอนการพิจารณาคดี

ก. การพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวน

ในการพิจารณาคดีมรยาทของคณะกรรมการ ที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพต่าง ๆ นั้น จะใช้ระบบวิธีพิจารณาแบบระบบไต่สวน กล่าวคือ จะมีการให้อำนาจแก่คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการค้นหาความจริงโดยให้มีอำนาจในการแสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐาน ซึ่งการจะให้ได้พยานหลักฐานมานั้นกฎหมายก็จะกำหนดให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่นั้นมีอำนาจที่จะทำการเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำ และมีอำนาจเรียกให้บุคคลจัดส่งเอกสารหรือวัตถุเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดีได้^{๕๗} และการจะให้ได้พยานเอกสารต่าง ๆ มาอย่างครบถ้วนนั้น จำเป็นจะต้องมีมาตรการบางอย่าง สำหรับบุคคลที่ฝ่าฝืนคำสั่งของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งในที่นี้ วิชาชีพได้กำหนดให้คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา มีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งผลที่ตามมาก็คือว่า หากบุคคลใด ๆ ที่ถูกเรียกมาหรือให้จัดส่งเอกสารหรือวัตถุมาให้ แล้วบุคคลนั้นเพิกเฉยเสียบุคคลนั้นก็มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 368 ฐานขัดคำสั่งของเจ้าพนักงานแต่ในส่วนวิชาชีพอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพสอบบัญชี กฎหมายมิได้มีการกำหนดให้คณะกรรมการมีสถานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแต่ประการใด ดังนั้นในทางปฏิบัติอาจเกิดปัญหาตามมาได้ว่าหากคณะกรรมการนั้น เรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือเรียกให้บุคคลจัดส่งเอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาประกอบการพิจารณาคดี หากบุคคลนั้นไม่

^{๕๗} พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. มาตรา 37.

พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528. มาตรา 65.

พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505. มาตรา 19.

ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการแล้ว บุคคลนั้นก็ไม่มีคุณสมบัติยื่นคำร้องเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 368 แต่ประการใด ซึ่งการใช้อำนาจในการดำเนินการ แสวงหาข้อเท็จจริงตามระบบวิธีพิจารณาแบบไต่สวนก็จะไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

ในส่วนของวิชาชีพทนายความนั้น หากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามหนังสือเรียกของ คณะกรรมการแล้วก็ต้องได้รับโทษทางอาญา คือ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 83.

ข. การพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว

ในการพิจารณาคดีมรยาททางวิชาชีพเป็นการพิจารณาลงโทษทางวิชาชีพ ซึ่ง มิใช่โทษทางอาญา^{๒๒} ดังนั้น การพิจารณาคดีจึงยึดหลักการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว นั่นก็คือ จะต้องมีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการชั้นต่าง ๆ ไว้ให้เป็นที่แน่นอนเพื่อผู้ที่มิหน้า ที่ในการปฏิบัติจะได้ปฏิบัติตามกำหนดระยะเวลานั้นได้ โดยในเรื่องนี้ วิชาชีพวิศวกรรมและ วิชาชีพสถาปัตยกรรมได้กำหนดให้คณะกรรมการ ที่ทำหน้าที่ไต่สวนคดีมรยาทของวิชาชีพ ทั้งสองจะต้องดำเนินการไต่สวนให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวัน^{๒๓}

ส่วนในวิชาชีพอื่นอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพเวชกรรม วิชาชีพทนายความและวิชา ชีพสอบบัญชี ไม่ได้มีบทบัญญัติในการกำหนดระยะเวลาในการสอบสวน และพิจารณาไว้แต่ ประการใด ซึ่งก็ส่งผลให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เกิดความล่าช้าในการพิจารณาคดี ซึ่งก็จะ ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการพิจารณาคดีมรยาทที่กฎหมายต้องการให้การพิจารณาเป็นไป

^{๒๒} ข้อบังคับ ก.ว. ว่าด้วยการไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2508 ข้อ 8.

^{๒๓} ข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม พ.ศ. 2532 ข้อ 8.

ด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

ค. การพิจารณาโดยปราศจากอคติและความลำเอียง

การพิจารณาโดยปราศจากอคติและความลำเอียงนี้ ถือเป็นหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติที่จะต้องมีการพิจารณาทุกประเภท ในกรณีของการพิจารณาคดีมรยาททางวิชาชีพในแต่ละวิชาชีพนั้น ยังมีความแตกต่างกันอยู่ กล่าวคือ ในวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพทนายความ ได้มีข้อกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษ ได้มีโอกาสคัดค้านคณะกรรมการที่เห็นว่า คณะกรรมการนั้นน่าจะมีอคติและความลำเอียงอันจะทำให้การสอบสวน และการพิจารณาคดีมรยาทนั้น ไม่ได้ความจริง และอาจจะทำให้กระบวนการพิจารณาคดีนั้นดำเนินไปโดยปราศจากความยุติธรรม^{๕๖} แต่ในส่วนของวิชาชีพเวชกรรมและวิชาชีพเภสัชกรรม มิได้มีบทบัญญัติของกฎหมายในมาตราใดเลย ที่กำหนดถึงสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา หรือถูกกล่าวโทษ จะมีโอกาสคัดค้านผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นกรรมการนั้น

ในส่วนสาเหตุที่จะมีการคัดค้านผู้ที่ เป็นคณะกรรมการนั้นก็ ได้มีบทบัญญัติแตกต่างกันไปในแต่ละวิชาชีพ กล่าวคือ ในวิชาชีพวิศวกรรม และวิชาชีพสถาปัตยกรรม ได้ระบุถึงสาเหตุที่จะทำการคัดค้านคณะกรรมการได้ในกรณีต่อไปนี้

๕๖ ข้อบังคับ ก.ว. ว่าด้วยการไต่สวนผู้ประกอบวิชาชีพวิศวกรรมควบคุม พ.ศ. 2508 ข้อ 6.

ข้อบังคับ ก.ส. ว่าด้วยการไต่สวน ผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรม พ.ศ. 2532. ข้อ 5.

ข้อบังคับสภาทนายความ ว่าด้วยการสอบสวนคดีมรยาททนายความ พ.ศ. 2530. ข้อ 7.

1. เป็นพยานที่รับรู้เห็นเหตุการณ์ในเรื่องที่ได้ไต่สวนนั้น
2. เป็นผู้มิผลประโยชน์ได้เสียในเรื่องที่ได้ไต่สวนนั้น
3. เป็นผู้มิสาเหตุโกรธเคืองกับผู้ถูกกล่าวหา

ในส่วนวิชาชีพทนายความสาเหตุแห่งการคัดค้านคณะกรรมการให้มีการอนุโลมนำสาเหตุในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้โดยอนุโลมซึ่งสาเหตุที่จะคัดค้านได้ในกรณีวิชาชีพทนายความก็เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งสาเหตุแห่งการคัดค้านคณะกรรมการจะคล้าย ๆ กับของวิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็คือ มีผลประโยชน์ได้เสียหรือมีความเกี่ยวข้องกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั่นเอง

ง. การควบคุมการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการ

ในการควบคุมการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการ ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีมรรยาทของวิชาชีพต่าง ๆ นั้น จะมีการควบคุมการใช้ดุลพินิจในลักษณะของการที่กำหนดให้มีบุคคลจากหลายฝ่ายเข้าร่วมทำการพิจารณาคดี และกำหนดให้มีการจัดการถ่วงดุลย์กันด้วยการกำหนดให้มีคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการที่จะทำหน้าที่รวบรวมข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งทำการเสนอเป็นความเห็นเบื้องต้นเพื่อให้คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมชี้ขาดเป็นขั้นตอนสุดท้าย

นอกจากจะมีการถ่วงดุลย์การใช้อำนาจโดยมีการกลั่นกรองข้อเท็จจริงเป็นเบื้องต้นดังกล่าวแล้ว ในวิชาชีพเวชกรรม และวิชาชีพทนายความ ยังมีการควบคุมการใช้ดุลพินิจในการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการอีกชั้นหนึ่ง คือ กรณีที่คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพ มีคำวินิจฉัยลงโทษผู้ประกอบวิชาชีพนั้น โดยการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว

ตามกฎหมาย คำวินิจฉัยนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่รับผิดชอบงานนั้นอยู่^{๕๐} ซึ่งในที่นี้ก็คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมตามลำดับ ซึ่งเราเรียกว่าสภานายกพิเศษ ตรงจุดนี้เป็นการให้อำนาจแก่สภานายกพิเศษ ซึ่งถือเป็นข้าราชการการเมืองเข้ามาควบคุมการใช้ดุลพินิจ ของคณะกรรมการได้ประการหนึ่ง นอกจากนี้ การที่กฎหมายกำหนดไว้ดังกล่าวก็เพื่อให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพตั้งอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหาร ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภา (ซึ่งในที่นี้ก็คือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงนั่นเอง) แต่ถึงอย่างไรก็ตาม อำนาจของรัฐสมตานั้นก็มีใช้อำนาจที่มีผลยับยั้งอย่างเด็ดขาดเพราะหากรัฐมนตรีไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการแล้ว และคณะกรรมการนั้นยืนยันในมติเดิมด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมดแล้วก็จะต้องมีการปฏิบัติตามมติของคณะกรรมการที่มีการวินิจฉัยออกมา

ส่วนในวิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม และวิชาชีพเภสัชไม่มีบทกฎหมายที่กำหนด ให้สภานายกพิเศษที่เป็นรัฐมนตรีว่าการเข้ามาทำหน้าที่ในการควบคุมคำวินิจฉัยของคณะกรรมการแต่อย่างใดเลย จึงอาจจะทำให้คณะกรรมการนั้นมีความเป็นอิสระในการดำเนินงาน และไม่ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหารที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภาดังกล่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๕๐} พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 มาตรา 25.

4.6.3 ขั้นตอนภายหลังการพิจารณาคดี

ก. การให้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการมีคำวินิจฉัยสั่งลงโทษในทางมรรยาทวิชาชีพแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตก็ตามย่อมจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้ประกอบวิชาชีพนั้น เพราะไม่สามารถจะประกอบวิชาชีพนั้น ๆ ต่อไปได้อีก ดังนั้นการวินิจฉัยลงโทษไม่ว่าจะเป็นสถานใดก็ตาม ควรจะได้รับการพิจารณากลับกรองอย่างดีพอสมควรซึ่งการให้สิทธิอุทธรณ์แก่บุคคลผู้ถูกลงโทษนั้นน่าจะเป็นลักษณะของการคานและดุลยอำนาจระหว่างผู้มีอำนาจวินิจฉัยขั้นต้นกับผู้ที่มีอำนาจในระดับที่สูงกว่า แต่ในเรื่องของการให้สิทธิอุทธรณ์นี้ มีเฉพาะในวิชาชีพทนายความซึ่งกำหนดให้ทนายความ ซึ่งถูกลงโทษทางมรรยาทวิชาชีพสามารถอุทธรณ์คำสั่งนั้นต่อสภานายกพิเศษได้^{๕๑} แต่ในวิชาชีพอื่นไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพเวชกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิชาชีพวิศวกรรมและวิชาชีพสอบบัญชี ห้ามมิบทบัญญัติของกฎหมายมาตราใดที่มีการกำหนดให้ผู้ไม่พอใจกับคำสั่งของคณะกรรมการ สามารถจะใช้สิทธิอุทธรณ์ได้ นั่นก็แสดงว่า หากคณะกรรมการได้มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยออกมาเป็นประการใดแล้ว ก็จะต้องมีการปฏิบัติตามทันที ไม่มีสิทธิที่จะทำการโต้แย้ง หรือเรียกร้องให้หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเข้ามาตรวจสอบได้แต่ประการใด

ข. การร้องขอให้ศาลตรวจสอบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพมีคำวินิจฉัยลงโทษอย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ควบคุมวิชาชีพต่าง ๆ แล้ว ไม่มีบทบัญญัติในมาตราใดกำหนดไว้อย่างชัดเจนเลยว่า คำวินิจฉัยของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้นเป็นที่สิ้นสุด^{๕๒}

^{๕๑} พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528. มาตรา 68.

^{๕๒} พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525. มาตรา 39.

ก็มีปัญหาที่ถกเถียงกันว่า ในฐานะที่คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนี้ เป็นองค์กรวินัยชั้นขาด
ข้อพิพาทที่ได้รับมอบหมายอำนาจจากรัฐ เมื่อองค์กรดังกล่าว (ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วไม่ถือ
ว่าองค์กรนั้นเป็นศาลแต่ประการใด) มีคำวินิจฉัยออกมาเป็นประการใดแล้วหากผู้ได้รับความ
เสียหายจากคำวินิจฉัยนั้นจะนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เพื่อให้ศาลตรวจสอบวิธีดำเนิน
การของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้น ๆ ได้หรือไม่

จากปัญหาดังกล่าวนี้ แม้ว่าตามกฎหมายจะมีได้มีการบัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะ
กรรมการควบคุมวิชาชีพเป็นที่สุดไว้โดยชัดแจ้งก็ตามและแม้ว่าผู้ได้รับความเสียหายน่าจะนำ
คดีขึ้นฟ้องร้องยังศาลว่า เขาถูกโต้แย้งสิทธิได้ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ศาลจะถือเป็น
บรรทัดฐานไว้เลยว่าการที่กฎหมายได้กำหนดให้คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพมีอำนาจในการ
สั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่โดยเด็ดขาด ของ
คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้นจะดำเนินการ ศาลจะไม่เข้าไปวินิจฉัยซ้ำซ้อนกับคำวินิจฉัย
ของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพอันจะเป็นลักษณะการก้าวล่วงอำนาจทางบริหารเว้นแต่เป็น
เรื่องที่คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้นปฏิบัติหน้าที่ผิดกฎหมายโดยชัดแจ้ง หรือไม่ปฏิบัติตาม
ขั้นตอนที่กฎหมายให้อำนาจไว้ศาลจึงจะเข้าไปพิจารณาในส่วนนี้ให้ เพราะศาลถือว่าคณะ
กรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพมีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกระบวนการพิจารณาความ
ที่เป็นธรรมโดยเฉพาะกระบวนการวินิจฉัยหน้าที่ได้มีกฎหมายกำหนดไว้^{๓๓}

จากที่กล่าวมา โดยมีการเปรียบเทียบกับวิธีพิจารณา ของคณะกรรมการควบคุม
วิชาชีพวิศวกรรม วิชาชีพสถาปัตยกรรม วิชาชีพเวชกรรมและวิชาชีพทนายความนั้นจะพบว่า
ในล้นวิธีพิจารณาคดีมรยาทผู้ลอบบัญชียังมีข้อบกพร่องอยู่หลายประการ ที่ถือว่ายังไม่ได้
เป็นไปตามหลักการวิธีพิจารณาคดีมรยาทในทางวิชาชีพ ซึ่งในจุดนี้ผู้เขียนก็ได้เปรียบเทียบ

^{๓๓} คำพิพากษาฎีกาที่ 43/2503.

ให้เห็นแล้ว และจะชี้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และปัญหาที่น่าจะเกิดขึ้นสำหรับวิชาชีพ สอบบัญชีในหัวข้อถัดไป และผู้เขียนก็มีความเห็นว่า หากจะมีการพัฒนาหรือมีการปรับปรุง กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชี ต่อไปในอนาคตก็ควรจะต้องมองถึงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย เพื่อจะทำให้การควบคุมวิชาชีพสอบบัญชีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและทัดเทียมกับการ ควบคุมการประกอบวิชาชีพอื่น อันหนึ่งที่น่าสังเกตว่า ในการควบคุมวิชาชีพอื่น มีการแก้ไข กฎหมายให้ทันกับภาวะและเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก แต่วิชาชีพสอบบัญชีนี้มิ มีการออกกฎหมายมาควบคุมตั้งแต่ปี 2505 ซึ่งจนถึงขณะนี้เป็นเวลากว่า 30 ปีแล้ว ภาวะ เศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป จึงเห็นควรจะให้มีการปรับปรุงและพัฒนากฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพสอบบัญชีให้ดีขึ้นดังกล่าว

4.7 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีพิจารณาผิดมรรยาท "ผู้สอบบัญชี" ในประเทศไทย

ในเรื่องเกี่ยวกับการพิจารณาผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชี เราสามารถที่จะแยก ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้เป็น 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ ปัญหาในเรื่องขององค์กร ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณา ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณา และปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการ ภายหลังพิจารณา โดยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับ ก.บช. เท่านั้นเนื่องจากในส่วนของธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า มีอำนาจเพียงการทำนิติกรรมทางปกครอง ไม่มีอำนาจทำนิติกรรมทาง ตุลาการ จึงน่าจะไม่มีปัญหาเกิดขึ้น ส่วนกรณีของกรมสรรพากร ก็ถือว่าเป็นการใช้อำนาจ โดยบุคคลคนเดียว จึงไม่น่าจะมีปัญหาในทางปฏิบัติแต่อย่างใด ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงใน รายละเอียดดังนี้

4.7.1 ปัญหาการจัดองค์กรที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีมรรยาท

"ผู้สอบบัญชี"

ก. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการในกรณีละเมิด

ในเรื่องวิธีการพิจารณาคดีมรรยาทของผู้สอบบัญชี ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ได้กำหนดให้ ก.บช. มีอำนาจแต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อทำกิจการหรือไต่สวนพิจารณาเรื่องต่าง ๆ อันอยู่ในขอบเขตแห่งอำนาจและหน้าที่ของ ก.บช. ได้ และในมาตรา 19 วรรคท้ายได้กำหนดว่าในการไต่สวนนั้นให้ ก.บช. หรือคณะอนุกรรมการที่ ก.บช. แต่งตั้ง มีอำนาจเรียกเป็นหนังสือให้บุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือส่งเอกสารหรือวัตถุใดเพื่อประกอบการพิจารณาได้

ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะก็คือ ทั้งอนุกรรมการที่ ก.บช. แต่งตั้งขึ้นเพื่อดำเนินคดีเกี่ยวกับมรรยาท คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากอนุกรรมการมรรยาทและ ก.บช. ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ไม่ได้กำหนดให้เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งผลจากปัญหาดังกล่าวทำให้เราคิดต่อไปได้ว่าเมื่อคณะอนุกรรมการฯ คณะทำงานฯ และ ก.บช. ไม่มีสถานะทางกฎหมายดังกล่าวแล้วการทำงานจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 เพื่อเป็นการควบคุมบุคคลผู้จะเข้ามาประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้หรือไม่ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อภารกิจที่จะทำการพิจารณาคดีมรรยาทผู้สอบบัญชี กล่าวคือ หากบุคคลที่ถูกเรียกมาให้ถ้อยคำหรือให้ส่งเอกสารหรือวัตถุมาให้ คณะอนุกรรมการฯ คณะทำงานฯ หรือ ก.บช. พิจารณา แต่บุคคลนั้นเพิกเฉยเสีย บุคคลนั้นก็หามีความผิดฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 368 ไม่ก็จะส่งผลให้การพิจารณาคดีมรรยาทนี้ไม่สมบูรณ์และถูกต้องเท่าที่ควร แต่เมื่อเราพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 19 ดังกล่าวแล้ว ก็เป็นที่น่าคิดว่าเมื่อไม่ถือว่าคณะอนุกรรมการหรือ ก.บช. เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาแล้วทำไมคณะอนุกรรมการจึงมีอำนาจ เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือส่งเอกสารหรือวัตถุมาให้ได้ สำหรับปัญหานี้ก็น่าจะเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า คณะอนุกรรมการหรือ ก.บช. นั้นมีลักษณะ

เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองที่ได้รับมอบอำนาจมาจากรัฐ ตามกฎหมายที่จะกระทำการใด ๆ ได้ภายในกรอบของกฎหมายนั้น ซึ่งในทางปฏิบัติหากว่าไม่มีการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้คณะกรรมการหรือ ก.บช. มีฐานะเป็นเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะได้รับอาจไม่ตรงต่อความเป็นจริง หรือไม่เพียงพอ ทำให้การพิจารณาคดีมรรยาทอาจจะไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ

สำหรับปัญหาต่อไปที่เราจะพิจารณาในหัวข้อนี้ก็คือ ความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาทต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบจากการกระทำนั้น ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหรือคณะกรรมการฯ หรือคณะทำงานฯ ที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะมีข้อบังคับของกฎหมาย กฎเกณฑ์ ประกาศต่าง ๆ ที่ออกมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานก็ตาม แต่ในความเป็นจริงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอาจจะไม่ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการไม่ว่าจะเป็นเพราะความเฉลอเรอ ความประมาทหรือผิดพลาดเพราะเหตุใด ๆ ก็ตาม เช่น คณะกรรมการกระทำการนอกขอบที่กฎหมายให้อำนาจ กระทำการข้ามขั้นตอนที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้หรือกระทำการอื่นใดที่นอกขอบของกฎหมายและก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในกรณีเช่นนี้ มีปัญหาที่เราจะต้องพิจารณาว่า ขอบเขตความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่กระทำการดังกล่าวมีเพียงใด และการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายกับบุคคลที่ถูกกระทบถึงสิทธินั้นมีเพียงใด ซึ่งจากที่ผ่านมาจะพบว่า มูลเหตุที่ทำให้การกระทำหรือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการนอกเหนือขอบของกฎหมายนั้น ได้แก่^{๕๔}

^{๕๔} ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนदानต์, "การจัดตั้งศาลปกครองในประเทศไทย,"

1. การกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยตรง ลักษณะเช่นนี้ ในกรณีที่ กฎหมายกำหนดข้อความไว้อย่างชัดเจนแล้ว ผู้ปฏิบัติงานก็ทำการฝ่าฝืนบทกฎหมายนั้น โดยตรง เช่น การไม่ส่งสำเนาคำกล่าวหาให้แก่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งทราบ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นการกระทำอื่นที่เกินขอบเขตอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือเกินขอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

2. การกระทำที่เป็นการข้ามขั้นตอนอันถือเป็นสาระสำคัญ (procedural error) การกระทำในลักษณะเช่นนี้ เป็นกรณีที่กฎหมายได้มีการกำหนดเป็นเงื่อนไขหรือกำหนดเป็นขั้นตอนไว้ว่า ก่อนจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยได้ออกไปแล้วจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือขั้นตอนที่มีการกำหนดไว้เสียก่อน ถ้าหากข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นมาว่า คณะกรรมการฯ ดำเนินการ มีคำสั่งออกไปโดยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือขั้นตอนที่มีการกำหนดไว้แล้ว กรณีที่จะพิจารณาว่าการกระทำของคณะกรรมการฯ นั้นฝ่าฝืนต่อกฎหมายหรือไม่เราก็ต้องพิจารณาว่าขั้นตอนที่กำหนดไว้นั้นเป็นสาระสำคัญหรือไม่ ถ้าถือว่าเป็นสาระสำคัญแล้ว การกระทำที่คณะกรรมการฯ ได้ดำเนินการไป ก็อาจจะถือว่าเป็นการเสียเปล่าใช้ไม่ได้โดยการจะพิจารณาว่าอะไรเป็นสาระสำคัญหรือไม่คงจะเป็นเรื่องยากที่จะกำหนดไว้ได้อย่างแน่นอนจะต้องมีการพิจารณาเป็นราย ๆ ไป เช่น กรณี ก.บช. จะมีคำสั่งลงโทษโดยการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตแล้ว จะต้องมีการไต่สวนโดยให้โอกาสแก่ผู้ลอบบัญชีรับอนุญาตได้ทราบข้อกล่าวหาและยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาก่อนตามบทบัญญัติมาตรา 19 วรรคท้าย ซึ่งการกำหนดไว้เช่นนี้น่าจะถือเป็นสาระสำคัญสำหรับวิธีพิจารณาคดีมรยาตจะต้องให้ผู้ถูกกล่าวหาได้แสดงถึงความบริสุทธิ์ของตนเองเสียก่อน ก่อนที่จะมีคำสั่งลงโทษซึ่งถือว่ามีผลกระทบต่อผู้ถูกกล่าวหาโดยตรง

3. การใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการเป็นไปโดยไม่ชอบ ลักษณะเช่นนี้เป็นกรณีที่คณะกรรมการใช้ดุลพินิจไปโดยไม่มีเหตุผลอันควร นั่นก็คือไม่มีเหตุผลที่เหมาะสมมาสนับสนุนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการก็น่าจะถือว่า คณะกรรมการใช้อำนาจโดยมิชอบได้ประการหนึ่ง

จากมูลเหตุการกระทำทั้งสามประการ ของคณะกรรมการเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นแล้ว ก็มีปัญหาต่อไปว่าคณะกรรมการฯ หรือผู้ที่ทำหน้าที่นั้น ๆ จะต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้เสียหายหรือไม่ และหากมีความรับผิดชอบแล้วจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวหรือไม่ เพียงใด

จากปัญหาดังกล่าว เห็นว่าในเรื่องการพิจารณาความรับผิดชอบของคณะกรรมการนี้ จะต้องมีการพิจารณาเป็นเบื้องต้นก่อนว่า การกระทำนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์เรื่องละเมิดหรือไม่ หากพิจารณาแล้วไม่เข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องละเมิด คณะกรรมการก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด แต่หากเข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องละเมิด สิ่งที่เราจะต้องพิจารณาต่อไปว่า การกระทำนั้นเป็นการปฏิบัติงานภายในขอบอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้กำหนดไว้หรือไม่ กล่าวคือ พิจารณาดูว่า การกระทำที่เป็นการละเมิดนี้สามารถที่จะแยกออกมาจากการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการได้หรือไม่ หากสามารถแยกออกมาได้ ก็ส่งผลให้กรรมการนั้นต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว แต่หากพิจารณาแล้วได้ความว่า กรรมการได้กระทำไปตามอำนาจหน้าที่โดยสุจริตก็ต้องพิจารณาดูว่า กรรมการนั้นได้ทำไปด้วยความประมาทเลินเล่อ เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้นหรือไม่ หากพิจารณาแล้วได้ความว่าคณะกรรมการทำไปด้วยความระมัดระวังตามสมควรที่บุคคลในภาวะเช่นนั้นจำต้องกระทำแล้ว คณะกรรมการนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีละเมิด แต่อย่างใด

เมื่อย้อนกลับมาดูในส่วนของคณะกรรมการฯ ที่ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดี มรรยาท ผู้สอบบัญชี ไม่ว่าจะเป็น ก.บช. คณะกรรมการฯ และคณะทำงานฯ ไม่ได้มีบทบาทผู้ยุติความรับผิดชอบของคณะกรรมการต่าง ๆ ดังกล่าว ไว้ในกรณีกระทำละเมิดก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ผู้เขียนก็เห็นว่าหากคณะกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนเองภายในกรอบของกฎหมาย และเป็นไปโดยสุจริตใจแล้ว หากมีความเสียหายเกิดขึ้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีละเมิดจากการกระทำดังกล่าว

ข. ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ

ความเป็นอิสระของผู้ที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ เพราะถือว่าเป็นการให้หลักประกันที่แน่นอนแก่เสรีภาพของบุคคลที่ถูกกล่าวหา ผู้ที่ทำหน้าที่

ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท จะต้องมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย นั่นก็คือ ผู้ที่มีหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจะต้องมีสิทธิที่จะออกความคิดเห็นของตนได้โดยเสรี ความคิดเห็นของตนจะต้องไม่ถูกรบกวนหรือถูกครอบงำหรือถูกบีบบังคับจากอำนาจภายนอกอื่น ๆ ทั้งหมด ^{๕๕} และจะต้องมีความเป็นกลาง ปราศจากความลำเอียงใด ๆ ทั้งสิ้น ^{๕๖} เพื่อให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาทจะได้ทำหน้าที่เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทางฝ่ายผู้เสียหายและทางฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา

ปัญหาของความเป็นอิสระ ของผู้ที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทจึงมีความสำคัญอยู่ที่ว่าจะมีการสร้างความเป็นอิสระไปในแนวทางใด และลักษณะใดโดยมีความมุ่งหมายที่จะให้ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ต้องหลุดพ้นจากการชักจูงหรือการบังคับบัญชาของฝ่ายบริหารในหน่วยงานที่ตนจะทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาด นอกจากนี้จะต้องมีความอิสระจากความกดดันในทางด้านการเมือง ปัจจัยที่มีความสำคัญของหลักความเป็นอิสระนี้ก็จะได้แก่ความเป็นอิสระในการใช้อำนาจหน้าที่และการไม่ให้เกิดความหวาดกลัวเพราะการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าว

ในส่วนการพิจารณาคดีโดยทั่วไปนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีของศาลหรือขององค์กรทางปกครองที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะทำหน้าที่ชี้ขาดข้อพิพาทในทางปกครอง

---

^{๕๕} อังคารศักดิ์ หงษ์ขุนทด, " บทบาทของฝ่ายตุลาการในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 111.

^{๕๖} ชิดา จรรยาทิพย์สกุล, "องค์ประกอบและคุณสมบัตินิติของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครองในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 17.

ก็ตาม ความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี ถือว่ามีความสำคัญยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยคดีเพราะจะเป็นสิ่งที่สร้างและรักษาไว้ ซึ่งความเที่ยงธรรมของกฎหมายและความยุติธรรมที่ประชาชนจะได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่นั้น ความสำคัญนี้ได้ถูกยอมรับและมีการบัญญัติไว้ในกฎหมาย โดยจะบัญญัติในลักษณะที่ว่าผู้ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีย่อมมี ความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะมีความผูกพันอยู่เฉพาะภายใต้ขอบเขตของกฎหมายเท่านั้น และเพื่อเป็นการรับรองการใช้อำนาจโดยอิสระ เมื่อได้มีการพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งคำวินิจฉัยไปแล้วจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นโดยองค์กรอื่นไม่ได้ เว้นแต่องค์กรที่ได้รับอำนาจตามกฎหมายให้ มีอำนาจในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษา หรือคำสั่งในลักษณะของการอุทธรณ์

ในหัวข้อนี้จะขอพิจารณาถึงความเป็นอิสระของสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีมรรยทผู้สอบบัญชีโดยตรง ก็คือ ก.บช. โดยในการพิจารณาก็จะมีการพิจารณาไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ ก.บช. ด้วย เช่นคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมรรยทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต อนุกรรมการมรรยทผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เป็นต้น โดยในแต่ละหน่วยงานที่มีการจัดตั้งขึ้นก็จะมีการทำงานไปคนละขั้นตอนตามลำดับชั้น

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมรรยทผู้สอบบัญชีจะเริ่มจากการทำงานของคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ โดยตามคำสั่งคณะกรรมการมรรยทผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ 1/2532 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมรรยทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ได้มีการกำหนดอำนาจ หน้าที่ของคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ ไว้คือ "ทำการพิจารณาและไต่สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้น ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายว่าด้วยการสอบบัญชี หรือกฎกระทรวงที่ออกตามกฎหมายดังกล่าวและรายงานสรุปข้อเท็จจริงและความเห็นให้คณะกรรมการมรรยทผู้สอบบัญชีรับอนุญาตพิจารณา เสนอความเห็นต่อ ก.บช." นอกจากนี้ ในคำสั่งคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีที่ 1/2534 เรื่อง แต่งตั้งอนุกรรมการมรรยทผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ คณะอนุกรรมการมรรยทไว้คือ "ไต่สวนพิจารณา เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับมรรยทของผู้สอบ

บัญญัติรับอนุญาตและเสนอความเห็นต่อ ก.บช." จากคำสั่งสองคำสั่งดังกล่าว มีข้อที่จะต้องพิจารณาว่า คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตและคณะกรรมการมรรยาทผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาไต่สวนและรวบรวมพยานหลักฐาน รวมทั้งทำความเข้าใจเบื้องต้นได้โดยอิสระภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยปราศจากการเข้ามาแทรกแซงของฝ่ายบริหารที่มีอำนาจเหนืออยู่ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ และคณะกรรมการมรรยาทฯ คือ มีอำนาจในการที่จะมีคำสั่งจำหน่ายคดี ยกคำกล่าวหาประนีประนอมยอมความหรือวินิจฉัยคดีเป็นต้น แต่มีหน้าที่สรุปข้อเท็จจริงและเสนอความเห็นต่อ ก.บช. เท่านั้น ลักษณะดังกล่าวนี้ ชี้ให้เห็นถึงความเป็นอิสระของคณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ และคณะกรรมการมรรยาทฯ เฉพาะในเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐานเท่านั้น

อย่างไรก็ตามในส่วนของ ก.บช. แม้จะมีอำนาจตามกฎหมายในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ที่จะทำการพิจารณา และมีคำสั่งลงโทษแก่ผู้ประกอบการวิชาชีพสอบบัญชีที่ประพฤติผิดมรรยาทเมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจแก่ ก.บช. แล้วจะเห็นว่า ก.บช. สามารถมีอำนาจทำการพิจารณา และมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยได้เองโดยปราศจากการแทรกแซงจากหน่วยงานใด ๆ และเมื่อ ก.บช. มีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยออกมาแล้ว คำสั่งหรือ คำวินิจฉัยนั้นก็สิ้นสุดที่ตรงนั้นไม่มีการอุทธรณ์ไปยังระดับสูงกว่าได้อีก ดังนั้นในขั้นของการพิจารณา และวินิจฉัยคดีของ ก.บช. จึงอาจจะกล่าวได้ว่ามีความเป็นอิสระในการพิจารณา และวินิจฉัยคดีแต่ในเรื่องนี้ผู้เขียนก็ยังมีความเห็นแย้งอยู่เล็กน้อยว่า ตามกฎหมายและประกาศ คำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มิได้กำหนดสถานะของผู้ปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็น คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ คณะกรรมการมรรยาทหรือแม้กระทั่ง ก.บช. เอง ว่าเป็นเจ้านักงานตามกฎหมายอาญาแต่ประการใด รวมทั้งไม่มีอำนาจในการจะดำเนินการกับผู้ฝ่าฝืนคำสั่งเลย รวมทั้งไม่มีหลักประกันในการคุ้มครองความรับผิดชอบส่วนตัวในกรณีเป็นการหมิ่นประมาท หรือกรณีละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ จากปัญหาตรงจุดนี้ ก็อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกิดความรู้สึกที่ไม่มั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่เท่าที่ควร เพราะเมื่อ

ทำหน้าที่ไปแล้ว ไม่ทราบว่าจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้เมื่อใด การปฏิบัติหน้าที่ก็อาจจะไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ในประเด็นปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าอาจจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ลดความมีอิสระไปในระดับหนึ่ง

4.7.2 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาท ผู้สอบบัญชี

ก. ความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการเป็น "ผู้เสียหาย" ในคดีมรรยาท

ประเด็นปัญหาที่สำคัญประการแรกก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทไม่ว่าจะเป็นวิชาชีพใดก็ตาม ก็จะต้องมีการร้องเรียนหรือทำคำกล่าวหาจากบุคคลที่ได้รับ ความเสียหาย หรือมีคำกล่าวโทษจากเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า มีการกระทำผิดมรรยาทของผู้ประกอบวิชาชีพนั้นก่อน และการที่จะจำกัดขอบเขตว่าบุคคลใดที่จะถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการประกอบวิชาชีพและมีสิทธิร้องเรียน หรือทำคำกล่าวโทษต่อผู้มีหน้าที่ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้น ก็ค่อนข้างจะเป็นปัญหาอยู่พอสมควร และเมื่อย้อนกลับมาดูในส่วนของ การควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ไม่ได้มีข้อกำหนดไว้ในมาตราใดเลยว่า บุคคลใดบ้างที่จะถือว่าเป็นผู้เสียหาย หากมีการประพฤติที่ถือว่าเป็นการผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชี แต่ถ้าหากเราจะทำการวิเคราะห์ในทางวิชาการก็สามารถจะพิจารณาได้เป็นลำดับไปคือ

เมื่อเราพิจารณาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว จะพบว่าใน มาตรา 2(4) ได้ให้คำนิยามของคำว่า "ผู้เสียหาย หมายความว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้" แต่ถึงแม้ประมวลกฎหมายอาญามีคำจำกัดความไว้ชัดเจนดังกล่าวแล้วก็มีปัญหาว่าจะนำคำนิยามดังกล่าวมานั้น มาใช้กับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีมรรยาทในทางวิชาชีพได้หรือไม่ สิ่งที่เราควรพิจารณาอยู่ประการหนึ่ง ก็คือว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาเป็นบทบัญญัติที่คุ้มครองสังคมเป็นส่วนรวม เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน อีกทั้งเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเกี่ยวกับความผิดในลักษณะอาญา การตีความในความหมายดังกล่าวจึงจะต้องตีความโดยเคร่งครัดตามตัวอักษร ดังนั้นการตีความ

หมายเหตุกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับผู้เสียหายนั้นจะต้องประกอบด้วยเกณฑ์ดังต่อไปนี้^{๕๗}

1. มีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น
2. บุคคลนั้นได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำผิดนั้น
3. บุคคลนั้นต้องเป็น "ผู้เสียหายตามกฎหมาย" หรือที่เรียกว่าผู้เสียหายโดยนิตินัย

สำหรับในความหมายของผู้เสียหายโดยนิตินัย ซึ่งถือเป็นหลักความสำคัญในการเป็นผู้เสียหายนั้น หมายถึง ผู้เสียหายในทางความเป็นจริงหรือพฤตินัย คือได้รับความเสียหายเกิดขึ้นจริง ๆ จากการกระทำความผิดในทางอาญานั้น และไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด^{๕๘} นั่นก็คือ มิได้เป็นผู้ร่วมหรือเป็นผู้ที่มีส่วนในการก่อให้เกิดการกระทำความผิดทางอาญานั้นด้วย และถ้าเป็นคดีอาญาโดยทั่วไปผู้เสียหายที่มีสิทธิจะนำคดีขึ้นฟ้องยังศาลได้จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยเท่านั้น

หากย้อนกลับมาพิจารณาถึง ทางด้านการร้องเรียนหรือกล่าวหาของผู้ได้รับความเสียหายน่าจะไม่ใช่ความหมายเหมือนกับในคดีอาญาที่กล่าวมา ซึ่งถือเป็นการตีความอย่างแคบ การเป็นผู้เสียหายในคดีมรยาทผู้สอบบัญชีน่าจะมีการขยายความไปถึงผู้เสียหายโดยพฤตินัยด้วย ก็ด้วยเหตุผลที่ว่าแม้ผู้เสียหายจะมีส่วนร่วมในการกระทำผิดด้วยก็ตาม กฎหมายก็ได้มีการจำกัดสิทธิในการฟ้องคดีอาญาไว้แล้ว แต่ในทางคดีมรยาทแล้วน่าจะมีพื้นฐานที่

^{๕๗} กุศล บุญยืน, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์ จำกัด), หน้า 1.

^{๕๘} สมชัย ทรัพย์วณิช, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์), หน้า 1.

แตกต่างกับในคดีอาญา กล่าวคือ ลักษณะเฉพาะของคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีนี้ มิได้มีวัตถุประสงค์หลักในการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด แต่ถือว่ามีวัตถุประสงค์หลักในทางวินัยหรือจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เป็นการพัฒนาวิชาชีพสอบบัญชี รวมทั้งการควบคุมมรรยาทของผู้สอบบัญชี โดยพยายามที่จะขัดขวางผู้ที่ประพฤติผิดมรรยาทมิให้เข้ามาประกอบวิชาชีพที่ถือว่ามีความค่าและเกี่ยวข้องกับความมั่นคงในทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งเพื่อเป็นการรักษาสถาบันวิชาชีพสอบบัญชีไว้ด้วย ดังนั้น ผู้เขียนมีความเห็นว่า แม้ผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดมรรยาทนั้นจะมีส่วนร่วมหรือรับรู้ในการกระทำผิดนั้นก็ตาม ก็น่าจะมีสิทธิกล่าวหาหรือร้องเรียนเป็นคดีมรรยาทผู้สอบบัญชีได้ เพราะมิฉะนั้นแล้ว การจำกัดมิให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ซึ่งมีผู้เสียหายในทางนิตินัยมีสิทธิกล่าวหาได้แล้ว บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ก็จะไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองสังคมได้ โดยในเรื่องนี้ เราสามารถจะทำการเทียบเคียงกับวิชาชีพทนายความซึ่งถือว่าเป็นวิชาชีพอิสระอย่างหนึ่ง นั่นก็คือ "บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย" ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. 2528 มาตรา 64 นั้น มีความแตกต่างและความหมายกว้างกว่า คำว่า "ผู้เสียหาย" ตามมาตรา 2(4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังนั้น ตรงจุดนี้จึงสามารถหาข้อยุติได้ว่าบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการประพฤติผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชี แม้จะมีส่วนร่วมในการกระทำผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีคนนั้นด้วย ก็มีสิทธิที่จะนำเรื่องขึ้นร้องเรียน หรือกล่าวหาต่อสถาบันที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้ได้เลย

ข. การไม่มีแบบของคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษ

เมื่อมีการกระทำผิดคดีมรรยาททางวิชาชีพเกิดขึ้น จำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องนำเรื่องขึ้นร้องเรียนต่อคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพ เพื่อให้ดำเนินการทางมรรยาทแห่งวิชาชีพ โดยผู้เสียหายจากการกระทำนั้นจะต้องจัดทำคำกล่าวหาขึ้นมา นอกจากนั้นแล้ว คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการควบคุมวิชาชีพนั้นเองก็มีสิทธิที่จะทำคำกล่าวโทษขึ้นมาหากพบว่ามีการกระทำผิดมรรยาทเพื่อจะให้มีการดำเนินการกับผู้ประพฤติผิดมรรยาททางวิชาชีพได้

ด้วย ^{๑๑} โดยในส่วนของ การควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีเท่าที่ผ่านมา นั้น การตรวจพบว่าการประพฤติผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชี มักจะเป็นการตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพนี้ เนื่องจากว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ในการตรวจสอบบัญชีของบริษัท หรือกิจการต่าง ๆ อยู่แล้ว ถือว่าเป็นการกระทำการเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของรัฐ ในส่วนของผู้เสียหายที่เป็นเอกชนโดยทั่วไปค่อนข้างจะน้อย เพราะการกระทำที่ถือว่า เป็นการผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชานั้น มักจะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นแล้วผลประโยชน์ของเจ้าของกิจการซึ่งจ้างผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อรับรองบัญชี เช่น ทำให้กิจการไม่ต้องเสียภาษี หรือเสียภาษีน้อยกว่าที่ควรจะเสียเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งก็คงจะไม่มีเจ้าของกิจการคนใดที่มีการกระทำผลประโยชน์ของตนเองแล้วจะมาร้องเรียนว่าผู้สอบบัญชีคนนั้นทำการประพฤติผิดมรรยาท ดังนั้น การตรวจพบการกระทำผิดส่วนมากก็เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ถึงแม้จะไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับตัวผู้สอบบัญชีคนนั้นก็ตาม เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการทำคำกล่าวโทษต่อผู้สอบบัญชี เพื่อจะส่งเรื่องไปสู่คณะกรรมการที่มีอำนาจควบคุมมรรยาททางวิชาชีพเพื่อส่งลงโทษต่อไป ซึ่งปัญหาในเรื่องการทำคำกล่าวโทษของเจ้าหน้าที่ที่มีการตรวจพบการกระทำผิดดังกล่าว ก็คงจะไม่มีปัญหาที่ยุ่งยากในทางปฏิบัติมากมายนัก เพราะย่อมจะทราบถึงวิธีการในการดำเนินการอยู่แล้ว เพราะตนเองมีหน้าที่ในการตรวจสอบการกระทำของผู้สอบบัญชีโดยตรง ซึ่งในที่นี้ก็คือเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน ก.บช. ในการค้นพบของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว อาจจะพบโดยวิธีใดก็ได้ เช่น พบจากการตรวจสอบบัญชีที่ผู้สอบบัญชีลงลายมือชื่อรับรองมาหรือ มีการปรากฏข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น มีข่าวว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๑} สมศักดิ์ อินทรพันธ์, "วิธินิยามความของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครองในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 193.

กิจการใดกิจการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมากต้องล้มไป เนื่องจากความบกพร่องของผู้สอบบัญชีที่ทำการตรวจสอบบัญชีของกิจการนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็อาจจะตรวจสอบการทำงานของผู้สอบบัญชีคนนั้นได้เลยว่าใช้ความระมัดระวังเพียงพอหรือไม่ และการกระทำจะถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีหรือไม่

ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติแล้ว การทำคำกล่าวหาของผู้ได้รับความเสียหายจากผู้ประกอบวิชาชีพสอบบัญชีจะไม่ค่อยจะเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ยากก็ตาม ผู้เขียนก็เห็นว่าเราควรจะทำความเข้าใจในส่วนนี้ด้วย เพราะกฎหมายไม่ได้ห้ามบุคคลทั่วไปไว้ว่า ห้ามกล่าวหาผู้สอบบัญชีที่ทำผิดมรรยาทและเราก็ยังไม่สามารถจะทราบได้ว่าบุคคลที่เป็นเอกชนโดยทั่วไปจะยื่นคำกล่าวหาเข้ามาเมื่อใด จึงควรจะทราบปัญหาในเรื่องนี้ เพื่อจะหาทางแก้ไขไว้ และในส่วนนี้ก็คงจะพูดถึงในส่วนของ ก.บช. เท่านั้นคงจะไม่ก้าวเข้าไปพิจารณาในส่วนของกรมสรรพากร ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. เพราะส่วนดำเนินงานต่างๆของสถาบันเหล่านั้นถือว่าการดำเนินงานของฝ่ายบริหารเท่านั้น ซึ่งได้มีการกล่าวถึงกันมาแล้ว

ตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 มิได้มีการกำหนดถึงตัวบุคคลที่จะเป็นผู้เสียหายไว้โดยชัดแจ้งแต่ประการใด ดังได้วิเคราะห์มาแล้วในหัวข้อ 4.7.2.ก. รวมทั้งมิได้มีการกำหนดถึงลักษณะของการทำคำกล่าวหาไว้ด้วย แต่ในทางปฏิบัติตามหลักทั่วไปแล้ว ผู้จะมีสิทธิกล่าวหาจะได้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากการประกอบวิชาชีพสอบบัญชีนี้เอง ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจะเขียนคำกล่าวหาเพื่อเสนอต่อ ก.บช. ได้อย่างไร เนื่องจากไม่มีข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ที่มีความชัดเจนแน่นอนเกี่ยวกับรายละเอียดที่ถือว่าเป็นสาระสำคัญที่จะต้องมิในคำกล่าวหา ซึ่งก็อาจจะเกิดปัญหาหรือความยุ่งยากกับผู้เสียหายที่จะยื่นคำกล่าวหาพอสมควร ในประเด็นปัญหานี้เมื่อมีการยื่นคำกล่าวหาของผู้ได้รับความเสียหายเพื่อให้ ก.บช. ทำการพิจารณาในลักษณะเช่นนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามึลักษณะกระบวนการคล้ายกับการดำเนินคดีทางศาล หากเราจะเปรียบเทียบ

คำกล่าวหานี้กับคำฟ้องในคดีแพ่งและคดีอาญา ซึ่งมีรายละเอียดของคำฟ้องกำหนดไว้ในกฎหมาย⁷⁰ เราก็สามารถที่จะเปรียบเทียบได้ ในสาระสำคัญที่จะต้องมีในคำกล่าวหาดังต่อไปนี้

1. วัน เดือน ปี
2. ชื่อ สกุล และภูมิลำเนาของผู้กล่าวหา
3. ชื่อ สกุล ของผู้ถูกกล่าวหา
4. รายละเอียดที่เกี่ยวกับการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่ามีการประทุษร้ายผิดมรรยาทผู้สอบบัญชี รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่และเวลาที่มีการประทุษร้ายผิดมรรยาทนั้น อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องพอสมควร
5. ลายมือชื่อผู้กล่าวหา

เมื่อเราถือว่าการเขียนคำกล่าวหาน่าจะมีการอนุโลมในสาระสำคัญเหมือนกับคำฟ้องในคดีแพ่งและคดีอาญาแล้ว ปัญหาที่ติดตามมาในเรื่องนี้ ก็คือ ว่าผู้เสียหายที่จะเป็นผู้กล่าวหา นั้น อาจจะไม่มีความรู้ในทางกฎหมายที่จะเขียนรายละเอียดในคำกล่าวหาได้ดี เหมือนกับบุคคลที่อยู่ในแวดวงของกฎหมายโดยทั่วไปและก็จะส่งผลให้การบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ที่ถือว่ามีควมจำเป็นที่จะใช้ประกอบในการพิจารณาไม่มีความครบถ้วนตามสมควร ซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นมาได้ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ก็ถือว่าเป็นผลพวงมาจากการไม่มีบทบัญญัติและข้อบังคับที่ชัดเจน แน่นนอนตายตัวนั่นเอง

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 67 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158.

ผู้เขียนมีความเห็นว่าปัญหาในเรื่องของการทำคำกล่าวหาของผู้เสียหายนี้หากยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ หรือข้อบังคับให้เป็นที่แน่นอนและชัดเจนเป็นแบบแผนเดียวกันไว้ แล้วหากมีกรณีผู้เสียหายยื่นคำกล่าวหาเข้ามาอาจจะมีการขาดตกบกพร่อง ในรายละเอียด บางประการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กล่าวหา เมื่อผลเกิดเช่นนี้แล้ว ก็อาจจะส่งผลให้บุคคลที่ได้รับความเสียหายที่เป็นผู้กล่าวหา นั้น ขาดศรัทธาในระบบวิธีพิจารณาคดีมรณาท ผู้สอบบัญชีของ ก.บ.ช. ได้ ทางเยียวยาประการหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะได้รับผลดีก็คือ การจัดให้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านกฎหมาย ซึ่งในกรณีนี้อาจจะเป็นนิติกรเป็นผู้คอยให้คำแนะนำ และชี้แนะหรือให้คำปรึกษาในการเขียนคำกล่าวหา แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย ก็น่าจะถือเป็นทางแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

ค. การไม่มีการกำหนดอายุความในการเสนอคำกล่าวหา

เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็ความผิดในประเภทใดก็ตาม หากมีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของสถาบัน ที่มีหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีในทันทีก็จะไม่มีปัญหาอะไร การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ก็ดำเนินการไปตามลำดับที่กฎหมายได้กำหนดไว้ แต่หากไม่มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาในขณะนั้นอาจจะเป็น เพราะยังหาตัวบุคคล ผู้กระทำความผิดนั้นยังไม่ได้ หรือยังรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ไม่ครบหรือด้วยเหตุผล ประการใดก็ตามที่ยังไม่มีการฟ้องคดี ปัญหาที่เกิดขึ้นมาว่าเมื่อมีการกระทำที่ ถือว่าเป็น ความผิดแล้ว จะถือว่าเป็นสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น เต็มที่หรือไม่ที่จะนำคดีขึ้นฟ้องได้ในทุกเวลา และสมควรที่จะมีการกำหนดระยะเวลาในการ นำคดีขึ้นฟ้องไว้หรือไม่ นั่นก็แสดงว่าหากมีการกำหนดระยะเวลาไว้แล้ว ถ้าเกินระยะเวลา ที่มีการกำหนดไว้แล้ว ก็ถือว่าคดีขาดอายุความ ผู้ได้รับความเสียหายไม่มีสิทธินำคดีนั้นมา ฟ้องยังศาลได้

หากเราย้อนกลับมาดูในคดีแง่และคดีอาญา ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่มีการพบในชีวิต ประจำวันของเรานั้น จะเห็นว่าในเรื่องการกำหนดอายุความในการฟ้องร้องคดีก็มีการ

กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน⁷⁴ แสดงว่าหากมีการกระทำการละเมิดหรือก่อให้เกิดการโต้แย้งสิทธิของบุคคลในคดีแพ่ง ซึ่งผู้เสียหายมีสิทธินำคดีมาฟ้องยังศาล ผู้เสียหายก็ต้องนำคดีมาฟ้องยังศาลแพ่ง ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งแล้วแต่ประเภทของคดีที่เกิดขึ้น เพราะระยะเวลาในการกำหนดอายุความไม่เท่ากัน หรือหากมีการกระทำความผิดในทางอาญาเกิดขึ้น การจะนำตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นฟ้องต่อศาลอาญาก็จะต้องนำผู้กระทำความผิดมาฟ้องภายในกำหนดระยะเวลา ซึ่งแล้วแต่ลักษณะความผิดที่บุคคลนั้นได้กระทำลงไป หากเลยกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ก็จะนำบุคคลนั้นมาฟ้องยังศาลอีกไม่ได้ ซึ่งก็น่าจะเป็นการถูกต้องตามหลักการวินิจฉัยความโดยทั่วไป เพราะเมื่อบุคคลหนึ่งกระทำความผิดใดความผิดหนึ่งขึ้น ก็น่าจะมีขอบเขตจำกัดไว้ว่า เขาจะต้องมีความรับผิดชอบภายในกำหนดระยะเวลาเท่าใด มิใช่ว่าเมื่อเขากระทำความผิดเกิดขึ้นครั้งหนึ่งแล้วเขาจะต้องมีความรับผิดชอบในผลที่ทำลงไปนั้นตลอดไป กรณีเช่นนี้ อาจจะมีผลให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายทำการประวิงเวลาในการดำเนินคดีกับบุคคลผู้กระทำความผิดไปได้เรื่อย ๆ และผลสุดท้ายก็อาจจะไปเรียกร้องเอาประโยชน์หรือทรัพย์สินจากบุคคลผู้กระทำความผิด เพื่อจะทำให้คดีนั้นเสร็จสิ้นไปและผู้กระทำความผิดก็จำเป็นจะต้องยอมเพื่อมิให้คดียืดเยื้อไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ ความเป็นธรรมก็จะไม่เกิดขึ้นในสังคมแต่หากมีกำหนดระยะเวลาหรืออายุความไว้แล้ว ถือว่าเป็นกรอบหรือเป็นสิ่งที่จำกัดบุคคลผู้ได้รับความเสียหายให้ดำเนินการภายในกำหนดระยะเวลาไม่สามารถจะประวิงเวลาหรือทำการยืดเยื้อออกไปได้ ซึ่งหากผู้เสียหายจะประวิงเวลาออกไป ก็จะเกิดความเสียหายกับผู้ที่ได้รับความเสียหายเอง และถือว่าเป็นการคุ้มครองบุคคลผู้กระทำความผิดด้วยทางหนึ่ง และเหตุผลอีกประการหนึ่ง

⁷⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 163-193 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95-101.

ของการที่มีการกำหนดระยะเวลาในการดำเนินคดีไว้ด้วยก็คือ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของบุคคลนั้น หากมีการปล่อยไว้เป็นระยะเวลานานการพิสูจน์พยานหลักฐานเพื่อจะนำมาใช้ยืนยันและมัดตัวบุคคลผู้กระทำความผิดอาจจะถูกทำลาย หรืออาจจะสูญหายไป การนำมาพิสูจน์ถึงความผิดของบุคคลผู้กระทำความผิดก็อาจจะเป็นเรื่องยาก

เมื่อพิจารณาดูในส่วนของ การประกอบวิชาชีพสอบบัญชี ประกอบกับพิจารณาตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 จะเห็นว่าเมื่อมีการกระทำผิดมรรยาทของผู้สอบบัญชีขึ้นแล้ว กฎหมายไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาให้เป็นที่น่าเชื่อว่าจะต้องนำคดีขึ้นร้องเรียนหรือกล่าวหาต่อสถาบันควบคุมภายในระยะเวลาเท่าใด หรือกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจพบการกระทำผิดมรรยาทเองก็ไม่มีอายุความกำหนดว่า จะต้องกล่าวโทษถึงการกระทำผิดนั้นภายในระยะเวลาเท่าใด กรณีเช่นนี้ก็แสดงว่าหากบุคคลผู้ได้รับความเสียหายจากผู้สอบบัญชี หรือกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจพบว่าการกระทำผิดเมื่อใดก็สามารถนำคดีขึ้นกล่าวหาหรือกล่าวโทษได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะการกระทำผิดของผู้สอบบัญชานั้น จะเกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน หรือเกิดขึ้นย้อนหลังมาเพียงใดก็ตาม ในเรื่องของการกำหนดอายุความนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามีความสำคัญพอสมควรเพราะเกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาในระดับหนึ่ง ซึ่งในเรื่องนี้หากเปรียบเทียบกับ การประนบัติผิดวิชาชีพอย่างอื่น ก็จะมีการกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษไว้ เช่น ในการประกอบวิชาชีพทนายความ วิชาชีพเวชกรรม วิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ กำหนดให้ยื่นคำกล่าวหาหรือคำกล่าวโทษภายในระยะหนึ่งปี นับแต่วันที่ผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้กล่าวโทษ รู้เรื่อง การประนบัติผิดมรรยาทแห่งวิชาชีพดังกล่าวและ เมื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้จะต้องไม่

เกินสามปีนับแต่วันที่มีการประพจน์คดีมรณาทแห่งวิชาชีพนั้น ๗^{๗๒}

จากระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่เริ่มมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี และเริ่มมีการพิจารณาลงโทษผู้สอบบัญชียังไม่เคยมีปัญหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ เรื่องกำหนดอายุความ เนื่องจากผู้เขียนได้กล่าวในหัวข้อก่อน ๆ มาแล้วว่า การพิจารณาคดีมรณาทของผู้สอบบัญชีนี้ค่อนข้างจะมีความแตกต่างกับวิชาชีพอย่างอื่นเพราะหากเป็นวิชาชีพอย่างอื่นแล้ว เมื่อมีการประพจน์คดีมรณาทแล้วมักจะเป็นการเสียหายโดยตรงต่อคู่กรณีและผู้ได้รับความเสียหายนั้น ก็นำคดีขึ้นมาร้องเรียนหรือกล่าวหาได้ แต่ในวิชาชีพสอบบัญชีนี้ นอกจากจะมีความเกี่ยวพันกับเจ้าของกิจการโดยตรงแล้ว ยังจะต้องมีความเกี่ยวพันกับบุคคลภายนอกอีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่ในการควบคุมจึงเข้ามาตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีเองด้วย เมื่อตรวจพบการกระทำผิดมรณาทแล้วก็จะนำเรื่องขึ้นกล่าวโทษต่อ ก.บช. โดยในทางปฏิบัติขณะนี้ การตรวจของเจ้าหน้าที่จะตรวจจากงบดุล หรืองบกำไรขาดทุนที่มีการตรวจและลงลายมือชื่อรับรองของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยเจ้าของกิจการจะต้องนำยื่นต่อกองบัญชีธุรกิจ กรมทะเบียนการค้าเป็นประจำทุกปีในจุดนี้เจ้าหน้าที่ก็จะตรวจงบดุล หรืองบกำไรขาดทุนที่ยื่นมาหากพบว่า มีการกระทำความผิดแล้ว ผู้สอบบัญชียังตรวจสอบและลงลายมือชื่อรับรองความถูกต้องมาและน่าจะเป็นการประพจน์คดีมรณาท เจ้าหน้าที่ก็จะกล่าวโทษผู้สอบบัญชีคนนั้น ในคดีมรณาทผู้สอบบัญชีเลย หากพิจารณากันเพียงเท่านั้น ในเรื่องการกำหนดอายุความเอาไว้อาจจะไม่มีความจำเป็นแต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถือว่าการพิจารณาคดีมรณาทของวิชาชีพเป็นการวินิจฉัยชี้ขาด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๗๒} พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘, มาตรา ๖๔.

พระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕, มาตรา ๓๒.

พระราชบัญญัติวิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์ พ.ศ. ๒๕๒๘, มาตรา ๓๓.

ข้อพิพาทในทางปกครองอย่างหนึ่ง ก็ควรจะมีการกำหนดให้เป็นไปตามหลักสากลของการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท โดยการกำหนดระยะเวลาให้แน่นอนในกฎหมายว่าหากมีการประทุติพิตรรยาทของผู้สอบบัญชีแล้ว ผู้ได้รับความเสียหายจะยื่นคำกล่าวหา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ตรวจพบการกระทำความผิดของผู้สอบบัญชีจะยื่นคำกล่าวโทษผู้สอบบัญชีคนนั้นได้ ภายในกำหนดระยะเวลาเท่าใด ผู้กระทำความผิดจะได้ทราบขอบเขตหรือระยะเวลาที่เขาจะต้องรับผิดชอบ

ง. การไม่มีการให้เหตุผลประกอบคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

ในการทำคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็คดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง หรือการกระทำของฝ่ายปกครองที่มีลักษณะ เป็นการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท (Adjudication) ถือเป็นหลักทั่วไปที่สำคัญว่าจะต้องมีการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยชี้ขาดเสมอและเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องมีการให้เหตุผลในคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยของตน และถือกันว่า การให้เหตุผลของการวินิจฉัยนี้เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลผู้ถูกกระทบกับคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของฝ่ายปกครองนั้นเป็นอันมาก ซึ่งการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยนี้จะต้องมีการคำนึงถึงข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นหลักโดยแสดงเหตุผลออกมาด้วยภาษาที่มีความแจ่มชัดและรัดกุม ถ้อยคำที่ใช้ในการแสดงเหตุผลควรจะเป็นถ้อยคำธรรมดา ไม่ใช่ถ้อยคำทางวิชาการเพราะผู้จะถูกกระทบถึงสิทธิและเกี่ยวข้องกับคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นอาจจะไม่มีความรู้เพียงพอที่จะเข้าใจความหมายถ้อยคำในทางวิชาการนั้นได้

การให้เหตุผล ในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการดังกล่าวนี้ ถือว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการทำคำวินิจฉัยภายใต้กฎเกณฑ์วิธีพิจารณาความ ทั้งนี้เพื่อเป็นการควบคุมดุลพินิจของคณะกรรมการก่อนจะทำคำวินิจฉัย เป็นการควบคุมการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการว่าจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่มีการกำหนดไว้จะใช่ดุลพินิจไปโดยอิสระตามอำเภอใจของตนเองไม่ได้ ดังนั้น การให้เหตุผลในคำวินิจฉัยถือว่าเป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญสำหรับคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท จนถึงกับมีคำกล่าวที่ว่า วิธีพิจารณาความของคณะกรรมการจะเกิดความเป็ธรรมแก่ประชาชนได้ด้วยการแสดงเหตุผลแห่ง

คำวินิจฉัย⁷³ โดยถือว่าเรื่อง que ที่เข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการจะได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ นอกจากนั้นแล้ว การให้เหตุผลในคำวินิจฉัยก็ถือว่าเป็นการยกระดับการทำงานของคณะกรรมการไปในตัว เพราะคณะกรรมการจะต้องแสดงความรู้ความสามารถของตนเองออกมาอย่างเต็มที่ เนื่องจาก จะต้องมีการให้เหตุผลที่ถูกต้องหากให้เหตุผลไม่ถูกต้องแล้วคำวินิจฉัยนั้น ก็อาจจะไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมายหรือหากคำวินิจฉัยได้มีการแพร่หลายออกไป แล้วไม่มีเหตุผลประกอบก็อาจจะขาดความศรัทธาและเชื่อถือจากประชาชนโดยทั่วไป

ดังกล่าวมาแล้วว่า หน้าที่ในการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการถือว่าเป็นเรื่องสำคัญถึงขนาดในบางประเทศได้มีการตรากฎหมายออกมาเป็นลักษณะบังคับให้ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารต้องกระทำเลย เช่น ในประเทศอังกฤษได้มีการตรากฎหมาย Tribunals and Inquiries Act 1971. ในกฎหมายฉบับนี้ได้บังคับให้ ศาลฝ่ายบริหาร (Tribunals) ทั้งหลายที่อยู่ภายใต้กฎหมายฉบับดังกล่าว เมื่อจะทำคำสั่งหรือคำวินิจฉัยออกไปก็จะต้องแสดงเหตุผลไว้ด้วย⁷⁴ ไม่ว่าจะการทำคำสั่งนั้น จะเป็นการกระทำด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ตาม หรือในกรณีประเทศฝรั่งเศสได้มีการตรากฎหมายขึ้นมาฉบับหนึ่ง ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1979 ได้มีการกำหนดให้การกระทำของฝ่ายปกครอง ซึ่งได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷³ Schwartz and Wade, Legal control of Government

(Clarendon Press Oxford 1972) ; P.152.

⁷⁴ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, "องค์กรและวิธีการคุ้มครองประชาชนและควบคุมฝ่ายปกครองภายในฝ่ายปกครองประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 151.

ระบุไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าวนี้ จะต้องมีการแสดงเหตุผลประกอบด้วย ⁷⁵ โดยผลของกฎหมายฉบับนี้คำสั่งหรือคำวินิจฉัย ที่จะต้องมีการให้เหตุผลจะต้องเป็นคำสั่งที่ก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประชาชน และต้องเป็นคำสั่งที่มีผลเป็น

1. การจำกัดการใช้เสรีภาพ หรือโดยทั่วไป รวมทั้งมาตรการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย
2. การลงโทษ
3. การยกเลิกหรือเพิกถอน คำสั่งที่ก่อให้เกิดสิทธิ
4. การยกอายุความขึ้นอ้าง
5. คำสั่งที่เป็นการเพิ่มเงื่อนไขในการให้คำอนุญาตหรือเป็นการกำหนดหน้าที่เพิ่มเติม
6. การปฏิเสธประโยชน์ที่บุคคลมีสิทธิได้รับ เนื่องจากได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขของกฎหมายครบถ้วนแล้ว
7. คำสั่งที่มีผลเฉพาะบุคคลซึ่งมีผลเป็นการยกเว้นกฎเกณฑ์ทั่วไปที่กำหนดไว้โดยรัฐบัญญัติ

ที่กล่าวมาจะเห็นว่า การให้เหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นมีความสำคัญพอสมควรสำหรับสาเหตุที่กฎหมายมีการบังคับว่าจะต้องมีเหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้น

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 150.

ก็เนื่องมาจากสาเหตุที่ว่า ⁷⁶

1. การให้เหตุผลถือว่าเป็นประโยชน์แห่งความถูกต้องและความชอบด้วยกฎหมายของคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้น
2. การให้เหตุผลจะทำให้บุคคลผู้ถูกกระทบถึงสิทธิหรือส่วนได้เสียจากคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้น
3. การให้เหตุผลจะทำให้บุคคลซึ่งมีสิทธิที่จะเรียกร้อง สามารถที่จะพิจารณาได้ว่าเขามีเหตุผลที่เพียงพอที่จะทำการอุทธรณ์ และเขาจะรู้ว่าเขามีเหตุผลที่เพียงพอหรือไม่ที่เขาจะทำคำอุทธรณ์ คำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้น
4. การให้เหตุผล ถือเป็นการยกระดับการทำงานของฝ่ายปกครองเพราะการให้เหตุผลถือว่าเป็นการบังคับฝ่ายปกครองไปในตัวว่าจะต้องใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ถือว่าเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจและความเชี่ยวชาญและจะเป็นหลักประกันที่ดีว่าฝ่ายปกครองได้กระทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องและจะเป็นเครื่องป้องกันการกระทำที่ไร้กฎเกณฑ์ของฝ่ายปกครองได้ด้วย
5. การให้เหตุผลจะเป็นประโยชน์ในการใช้อ้างเป็นบรรทัดฐานแห่งคำวินิจฉัยในทำนองเดียวกันได้อีกด้วย แต่กรณีเช่นนี้ก็มิได้หมายความว่าฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารที่ดำเนินการในครั้งหลังจะต้องผูกพันกับคำวินิจฉัยในตอนแรก เพียงแต่ถือเป็นเหตุผลหนึ่งประกอบการพิจารณาเท่านั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁶ A Flick Geoffrey, "Administrative Adjudication and data to give reasons a search for criteria," Public Law, 1987. P.17 อ้างถึงใน สมศักดิ์ อินทรพันธุ์, "วิธีพิจารณาความของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครองในประเทศไทย," หน้า 89-90.

จากที่กล่าวมาจึงน่าจะเห็นว่า การให้เหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นมีความสำคัญเป็นอันมาก แต่ก็มีบางลักษณะที่ถือเป็นข้อยกเว้นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องให้เหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นก็ได้ เช่น ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความลับ หรือความมั่นคงของประเทศ ความจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งก็ต้องแล้วแต่สภาวะการณ์ในขณะนั้น เหล่านี้เห็นว่าไม่จำเป็นต้องแสดงเหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นก็ได้

สำหรับการพิจารณาคดีมรณาทผู้ลอบบัญชี ตามพระราชบัญญัติผู้ลอบบัญชี พ.ศ. 2505 อันเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการควบคุมมรณาทของผู้ลอบบัญชีนั้นปรากฏว่าไม่ได้มีบทบัญญัติมาตราใดเลยที่กำหนดถึง รายละเอียดวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยคดีมรณาทผู้ลอบบัญชีไว้โดยเฉพาะ หากแต่มีกล่าวในบทบัญญัติมาตรา 11(2) ที่ให้ ก.บช. มีอำนาจในการสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาตเป็นผู้ลอบบัญชีรับอนุญาตและตามมาตรา 19 วรรค 3 ก็กำหนดเพียงว่าก่อนพิจารณาสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต ให้มีการไต่สวนโดยให้โอกาสแก่ผู้ลอบบัญชีรับอนุญาตนั้นได้ทราบข้อกล่าวหาและยื่นคำชี้แจงข้อกล่าวหาเท่านั้น ซึ่งจะเห็นว่าในบทบัญญัติของมาตราที่กล่าวมา เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยสั่งการซึ่งจะมีผลกระทบต่อผู้ลอบบัญชีที่เป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าสมควรจะได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการทำคำวินิจฉัยดังกล่าว ซึ่งจะต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้เหตุผล ตั้งแต่คณะทำงานไต่สวนข้อเท็จจริงฯ และคณะอนุกรรมการมรณาทฯ ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบซึ่งกันและกันด้วย อย่างไรก็ตาม เห็นว่าคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในคดีมรณาทผู้ลอบบัญชีนี้นั้น เป็นการจำกัดถึงสิทธิ เสรีภาพในการประกอบวิชาชีพของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษ อีกทั้งยังถือว่าเป็นการลงโทษผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงเป็นการพักหรือยกเลิกสิทธิในการประกอบวิชาชีพที่ผู้ลอบบัญชีคนนั้นเคยมีอยู่ จึงเป็นการสมควรที่การทำคำสั่ง หรือคำวินิจฉัยควรจะอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของการให้เหตุผลในคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นเป็นอย่างยิ่ง โดยการให้เหตุผลในคำวินิจฉัยนั้นจะต้องเป็นการให้เหตุผลที่มีความเหมาะสมและพอเพียง แต่ก็เป็นการยากที่จะกำหนดว่าอะไรเป็นเหตุผลที่เหมาะสมและพอเพียง แต่ก็พอจะกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณา

เป็นเบื้องต้นได้ดังนี้ ๗๗

1. ต้องไม่เป็นการใช้คำที่ซ้ำแบบคำต่อคำตามบทบัญญัติของกฎหมาย
2. ไม่จำเป็นที่จะต้องมีการเปิดเผยกระบวนการให้เหตุผลทั้งหมดแต่ต้องให้เหตุผลในประเด็นที่ถือว่ามีความสำคัญ
3. ในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับพยานหลักฐานที่มีการนำมาอ้างจะต้องมีการอธิบายด้วยว่ามีเหตุผลสนับสนุนอย่างไรบ้างที่ไม่เห็นด้วย
4. เหตุผลที่ให้จะต้องไม่เป็นการเคลือบคลุม
5. การให้เหตุผลจะต้องเป็นเหตุผลที่ประชาชนโดยทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้รู้กฎหมายอ่านแล้วสามารถที่จะเข้าใจได้โดยง่าย
6. ในเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลจะต้องมีการให้เหตุผลที่มีความชัดเจนและแน่นอนมากกว่าในเรื่องอื่น ๆ

ในขณะนี้ ที่มีการพิจารณาและวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรยาทผู้สอบบัญชี ในคดีที่ได้มีคำวินิจฉัยแล้ว จะมีการประกาศให้บุคคลทั่วไปรวมทั้งผู้ถูกกล่าวหาทราบผลของคำสั่งชี้ขาด โดยออกเป็นประกาศสำนักงาน ก.บช. เรื่องการไม่รักษามรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต โดยในประกาศ ก.บช. ดังกล่าวจะมีรายละเอียดแต่เพียงผลของคำสั่งชี้ขาดของ ก.บช. เท่านั้น ไม่มีการแสดงถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงและเหตุผลที่จะนำมาใช้สนับสนุน คำวินิจฉัยชี้ขาดคดีแต่อย่างใด โดยในประกาศจะบอกเพียงว่าการกระทำของผู้สอบบัญชีเป็นการกระทำที่ผิดมรยาทข้อใด ตามกฎหมายฉบับใด เท่านั้น ตัวอย่างเช่น "ด้วยที่ประชุมคณะกรรมการควบคุมการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี (ก.บช.) ครั้งที่ 96(2/2535)

เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2535 ได้มีมติให้ลงโทษผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ไม่รักษามรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2511) ข้อ (13) (14) และ (17) ประกอบกับกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2534) ข้อ 2(2)(ข)(ง)และ(ฉ) ออกตามความในพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 โดยให้พักใบอนุญาตการเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นเวลา 1 ปี" เป็นต้น ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษ ไม่สามารถที่จะเข้าใจถึงรายละเอียดและลักษณะความผิด ตลอดจนเหตุผลข้อสนับสนุนประกอบคำวินิจฉัยชี้ขาดของ ก.บช. ได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าเพื่อความเป็นธรรมกับบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคคลผู้ได้รับความเสียหายหรือผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกลงโทษในการประกาศคำสั่งหรือคำวินิจฉัยนั้นสมควรจะมีการแจ้งรายละเอียดที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อสรุป ข้อกฎหมาย และที่สำคัญคือเหตุผลประกอบคำวินิจฉัยของ ก.บช. เพื่อความถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กล่าวมา

4.7.3 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการภายหลังพิจารณาคดีมรรยาท

ผู้สอบบัญชี : การไม่ให้สิทธิอุทธรณ์คำวินิจฉัยแก่บุคคลผู้ถูกระทบ
จากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

เมื่อคณะกรรมการที่มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทได้มีคำวินิจฉัยลงโทษบุคคล ซึ่งในกรณีทางวิชาชีพนี้ก็คือ การสั่งพักหรือเพิกถอนใบอนุญาต ก็ย่อมจะส่งผลก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้ประกอบวิชาชีพคนนั้น เพราะไม่สามารถจะประกอบวิชาชีพนั้นต่อไปได้เมื่อถือว่าการวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการดังกล่าวเป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลก็ควรจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับความเสียหายจากคำวินิจฉัยนั้นได้อุทธรณ์ไปยังหน่วยงานหรือบุคคลผู้มีอำนาจเหนือกว่าคณะกรรมการที่มีอำนาจดังกล่าว โดยหากเราจะทำการเปรียบเทียบการดำเนินคดีแพ่งหรือคดีอาญาในศาลจะเห็นว่า กฎหมายยังเปิดโอกาสให้คู่

ความที่ไม่พอใจกับคำพิพากษาของศาลชั้นต้นอาจจะยื่นอุทธรณ์ต่อไปยังศาลอุทธรณ์ได้⁷⁸ หรือหากคู่ความยังไม่พอใจกับคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ก็อาจจะฎีกาไปยังศาลฎีกาได้ ภายในขอบเขตของกฎหมาย⁷⁹ เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาไปยังศาลชั้นที่สูงกว่าก็อาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า เมื่อมีคำพิพากษาออกมาก็อาจจะไปกระทบถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล กล่าวคือหากเป็นคดีแพ่งก็อาจจะไปกระทบเกี่ยวกับสิทธิในทรัพย์สินหรือหากเป็นคดีอาญาก็อาจจะไปกระทบถึงสิทธิเสรีภาพในร่างกายและชีวิต ดังนั้น การพิจารณาหรือวินิจฉัยออกมาจะต้องมีความรอบคอบ และจะต้องมีความมั่นใจว่าได้ทำการพิจารณาอย่างถูกต้อง และเที่ยงธรรมตามกฎหมาย แล้วจึงมีการกำหนดให้ตรวจสอบกันเป็นลำดับชั้น และถือว่าเป็นการถ่วงดุลย์การใช้อำนาจกันไปในตัวด้วยเช่นกัน โดยศาลสูงกว่าหากไม่มีความเห็นตามศาลชั้นล่างก็ต้องมีการให้เหตุผลใหม่ที่มีน้ำหนักดีกว่าศาลล่าง และในล้นของการประกอบวิชาชีพนี้ ก็เช่นเดียวกัน การอุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการในคดีมรยาท ก็ถือเป็นการควบคุมและตรวจสอบการทำนิติกรรมทางตุลาการของคณะกรรมการที่ถือว่าเป็นผู้ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาททางปกครองประการหนึ่ง ในลักษณะของการกำหนดให้มีการอุทธรณ์นี้ อาจจะมีการกำหนดให้อุทธรณ์ไปยังระดับสูงกว่าภายในหน่วยงานนั่นเอง เช่น ให้อุทธรณ์ไปยังสภานายกพิเศษ ซึ่งเป็นรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติที่มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นมา โดยในส่วนที่มีการกำหนดให้อุทธรณ์ไปยังสภานายกพิเศษนั้น ก็จะมีข้อดีอยู่อีกประการหนึ่งก็คือ เพื่อให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ

⁷⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 223 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 193.

⁷⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 247 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 216.

ควบคุมวิชาชีพ อยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายบริหารที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อรัฐสภาหรือ อาจจะมีการกำหนดให้มีการอุทธรณ์ไปยังหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจ ซึ่งในที่นี้ก็จะอาจจะเป็น คณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตามบทบัญญัติของ มาตรา 7(2)(ค) แห่งพระราชบัญญัติคณะกรรมการกฤษฎีกา พ.ศ. 2522 แต่จะต้องมี พระราชกฤษฎีการะบุให้สามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ทางวิชาชีพไปยัง คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ เป็นต้น

ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพลอบบัญชีนี้ก็เช่นเดียวกัน จะเห็นว่า พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของ ก.บช. ในการที่จะมี คำวินิจฉัยลงโทษผู้สอบบัญชีที่ประพฤติผิดมรรยาท แต่เมื่อ ก.บช. ได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดเป็น ประการใดแล้ว ไม่มีกฎหมายในมาตราใดเลย ที่กำหนดให้บุคคลผู้ได้รับความเสียหายจาก คำวินิจฉัย ซึ่งในที่นี้ก็คือผู้สอบบัญชีใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดคดีมรรยาทของ ก.บช. ได้ เมื่อ ก.บช. มีคำวินิจฉัยออกมาเป็นอย่างไรก็ต้องมีการบังคับตามคำวินิจฉัยนั้นเลย โดยไม่มีการเปิดโอกาสให้มีการเข้ามาตรวจสอบโดยหน่วยงานที่สูงกว่า ซึ่งในที่นี้ก็คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 หรือมิได้มีการกำหนดให้มีการอุทธรณ์ไปยังหน่วยงานใด ซึ่งผลจากการที่ กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าจะอุทธรณ์ ไปยังหน่วยงานใดนั้นก็ป็นอันตัดสิทธิของผู้ได้รับความเสียหายโดยปริยายเลย

จุดที่เป็นปัญหาต่อไป ก็คือว่า กรณีตามพระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505 ไม่ได้กำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ให้แก่บุคคลผู้ได้รับความเสียหายไว้ หากผู้ได้รับความเสียหายเห็นว่า การดำเนินการของคณะกรรมการน่าจะเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมายจะ สามารถ อุทธรณ์คำวินิจฉัยนั้นไปยังศาลยุติธรรมให้เพิกถอนคำวินิจฉัยของคณะกรรมการได้ หรือไม่ ในปัญหานี้แม้ว่าจะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า บุคคลที่ได้รับความเสียหายมีสิทธินำคดี ขึ้นฟ้องยังศาลได้ก็ตาม แต่ในแนวทางปฏิบัติศาลฎีกาก็ได้วางหลักไว้ว่า ถ้าเป็นเรื่องที่ คณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติไม่ตรงตามที่กฎหมายกำหนด บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย

อาจจะนำคดีไปฟ้องยังศาลได้ แต่กรณีเช่นนี้ศาลก็ได้จำกัดตนเองว่าจะไม่เข้าไปควบคุมในส่วนการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการว่า มีความเหมาะสมแล้วหรือไม่สำหรับการลงโทษสถานนั้น เนื่องจากศาลถือว่าการที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการควบคุมวิชาชีพมีอำนาจในการสั่งลงโทษคดีมรรยาท ให้ถือว่าเป็นสิทธิและอำนาจหน้าที่โดยเด็ดขาด ของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้น ๆ ศาลจะไม่เข้าไปทำการวินิจฉัยซ้อนกับการวินิจฉัยของคณะกรรมการควบคุมวิชาชีพนั้นแต่อย่างใด ^{๑๐}

ดังนั้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้เขียนมีความเห็นว่า เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมกับบุคคลผู้ถูกลงโทษในทางวิชาชีพ ควรจะมีการเปิดโอกาสให้อุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการนั้นได้ เพื่อเป็นหลักประกันที่ดี ในระดับหนึ่งว่าการพิจารณาคดีมรรยาทของผู้สอบบัญชีนั้น ได้ผ่านการพิจารณากลับกรองมาด้วยความรอบคอบแล้ว โดยในขั้นแรกอาจจะมีการกำหนดให้มีการอุทธรณ์โดยหน่วยงานภายในฝ่ายบริหารนั้นก่อน ซึ่งอาจจะเป็นรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในคณะกรรมการนั้นเหมือนดังเช่นในกรณีวิชาชีพอื่น ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{๑๐} คำพิพากษาฎีกาที่ 43/2503 และโปรดดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 3.6.2 ในเรื่องการควบคุมการทำนิติกรรมโดยศาลยุติธรรม.